



วารสารวิชาการจินตาสิต

CHINTASIT ACADEMIC JOURNAL

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2568 Vol.3 No.3 July - September 2025

ISSN: 3057-0956 (Online)



วารสารวิชาการจินตาสิต (ออนไลน์)

Chintasit Academic Journal (Online)

ISSN 3057-0956 (Online)

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน 2568

Vol. 3 No. 3 (2025), July – September

วัตถุประสงค์ :

วารสารวิชาการจินตาสิต เป็นวารสารวิชาการราย 3 เดือน (ปีละ 4 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม, ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน, ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน, และ ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ศีลภาสา ศาสตร์ การศึกษา เชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ วารสารวิชาการจินตาสิต ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ วารสารวิชาการจินตาสิต ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ :

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 31 มีนาคม)

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 กันยายน)

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม (เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 31 ธันวาคม)

เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ :

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่านก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ(Double-Blind Peer Review)

เงื่อนไขการตีพิมพ์ :

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทัศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สำนักงาน :

วารสารวิชาการจินตาสิต (ออนไลน์)

เลขที่ 31/17 ถนนร่วมใจ ตำบลกุดป่อง

อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 42000

E-mail: Chintasit.journal@gmail.com

โทรศัพท์ 082 198 8696, 089 622 4068

<https://so19.tci-thaijo.org/index.php/Chintasit>

ISSN 3057-0956 (Online)

บรรณาธิการ :

พระมหาอภิพงศ์ คำหงษา, ดร.

กองบรรณาธิการ :

ศ.ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์

ประธานคณะมนตรีปฏิรูปการศึกษาระดับชาชน

รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รศ.ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริลิล

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.ประยุทธ์ ชูสอน

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)**ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก**

รศ.ดร.บุญช่วย ศิริเกษ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.พิมพ์อร สดเอี่ยม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาพงศ์ทราทิพย์ สุธีโร, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูปริยัติคุณรังสี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

รศ.ดร.ไชยา ภาวะบุตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รศ.ดร.ธงชัย สิงห์อุดม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหามจุรีรังสรรค์ราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.สุชาติ บางวิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผศ.ดร.ศักดิ์นาถรณ์ นันท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผศ.ดร.อุเทนทร์ วัชรชินโรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
ผศ.ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหามจุรีรังสรรค์ราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ศตวรรษ สงกาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามจุรีรังสรรค์ราชวิทยาลัย
พระมหาเอกพันธ์ วรรณมฤต,ดร.	มหาวิทยาลัยมหามจุรีรังสรรค์ราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิภาภัทร ปราบกมล	มหาวิทยาลัยมหามจุรีรังสรรค์ราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุรัชย์ แก้วคุณ	มหาวิทยาลัยมหามจุรีรังสรรค์ราชวิทยาลัย
พระมหาโยธิน มหาวิโร,ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.บุญเพ็ง สิทธิวงษา	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้จัดการวารสาร : ผศ.ดร.ชัชณพงศ์ ศรีจันทร์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการจินตาสิต ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 3 ประจำปีพุทธศักราช 2568 กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ และคุณภาพมากที่สุดของบทความ เพื่อตีพิมพ์ และเผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการที่มีข้อค้นพบ ข้อเสนอแนะที่เป็นนวัตกรรม รวมถึงความคิดริเริ่มที่มีผลกระทบต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ และเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ โดยฉบับนี้เน้นการนำเสนอบทความวิจัย จำนวน 2 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 3 บทความ รวม 5 บทความ

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการจินตาสิต ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง



(พระมหาอภิพงศ์ ฐิริวิฑูรโน (คำหงษา)

บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	ข
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	ข
บทบรรณาธิการ	ง

บทความวิจัย

การศึกษาทักษะการโค้ชและแนวทางการพัฒนาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1	117-130
--	---------

A STUDY OF COACHING SKILLS AND DEVELOPMENT GUIDELINES FOR SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 1

สุदारัตน์ โพธิ์ศรี

Sudarut Posri

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วน ตำบล จังหวัดเลย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท	131-145
--	---------

POLITICAL PARTICIPATION OF CITIZENS IN SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION ELECTIONS IN LOEI PROVINCE: A COMPARATIVE CASE STUDY
BETWEEN URBAN AND RURAL AREAS

ภาวิณี แสงนาก

Pavinee Sangnak

บทความวิชาการ

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของเชียงใหม่: บทบาทของพระเจ้าติโลกราช	146-162
--	---------

BUDDHIST CULTURAL LANDSCAPE OF CHIANGMAI : THE ROLE OF KING
TILOKARAJ

วรรณิดา ธีระทัศนนันต์ , หลี ฉำนซง

Wannida Teeratusananan, Li Cansong

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาการสอน BUILDING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES (PLC) TO DEVELOP TEACHING PRACTICES พระมหาโยธิน มหาวีโร (มาศสุข) PhramahaYothin Mahawiro (Massuk)	163-175
ปรัชญาจิตวิญญาณนิยมกับการเยียวยาวิกฤตความหมายในสังคมร่วมสมัย SPIRITUALISM PHILOSOPHY AND HEALING THE CRISIS OF MEANING IN CONTEMPORARY SOCIETY พระครูโสภณกิตติสาร (กิตติสารโร) PhraKru Sophonkittisarn Kittisaro	174-186
ภาคผนวก	
หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์	187-199
เทมเพลต สำหรับบทความวิจัย	200-202
เทมเพลต สำหรับบทความวิชาการ	203-205
แบบฟอร์มการส่งบทความ	206
ขั้นตอนการทำงานของวารสาร	207-209

การศึกษาทักษะการโค้ชและแนวทางการพัฒนาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

A STUDY OF COACHING SKILLS AND DEVELOPMENT GUIDELINES FOR SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุดารัตน์ โพธิ์ศรี

Sudarut Posri

โรงเรียนบ้านต๋อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

Bantong School, Nong bua Lamphu Primary educational Service Area Office 2

*Corresponding author, e-mail: aoysudarut@gmail.com

Received: 30 July 2025, Revivsed: 11 August 2025, Accepted: 21 August 2025



บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทักษะการโค้ชของ
ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 และ 2) ศึกษาและ
นำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดดังกล่าว การวิจัยแบ่งเป็น 2
ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร
และครูผู้สอน จำนวน 302 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2
การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิทางการบริหารการศึกษา จำนวน 5
ท่าน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนา
ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.24) เมื่อ
พิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ทักษะด้านการสร้างความไว้วางใจ ($\bar{x}$ = 4.31) ส่วน
ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ทักษะด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ ($\bar{x}$ = 4.19)

2. แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสังเคราะห์ได้ 3
องค์ประกอบหลัก คือ 1) การพัฒนาตนเอง (Self-Development) ซึ่งเน้นการสร้างความตระหนักรู้ใน
ตนเองและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม 2) การพัฒนาโดยองค์กร (Organizational Development) ผ่านการ
จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการนิเทศภายในแบบโค้ช
และ 3) การลงมือปฏิบัติและถอดบทเรียน (Action & Reflection) ที่เน้นการฝึกฝนในสถานการณ์จริงและ
การขอข้อมูลสะท้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: ทักษะการโค้ช, แนวทางการพัฒนา, ผู้บริหารสถานศึกษา, การวิจัยแบบผสมวิธี

Abstract

This study employed a mixed-methods research design, aiming to 1) investigate the level of coaching skills among school administrators under the Loei Primary Educational Service Area Office 1, and 2) study and propose guidelines for developing their coaching skills. The research was conducted in two phases. Phase 1 was quantitative research, collecting data via a questionnaire from a sample of 302 school administrators and teachers. Data were analyzed using mean and standard deviation. Phase 2 was qualitative research, conducting in-depth interviews with 5 experts in educational administration. The collected data were then analyzed using content analysis to synthesize development guidelines.

The findings were as follows:

1. The overall level of coaching skills among school administrators was at a high level ($\bar{x}$ = 4.24). When considering individual aspects, trust-building skills had the highest mean score ($\bar{x}$ = 4.31), while feedback-giving skills had the lowest mean score ($\bar{x}$ = 4.19).

2. The guidelines for developing coaching skills for school administrators can be synthesized into three main components: 1) Self-Development, focusing on self-awareness and further self-study; 2) Organizational Development, through practical workshops, creating Professional Learning Communities (PLCs), and coaching-based internal supervision; and 3) Action & Reflection, emphasizing practice in real situations and consistently seeking feedback.

Keywords: Coaching Skills, Development Guidelines, School Administrators, Mixed-Methods Research

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเคลื่อนตัวอยู่ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่เรียกว่า "VUCA World" ซึ่งประกอบด้วยความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการเชื่อมต่อไร้พรมแดน ได้ทำลายกำแพงของรูปแบบการทำงาน การใช้ชีวิต และการเรียนรู้แบบดั้งเดิมลงอย่างสิ้นเชิง (Smith & Johnson, 2024) ในบริบทนี้ ภาคการศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลักในการผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ จึงเผชิญกับความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ที่สุด

ครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ การจัดการศึกษาในปัจจุบันไม่สามารถมุ่งเน้นเพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ในตำรา (Content-based Learning) ได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ไปสู่การสร้างผู้เรียนให้มี ทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต (Future Skills) เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน (Complex Problem Solving) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และที่สำคัญคือ ความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่มุ่งเป้าไปสู่การเป็น "ประเทศไทย 4.0" ซึ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและปัญญา โดยมีเป้าหมายด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม รวมถึงมาตรฐานวิชาชีพครูที่กำกับดูแลโดยคุรุสภา ต่างได้รับการปรับปรุงเพื่อให้สะท้อนถึงความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพครูให้สามารถเป็น "ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้" (Facilitator) ที่สามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เรียนได้ (คุรุสภา, 2562) อย่างไรก็ตาม การจะทำให้เป้าหมายเชิงนโยบายเหล่านี้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยกลไกการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพในระดับสถานศึกษา ซึ่ง "ผู้บริหารสถานศึกษา" ถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

ในอดีต บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามักถูกจำกัดอยู่ในกรอบของการเป็นผู้บริหารจัดการ (Administrator) ที่เน้นการควบคุมดูแลให้การดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบ แต่ภาวะผู้นำแบบสั่งการ (Command and Control) เช่นนี้ ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า มีข้อจำกัดอย่างยิ่งในการสร้างแรงจูงใจและการปลดปล่อยศักยภาพที่แท้จริงของบุคลากรในยุคสมัยที่ต้องการความยืดหยุ่นและความคิดสร้างสรรค์ (Neenan, 2018) ดังนั้น วงการบริหารการศึกษาทั่วโลกจึงได้หันมาให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า "ภาวะผู้นำแบบโค้ช" (Coaching Leadership) ซึ่งเป็นแนวทางที่เปลี่ยนบทบาทของผู้บริหารจากการเป็น "เจ้านาย" มาสู่การเป็น "โค้ช" (Coach) หรือ "คู่คิด" (Thinking Partner) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรเป็นหัวใจสำคัญ

"การโค้ช" (Coaching) ในบริบทของสถานศึกษา ไม่ใช่การสอนงาน (Teaching) หรือการเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) แต่เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ผ่านการใช้ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) การตั้งคำถามที่ทรงพลัง (Powerful Questioning) และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Feedback) เพื่อกระตุ้นให้ครูได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง ตระหนักรู้ถึงปัญหาและความท้าทาย และค้นพบแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนได้ด้วยตนเอง (Whitmore, 2009) ผู้บริหารที่มีทักษะการโค้ชจะสามารถสร้าง พื้นที่ปลอดภัยเชิงจิตวิทยา (Psychological Safety) ซึ่งเป็นสภาวะที่ครูกล้าที่จะเปิดใจยอมรับจุดที่ต้องพัฒนา กล้าที่จะทดลองใช้นวัตกรรมหรือวิธีการสอนใหม่ๆ โดยไม่กลัวความล้มเหลว และกล้าที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

อย่างสร้างสรรค์ อันจะนำไปสู่การก่อเกิด วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่บุคลากรทุกคนมุ่งมั่นพัฒนาตนเองและองค์กรไปพร้อมกันอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (อนุสรณ์, พุทธประเสริฐ, & ยงค์มกล, 2565)

อย่างไรก็ตาม เมื่อหันกลับมาพิจารณาสภาพการณ์ในพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางบริบท ทั้งโรงเรียนในเขตเมืองและโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล แม้จะมีความพยายามในการส่งเสริมและพัฒนาครูผ่านโครงการอบรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ แต่จากรายงานการนิเทศติดตามผลของสำนักงานเขตพื้นที่ฯ และข้อมูลจากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) พบว่ายังคงมี ช่องว่างระหว่างการฝึกอบรมกับการนำไปปฏิบัติจริงในชั้นเรียน (Training-Implementation Gap) อยู่อย่างมีนัยสำคัญ ครูจำนวนไม่น้อยยังคงยึดติดกับรูปแบบการสอนแบบบรรยายที่ตนคุ้นเคย ประสบปัญหาในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอนอย่างมีความหมาย และที่สำคัญคือครูหลายคนสะท้อนว่าขาดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง เนื่องจากรู้สึกว่าการพัฒนาวิชาชีพเป็นภาระที่ถูกสั่งการมาจากเบื้องบน และขาดการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและจริงใจจากผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

สภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาครูจะประสบความสำเร็จได้ยากหากขาดกลไกการสนับสนุนในระดับสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การนิเทศภายในซึ่งควรจะเป็นกระบวนการชี้แนะเพื่อการพัฒนากลับมีลักษณะเป็นการประเมินเพื่อตัดสินผลการปฏิบัติงานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่เพียงแต่ไม่ช่วยสร้างขวัญและกำลังใจ แต่ยังสร้างความกดดันและบั่นทอนความมุ่งมั่นในการพัฒนาของครูอีกด้วย ช่องว่างในการสนับสนุนและพัฒนานี้ ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการเสริมสร้างสมรรถนะและทักษะภาวะผู้นำรูปแบบใหม่ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่า การทำความเข้าใจว่า ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สพป.เลย เขต 1 มี "ระดับทักษะการโค้ช" อยู่ในระดับใด มีจุดแข็งหรือจุดที่ควรพัฒนาในมิติใดเป็นพิเศษ ถือเป็นข้อมูลฐานที่สำคัญอย่างยิ่งยวดในการวางแผนพัฒนาบุคลากรได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ จากนั้นจึงนำข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้มาสังเคราะห์ร่วมกับมุมมองและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อสร้างสรรค์ "แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ช" ที่เป็นรูปธรรม เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ผู้วิจัยจึงเชื่อมั่นว่าผลจากการวิจัยครั้งนี้จะไม่เป็นเพียงองค์ความรู้ทางวิชาการ แต่จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยติดอาวุธทางปัญญาให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ "โค้ช" ที่ดี และเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการยกระดับคุณภาพครูและคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ให้ก้าวทันโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

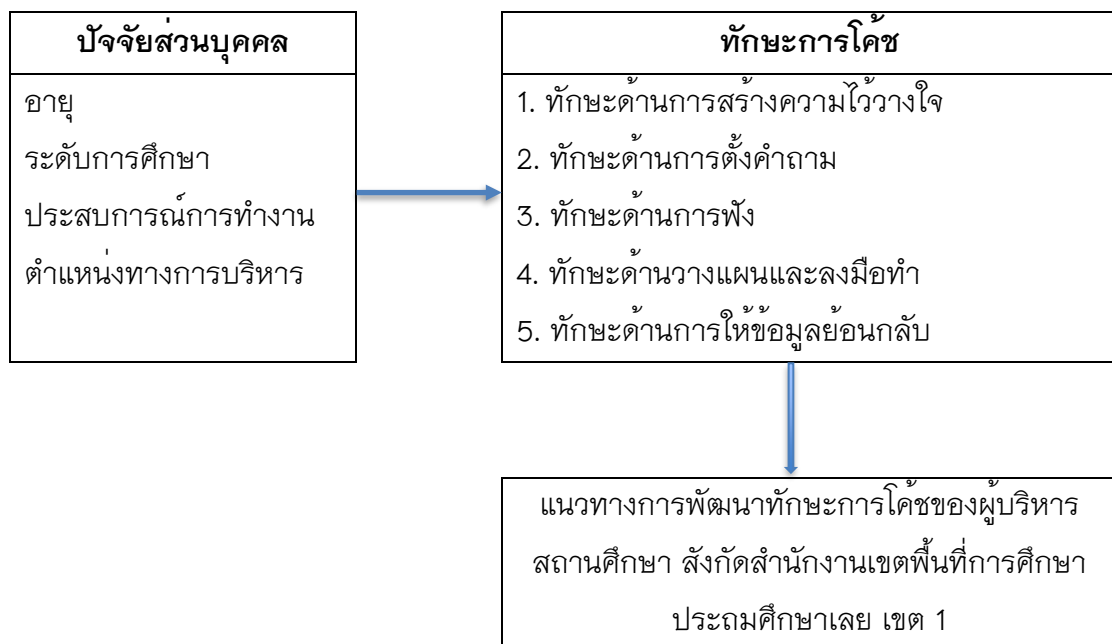
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ ดังนี้:

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1
2. เพื่อศึกษาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้



ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในลักษณะแบบอธิบาย (Explanatory Design) โดยดำเนินการ 2 ระยะต่อเนื่องกัน

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาระดับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 จำนวน 302 คน สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ

เครื่องมือ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ของลิเคิร์ต (Likert's rating scale 5 ระดับ จากมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ที่มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha) เท่ากับ 0.975

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาและสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ช

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ, ผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่น, และนักวิชาการทางการศึกษาคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และถอดเทป โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดกลุ่ม สรุป และสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

ในกระบวนการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือเที่ยงตรง และสามารถนำไปวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณในระยะที่ 1 ของการวิจัยนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษา สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปที่สำคัญของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง (ผู้บริหารสถานศึกษา/ครูผู้สอน), เพศ, อายุ, ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา ลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ประกอบด้วยข้อคำถามที่วัดระดับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาใน 5 ด้านสำคัญ ได้แก่

1. ทักษะด้านการสร้างความไว้วางใจ (Trust Building)
2. ทักษะด้านการตั้งคำถาม (Questioning)
3. ทักษะด้านการฟัง (Listening)
4. ทักษะด้านการวางแผนและลงมือทำ (Planning and Action)
5. ทักษะด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Giving Feedback)

เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดค่าคะแนนในแต่ละระดับความเห็นดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก
- 3 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย
- 1 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (สำหรับระยะที่ 2) ลักษณะเป็นชุดคำถามปลายเปิดแบบมีโครงสร้าง (Structured Open-ended Questions) ประกอบด้วยประเด็นคำถามที่มุ่งเน้นการสำรวจความคิดเห็นและมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชที่เหมาะสมกับบริบทของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลเชิงลึกมาสังเคราะห์และนำเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

2. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (Instrument Development and Quality Assurance) เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ สามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างถูกต้องและให้ผลลัพธ์ที่น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพอย่างเคร่งครัด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร (Literature Synthesis) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร ตำรา ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ "ทักษะการโค้ช" ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อย่างละเอียด เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด นิยามเชิงปฏิบัติการ และองค์ประกอบของตัวแปรแต่ละด้าน จากนั้นจึงนำองค์ความรู้ที่ได้มาสร้างเป็นร่างข้อคำถามของแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อตรวจสอบว่าข้อคำถามแต่ละข้อมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะและวัตถุประสงค์ของเรื่องที่ต้องการวัดหรือไม่ โดยนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะผู้ทรงคุณวุฒิ (Experts) ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ และความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ ผู้ทรงคุณวุฒิทำการประเมินข้อคำถามแต่ละข้อ โดยให้คะแนน ดังนี้

- +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

-1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

จากนั้น นำคะแนนที่ได้มาคำนวณหา ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ส่วนข้อคำถามที่มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์หรือได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จะถูกนำมาปรับปรุงแก้ไข ภาษาให้มีความชัดเจนและรัดกุมยิ่งขึ้น หรือตัดทิ้งตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 3 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อตรวจสอบว่าแบบสอบถามมีความคงที่ในการวัดหรือไม่ กล่าวคือ ไม่ว่าจะนำไปวัดกี่ครั้งกับกลุ่มที่มีลักษณะเดียวกัน ก็จะให้ผลลัพธ์ที่สอดคล้องกัน โดยนำแบบสอบถามฉบับที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งคือผู้บริหารและครูในโรงเรียนนอกเขตพื้นที่ สพป.เลย เขต 1 จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับและรายด้าน โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นในระดับสูงมาก โดยแบบสอบถามด้านทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.975 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้มีคุณภาพสูงและน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงได้อย่างมั่นใจ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาระดับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่าระดับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = 0.42) ผลการวิเคราะห์รายด้านแสดงในตารางที่ 1 ตารางที่ 1 ระดับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา รายด้าน

ทักษะการโค้ช	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการสร้างควมไว้วางใจ	4.31	0.44	มาก	1
2. ด้านการวางแผนและลงมือทำ	4.26	0.45	มาก	2
3. ด้านการฟัง	4.23	0.46	มาก	3
4. ด้านการตั้งคำถาม	4.21	0.48	มาก	4
5. ด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ	4.19	0.51	มาก	5
รวม	4.24	0.42	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าทักษะการโค้ชที่ผู้บริหารสถานศึกษามีในระดับสูงที่สุดคือ ด้านการสร้างควมไว้วางใจ และด้านที่มีระดับน้อยที่สุดคือ ด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและวิเคราะห์เนื้อหา สามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาได้ 3 องค์ประกอบหลัก 9 แนวทางย่อย ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาตนเอง (Self-Development)

1.1 สร้างความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) ผู้บริหารต้องเริ่มต้นจากการเข้าใจบทบาทและทัศนคติของตนเองที่มีต่อการโค้ช และเปิดใจยอมรับการเป็น "ผู้อำนวยความสะดวก" มากกว่า "ผู้สั่งการ"

1.2 ศึกษาองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Self-Study): ศึกษาหลักการ รูปแบบ และเทคนิคการโค้ชจากหนังสือ บทความวิชาการ และหลักสูตรออนไลน์ที่น่าเชื่อถือ

1.3 การฝึกสติและการฟังอย่างลึกซึ้ง (Mindfulness & Deep Listening Practice): ฝึกฝนการมีสมาธิจดจ่ออยู่กับปัจจุบัน เพื่อพัฒนาทักษะการฟังโดยไม่ตัดสิน

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาโดยองค์กร (Organizational Development)

2.1 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Practical Workshop) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 ควรจัดอบรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง (Role Play) โดยเฉพาะทักษะการตั้งคำถามและการให้ข้อมูลย้อนกลับ

2.2 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC for Leaders) จัดตั้งกลุ่ม PLC สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความสำเร็จ และความท้าทายในการใช้ทักษะการโค้ช

2.3 การนิเทศภายในแบบโค้ช (Coaching-based Supervision) ศึกษาเทคนิคการปรับบทบาทการนิเทศเป็นการโค้ชผู้บริหาร เพื่อเป็นต้นแบบและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

องค์ประกอบที่ 3 การลงมือปฏิบัติและถอดบทเรียน (Action & Reflection)

3.1 การเริ่มต้นจากกลุ่มเล็กๆ (Start Small) ผู้บริหารควรเริ่มฝึกใช้ทักษะการโค้ชกับครูที่สมัครใจหรือในโครงการนำร่อง เพื่อสร้างความมั่นใจ

3.2 การบันทึกและถอดบทเรียน (Journaling & Reflection) บันทึกผลการโค้ชในแต่ละครั้ง เพื่อทบทวนสิ่งที่ทำได้ดีและสิ่งที่ควรปรับปรุง

3.3 การขอข้อมูลสะท้อนกลับ (Seeking Feedback) สร้างวัฒนธรรมที่เปิดกว้างให้ครูสามารถให้ข้อมูลสะท้อนกลับเกี่ยวกับการโค้ชของผู้บริหารได้ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีจุดแข็งด้านการสร้างความไว้วางใจ และมีประเด็นที่ท้าทายที่สุดคือด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ
2. แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชที่เหมาะสมควรเป็นกระบวนการแบบองค์รวมที่ผสมผสาน ทั้งการพัฒนาตนเอง การสนับสนุนจากองค์กร และการลงมือปฏิบัติจริง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้ให้ภาพสะท้อนที่สำคัญเกี่ยวกับระดับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 และนำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบท ซึ่งสามารถอภิปรายในประเด็นสำคัญต่างๆ ได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ศักยภาพพื้นฐานและช่องว่างในการพัฒนาทักษะการโค้ช

ผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่าระดับทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$) ถือเป็นข้อค้นพบเชิงบวกที่น่าสนใจ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารในพื้นที่วิจัยส่วนใหญ่มีความตระหนักรู้ (Awareness) และให้ความสำคัญกับบทบาทการเป็นผู้นำเชิงพัฒนามากกว่าการเป็นเพียงผู้ควบคุมตามระเบียบแบบดั้งเดิม ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวโน้มของการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันที่มุ่งเน้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) และภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership) ซึ่งมี "การโค้ช" เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพ (อนุสรณ์, พุทธประเสริฐ, & ยงค์กมล, 2565) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีเจตคติที่ดีและมีศักยภาพพื้นฐานที่พร้อมจะพัฒนาไปสู่การเป็น "โค้ช" ที่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์หลังลึกในรายด้าน ได้ปรากฏ "ช่องว่าง" (Gap) ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งระหว่างทักษะที่มีคะแนนสูงสุดและต่ำสุด กล่าวคือ ทักษะด้านการสร้างความไว้วางใจ (Trust Building) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.31$) ในขณะที่ ทักษะด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Giving Feedback) มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.19$) ข้อค้นพบนี้สามารถอภิปรายในเชิงลึกได้ 2 มิติ คือ

ในมิติทางวัฒนธรรม การที่ผู้บริหารมีความโดดเด่นด้านการสร้างความไว้วางใจ อาจสะท้อนถึงลักษณะของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Relationship-based) ความอาวุโส และการแสดงออกถึงความปรารถนาดีต่อกัน การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและเป็นกันเองจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารส่วนใหญ่คุ้นเคยและปฏิบัติได้ดี แต่ในทางกลับกัน วัฒนธรรม "ความเกรงใจ" ซึ่งเป็น

ส่วนหนึ่งของการรักษาสัมพันธภาพที่ดี อาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารรู้สึกไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลย้อนกลับที่ตรงไปตรงมา เพราะเกรงว่าจะกระทบกระเทือนความรู้สึกหรือทำลายความสัมพันธ์ที่ดีที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายที่พบได้บ่อยในวัฒนธรรมแบบเอเชีย

ในมิติทางทักษะ การให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ (Effective Feedback) ถือเป็นทักษะขั้นสูงที่ซับซ้อน ไม่ใช่เพียงการติเพื่อก่อ แต่ต้องอาศัยศิลปะในการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับเปิดใจยอมรับข้อมูล สามารถมองเห็นจุดที่ควรพัฒนา และเกิดแรงบันดาลใจในการปรับปรุงตนเองโดยไม่รู้สึกลัวถูกตำหนิหรือดัดสิน (Whitmore, 2009) การขาดการฝึกฝนอย่างเป็นระบบอาจทำให้ผู้บริหารขาดความมั่นใจและขาดเทคนิคในการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์

ดังนั้น การที่ทักษะการสร้างควมไว้วางใจสูงแต่การให้ข้อมูลย้อนกลับต่ำ จึงเปรียบเสมือนการ "เปิดประตูใจได้ แต่ยังไม่พาทางไปต่อไม่ได้" ซึ่งถือเป็นจุดคานงัด (Leverage Point) ที่สำคัญที่สุดที่ต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้กระบวนการโค้ชสามารถดำเนินไปได้อย่างสมบูรณ์และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง

ประเด็นที่ 2 ความสอดคล้องของแนวทางการพัฒนาที่ตอบโจทย์ช่องว่างที่ค้นพบ

จากช่องว่างที่ค้นพบข้างต้น แนวทางการพัฒนาทักษะการโค้ชที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ ถือว่าได้รับการออกแบบมาเพื่อตอบโจทย์ปัญหาได้อย่างตรงจุดและเป็นองค์รวม โดยมีความสอดคล้องกันอย่างมีเหตุผล ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาตนเอง (Self-Development) ถูกกำหนดให้เป็นรากฐานแรกสุด เพราะการจะก้าวข้ามอุปสรรคทางวัฒนธรรมและความรู้สึกไม่มั่นใจในการให้ข้อมูลย้อนกลับได้นั้น ผู้บริหารต้องเริ่มต้นจากการสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) ก่อนเป็นอันดับแรก ต้องเข้าใจและยอมรับถึงความรู้สึกเกรงใจหรือความกังวลของตนเอง การฝึกสติ (Mindfulness) จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองและรับฟังผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้งโดยปราศจากอคติ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเป็นโค้ชที่ดี

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาโดยองค์กร (Organizational Development) เป็นการสร้างระบบสนับสนุน (Support System) เพื่อเติมเต็มในส่วนที่ขาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Practical Workshop) ที่เน้นฝึกฝนทักษะการให้ข้อมูลย้อนกลับและการตั้งคำถามโดยเฉพาะ จะช่วยสร้างความมั่นใจและมอบเครื่องมือที่เป็นรูปธรรมให้แก่ผู้บริหาร นอกจากนี้ การสร้าง PLC สำหรับผู้บริหาร (PLC for Leaders) ถือเป็นกลไกที่ทรงพลังอย่างยิ่ง เพราะเป็นการสร้าง "พื้นที่ปลอดภัย" ให้

ผู้บริหารได้ฝึกฝนทักษะที่ยากและท้าทายเหล่านี้กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ แลกเปลี่ยนปัญหา และเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน ก่อนที่จะนำไปใช้จริงกับครูในโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 3 การลงมือปฏิบัติและถอดบทเรียน (Action & Reflection) เป็นขั้นตอนที่เชื่อมโยงระหว่าง "ความรู้" จากการอบรมไปสู่ "การปฏิบัติ" ในชีวิตจริง แนวทางที่เสนอให้ เริ่มต้นจากกลุ่มเล็กๆ (Start Small) และ การขอข้อมูลสะท้อนกลับ (Seeking Feedback) เกี่ยวกับการโค้ชของตนเองจากครู เป็นการทำลายกำแพงความกลัวและสร้างวัฒนธรรมการให้ข้อมูลย้อนกลับให้เกิดขึ้นทั้งสองทาง ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยพัฒนาทักษะการโค้ชของผู้บริหารเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างต้นแบบและปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป การอภิปรายผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้ผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จะมีพื้นฐานที่ดีด้านการสร้างความสัมพันธ์ แต่ยังคงมีจุดท้าทายสำคัญในทักษะการสื่อสารที่ตรงไปตรงมาเพื่อการพัฒนา แนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวิจัยจึงไม่ได้เป็นเพียงหลักสูตรอบรมทั่วไป แต่เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มต้นจากภายใน (Self-Development) ได้รับการสนับสนุนจากภายนอก (Organizational Development) และเติบโตผ่านการลงมือปฏิบัติจริง (Action & Reflection) ซึ่งถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้ก้าวสู่การเป็น "โค้ช" ที่มีประสิทธิภาพได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำหรับสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย

เขต 1

1. ควรนำแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวิจัยไปจัดทำเป็น "แผนแม่บทการพัฒนาทักษะการโค้ชสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา"
2. ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการจัดตั้ง PLC สำหรับผู้บริหาร ในแต่ละกลุ่มเครือข่ายโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

1. ควรประเมินตนเองเพื่อหาจุดที่ต้องพัฒนา และเริ่มต้นฝึกฝนจาก ทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่เชื่อมโยงไปสู่ทักษะอื่นๆ
2. ควรสร้าง "สัญญาใจ" กับครูในการเริ่มต้นกระบวนการโค้ช เพื่อสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Action Research) โดยนำแนวทางการพัฒนาไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้บริหาร และประเมินประสิทธิผลที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คุรุสภา. (2562). *ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. ราชกิจจานุเบกษา.
- จำเนียร มุนธานี, และ พงษ์ศักดิ์ ศรีจันทร์. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาขอนแก่น. *วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์*, 6(2), 85–98.
- ณัฐฐนิธ กาลพัฒน์, สุวิทย์ ภาณุจारी, และ วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย. (2565). การพัฒนาโปรแกรม เสริมสร้างสมรรถนะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารการบริหารและนิเทศการศึกษา มหาวิทยาลัย มหาสารคาม*, 13(2), 173–186.
- พวงอ้อย แสนนอก. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิภาพการบริหารงาน วิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. *วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 12(1), 163–176.
- สิราวิชญ์ วัชรกาฬ, ปิยะ พิมสาร, และ ธนวุฒิ พรพินิจ. (2562). ทักษะการโค้ชของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 15(1), 121–130.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *นโยบายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรับนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- อนุสรณ์ ใจแก้ว, ชูชาติ พุทธประเสริฐ, และ ชัยยนต์ ยงค์กมล. (2565). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ การนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการโค้ชสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารนาคนุตร ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 14(3), 223–235.
- International Coach Federation. (2013). *ICF Code of Ethics*. Retrieved from <https://coachfederation.org/icf-ethics>
- Neenan, M. (2018). *Cognitive behavioural coaching in practice: An evidence based approach*. Routledge.



Smith, J. A., & Johnson, L. (2024). *Leadership in the digital age: Navigating change and fostering innovation*. Oxford University Press.

Whitmore, J. (2009). *Coaching for performance: GROWing human potential and purpose* (4th ed.). Nicholas Brealey Publishing.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล
จังหวัดเลย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท
POLITICAL PARTICIPATION OF CITIZENS IN SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION ELECTIONS IN LOEI PROVINCE: A COMPARATIVE CASE STUDY
BETWEEN URBAN AND RURAL AREAS

ภาวิณี แสงนาท

Pavinee Sangnak

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus



*Corresponding author, e-mail: parvinee.san@student.mbu.ac.th

Received: 20 July 2025, Revised: 8 August 2025, Accepted: 18 August 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเลย 2) เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท และ 3) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเมืองและชนบทของจังหวัดเลย จำนวน 400 คน และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 30 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนในพื้นที่ชนบทมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมสูงกว่าพื้นที่เมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในพื้นที่เมืองคือระดับการศึกษาและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ขณะที่พื้นที่ชนบทคือระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม 3) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในพื้นที่เมืองคือการไม่เชื่อมั่นในระบบและการไม่มีเวลา ส่วนในพื้นที่ชนบทคือการขาดความรู้ความเข้าใจและการไม่มีเวลา

ผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนาโมเดล RURAL-URBAN Participation Model ที่นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท โดยพื้นที่เมืองควรเน้นการพัฒนาช่องทางดิจิทัลและการสร้างความเชื่อมั่น ขณะที่พื้นที่ชนบทควรเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การเลือกตั้งท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบล, พื้นที่เมือง-ชนบท

Abstract

This research aimed to 1) study the level of political participation in Sub-district Administrative Organization elections in Loei Province, 2) compare the differences in political participation between urban and rural areas, and 3) analyze factors affecting local political participation. This study employed a mixed-methods research approach, collecting data from 400 citizens in urban and rural areas of Loei Province and conducting in-depth interviews with 30 key informants.

The findings revealed that: 1) Citizens in rural areas had significantly higher overall political participation than those in urban areas, 2) In urban areas, education level and information perception were key factors affecting participation, while in rural areas, duration of residence and social group membership were more influential, 3) Major obstacles in urban areas were lack of system confidence and time constraints, while in rural areas, they were lack of knowledge and understanding, and time constraints.

The research led to the development of the RURAL-URBAN Participation Model, proposing different approaches to promote political participation between urban and rural areas. Urban areas should focus on developing digital channels and building confidence, while rural areas should emphasize strengthening community ties and developing local leadership capacity.

Keywords: Political Participation, Local Election, Sub-district Administrative Organization, Urban-Rural Areas

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ตามแนวคิดของ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2020) ที่กล่าวว่า การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยระดับรากหญ้า เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองโดยตรง ในบริบทของสังคมไทย การปกครองท้องถิ่นได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดย ธเนศวร์ เจริญเมือง (2021) ได้วิเคราะห์ว่า การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการกระจายอำนาจในประเทศไทย เนื่องจากการยกระดับการปกครองท้องถิ่นให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิสสาร ตันไชย (2019) ที่พบว่า การมีส่วน

ร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความเป็นประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า

การศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของประชาธิปไตยในสังคมไทย โดย Putnam (2018) ได้เสนอแนวคิดว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรทัย ก๊กผล (2022) ที่พบว่า ชุมชนที่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงมักจะมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความเข้มแข็งทางประชาธิปไตยมากกว่า อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของไทยยังมีความแตกต่างกันระหว่างพื้นที่ ดังที่ สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2021) ได้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และสังคมวิทยามีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท ซึ่งมีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน

จังหวัดเลยเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจในการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น เนื่องจากมีความหลากหลายทั้งในด้านภูมิศาสตร์และสังคม กล่าวคือ มีทั้งพื้นที่เมืองที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและพื้นที่ชนบทที่ยังคงรักษาวินัยวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ตามการศึกษาของ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2023) พบว่า จังหวัดเลยมีความน่าสนใจในแง่ของการศึกษาพัฒนาการประชาธิปไตยท้องถิ่น เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ในด้านแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง Verba และ Nie (2019) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประกอบด้วยมิติต่างๆ ได้แก่ การใช้สิทธิเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียง การติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐ และการรวมกลุ่มทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ลิขิต ชีระเวดิน (2020) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของไทยมีความหลากหลายในรูปแบบและระดับการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ Diamond (2021) ได้เสนอว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญของคุณภาพประชาธิปไตย โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาที่กำลังเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (2022) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยในสังคมไทย

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเลย โดยเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท เพื่อทำความเข้าใจถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกัน ตลอดจนนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

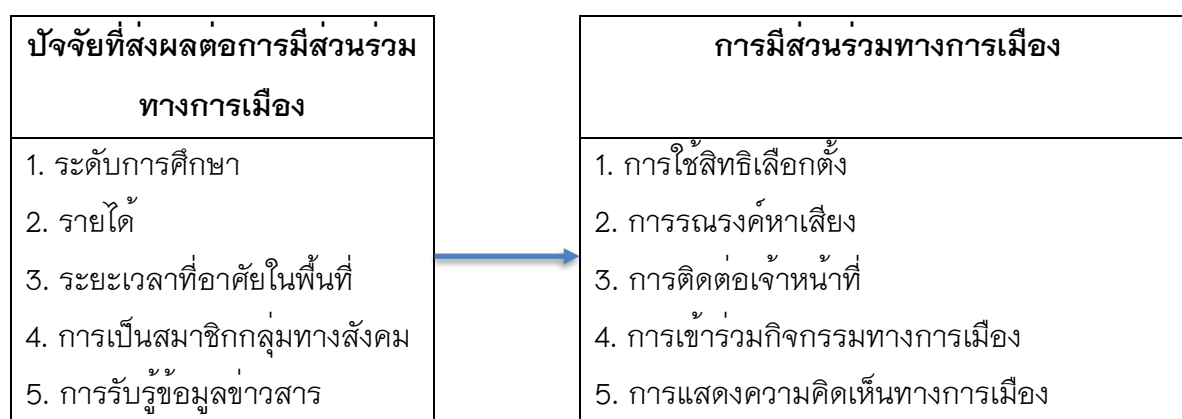
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเลย

2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างพื้นที่เมืองและชนบทในจังหวัดเลย
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดเลย
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เมืองและชนบทในจังหวัดเลย

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้



ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและลึกซึ้ง โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล ไปจนถึงการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย จำนวน 89,456 คน (ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเลย, 2023)

กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน แบ่งเป็นพื้นที่เมือง 200 คน และพื้นที่ชนบท 200 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังนี้

1. สุ่มอำเภอบางชั้น (Stratified Random Sampling)
 2. สุ่มตำบลแบบง่าย (Simple Random Sampling)
 3. สุ่มหมู่บ้านแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling)
 4. สุ่มครัวเรือนแบบมีระบบ
 5. เลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2. กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 6 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส.อบต.) จำนวน 6 คน กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 6 คน ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน และประชาชนที่มีส่วนร่วมทางการเมืองสูง จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม (Questionnaire): พัฒนาขึ้นโดยอ้างอิงกรอบแนวคิดของ Verba and Nie (2019) เพื่อวัดระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question)

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) ใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและได้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นต่างๆ อย่างครบถ้วน ครอบคลุมหัวข้อเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัจจัยที่ส่งเสริมและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม

3. แบบสังเกต (Observation Form) เป็นเครื่องมือสำหรับ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับบริบทแวดล้อมและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ศึกษา

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้มีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือใน 2 ด้านหลัก คือ

การตรวจสอบความตรง (Validity)

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำร่างเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ แล้วนำผลมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item–Objective Congruence: IOC)

ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) นำแบบสอบถามไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรสามารถวัดองค์ประกอบตามทฤษฎีได้จริง

การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนตามประเภทของข้อมูล ดังนี้

ข้อมูลเชิงปริมาณ เริ่มจากการประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงจัดอบรมผู้ช่วยวิจัยเพื่อให้เข้าใจขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูลอย่างถูกต้อง ก่อนลงพื้นที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เมื่อเสร็จสิ้นจะมีการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีการจัดบันทึกประเด็นสำคัญและบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ (หลังจากได้รับอนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์) แล้วจึงนำข้อมูลเสียงมาถอดความเป็นบทสัมภาษณ์ (Transcription) และตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้จะถูกนำมาวิเคราะห์แยกตามประเภทของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างพื้นที่, One-way ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตมาจัดหมวดหมู่ (Categorization) และทำการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกลุ่มต่างๆ (Constant Comparison) เพื่อสรุปเป็นประเด็นสำคัญ นอกจากนี้ ยังใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่างๆ (แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท" ได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนแรก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามกรอบแนวคิดของ Verba and Nie (2019) เพื่อกำหนดกรอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยได้วิเคราะห์วัตถุประสงค์การวิจัยและตัวแปรที่ต้องการศึกษาอย่างละเอียด จากนั้นจึงได้พัฒนาแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และข้อเสนอแนะ

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ 2 ท่าน ด้านการวิจัย 2 ท่าน และด้านการปกครองท้องถิ่น 1 ท่าน ทำการพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามแนวคิดของ Rovinelli and Hambleton (2018) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การพิจารณาที่ค่า $IOC \geq 0.60$ ตามข้อเสนอของ Turner and Carlson (2021)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยพิจารณาค่าดัชนีความกลมกลืนหลายตัว ได้แก่ ค่า Chi-square/df ที่ต้องน้อยกว่า 3 ค่า CFI ที่ต้องมากกว่า 0.90 ค่า RMSEA และ SRMR ที่ต้องน้อยกว่า 0.08 เพื่อยืนยันว่าโครงสร้างของแบบสอบถามมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการวิจัย

ในส่วนของการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ในพื้นที่ใกล้เคียงกับพื้นที่วิจัย จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าความเที่ยงด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับที่ค่า $\alpha \geq 0.70$ พร้อมทั้งวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อและความสอดคล้องภายในของแบบสอบถาม

ภายหลังจากการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ โดยได้ปรับปรุงการใช้ภาษาให้มีความชัดเจนและเข้าใจง่ายขึ้น จัดลำดับข้อคำถามใหม่ให้มีความเหมาะสม ปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอให้น่าสนใจและง่ายต่อการตอบ รวมถึงเพิ่มเติมคำชี้แจงให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

สำหรับแบบสัมภาษณ์ซึ่งใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวคำถามที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสภาพการมีส่วนร่วมทางการเมือง กลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ตลอดจนอุปสรรคและแนวทางการพัฒนา โดยได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญชุดเดียวกันกับที่ตรวจสอบแบบสอบถาม เพื่อให้มั่นใจว่าแนวคำถามมีความครอบคลุมและสามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กระบวนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยดังกล่าวนี้ ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวิจัยมีคุณภาพเพียงพอสำหรับการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น และความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่วิจัยเป็นสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์และตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n=400)

ข้อมูลทั่วไป	พื้นที่เมือง (n=200)		พื้นที่ชนบท (n=200)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ				
ชาย	92	46.0	108	54.0
หญิง	108	54.0	92	46.0
2. อายุ				
18-30 ปี	45	22.5	32	16.0
31-45 ปี	82	41.0	75	37.5
46-60 ปี	58	29.0	68	34.0
60 ปีขึ้นไป	15	7.5	25	12.5
3. ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษา	28	14.0	65	32.5
มัธยมศึกษา	82	41.0	95	47.5

ปริญญาตรี	78	39.0	35	17.5
สูงกว่าปริญญาตรี	12	6.0	5	2.5

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามในพื้นที่เมืองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 54.0) อายุระหว่าง 31-45 ปี (ร้อยละ 41.0) และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 41.0) ในขณะที่พื้นที่ชนบทส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 54.0) อายุระหว่าง 31-45 ปี (ร้อยละ 37.5) และมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 47.5)

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

รูปแบบการมีส่วนร่วม	พื้นที่เมือง		พื้นที่ชนบท		t	p
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การใช้สิทธิเลือกตั้ง	4.25	0.68	4.52	0.58	-4.287*	.000
2. การรณรงค์หาเสียง	2.85	0.92	3.65	0.82	-9.156*	.000
3. การติดต่อกับเจ้าหน้าที่	2.95	0.85	3.85	0.75	-11.234*	.000
4. การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง	2.75	0.95	3.95	0.72	-14.156*	.000
5. การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง	3.45	0.88	3.65	0.78	-2.425*	.016
รวม	3.25	0.86	3.92	0.73	-8.252*	.000

*p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ประชาชนในพื้นที่ชนบทมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมสูงกว่าพื้นที่เมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -8.252$, $p = .000$) โดยทั้งสองพื้นที่มีระดับการใช้สิทธิเลือกตั้งสูงสุด ($\bar{x} = 4.25$ และ 4.52 ตามลำดับ)

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตัวแปรพยากรณ์	พื้นที่เมือง			พื้นที่ชนบท		
	β	t	p	β	t	P
1. ระดับการศึกษา	.325	4.856*	.000	.185	2.856*	.005
2. รายได้	.245	3.654*	.000	.165	2.454*	.015
3. ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่	.185	2.756*	.006	.385	5.856*	.000
4. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม	.165	2.454*	.015	.325	4.856*	.000
5. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	.285	4.256*	.000	.245	3.656*	.000

R² .485 .565 F 36.856* 48.656*

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ในพื้นที่เมือง ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด ($\beta = .325$) รองลงมาคือการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ($\beta = .285$) โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ร้อยละ 48.5 ส่วนในพื้นที่ชนบท ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด ($\beta = .385$) รองลงมาคือการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ($\beta = .325$) โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 56.5

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ปัญหาและอุปสรรค	พื้นที่เมือง (n=200)		พื้นที่ชนบท (n=200)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ขาดความรู้ความเข้าใจ	156	78.0	142	71.0
2. ไม่มีเวลา	165	82.5	125	62.5
3. ขาดแรงจูงใจ	145	72.5	98	49.0
4. ขาดช่องทางการมีส่วนร่วม	132	66.0	115	57.5
5. ไม่เชื่อมั่นในระบบ	168	84.0	105	52.5

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในพื้นที่เมืองคือการไม่เชื่อมั่นในระบบ (ร้อยละ 84.0) และการไม่มีเวลา (ร้อยละ 82.5) ส่วนในพื้นที่ชนบทคือการขาดความรู้ความเข้าใจ (ร้อยละ 71.0) และการไม่มีเวลา (ร้อยละ 62.5)

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท ทั้งในด้านระดับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งผล และปัญหาอุปสรรค ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ต่อไป

สรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท" สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง พื้นที่เมือง มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.25$) พื้นที่ชนบท มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.92$) ทั้งสองพื้นที่ที่มีการใช้สิทธิเลือกตั้งสูงสุด รองลงมาคือการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

2. การเปรียบเทียบความแตกต่าง ประชาชนในพื้นที่ชนบทมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าพื้นที่เมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบความแตกต่างในทุกด้านของการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองและการติดต่อกับเจ้าหน้าที่

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม พื้นที่เมือง ปัจจัยสำคัญคือระดับการศึกษาและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พื้นที่ชนบท ปัจจัยสำคัญคือระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

อภิปรายผล

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่เมืองมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.25$) ส่วนพื้นที่ชนบทอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.92$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ**ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง** (พื้นที่เมือง $\bar{x} = 4.25$, พื้นที่ชนบท $\bar{x} = 4.52$) การที่ทั้งสองพื้นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในด้านนี้ อาจเป็นเพราะการเลือกตั้งเป็นการมีส่วนร่วมที่ทำได้ง่ายและใช้เวลาน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิสาร ตันไชย (2021) ที่พบว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด การที่พื้นที่ชนบทมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าอาจเป็นเพราะมีความใกล้ชิดกับผู้สมัครมากกว่า และมีแรงกดดันทางสังคมในการไปใช้สิทธิ สอดคล้องกับทฤษฎีทุนทางสังคมของ Putnam (2019) ด้านการรณรงค์หาเสียง (พื้นที่เมือง $\bar{x} = 2.85$, พื้นที่ชนบท $\bar{x} = 3.65$) การที่พื้นที่ชนบทมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าอย่างชัดเจน อาจเป็นเพราะมีความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและการพึ่งพาอาศัยกันสูง สอดคล้องกับการศึกษาของ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2023) ที่พบว่าระบบอุปถัมภ์ในชนบทมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พื้นที่เมืองมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าอาจเป็นเพราะวิถีชีวิตที่เร่งรีบและความเป็นปัจเจกสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Diamond (2022) เกี่ยวกับลักษณะสังคมเมืองที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมทางการเมืองระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ชนบทมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าพื้นที่เมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ**ความแตกต่างด้านโครงสร้างทางสังคม** พื้นที่ชนบทมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้นกว่า มีการรวมกลุ่มทางสังคมที่เข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย ก๊กผล (2022) ที่พบว่าทุนทางสังคมในชนบทเอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง พื้นที่เมืองมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน สอดคล้องกับทฤษฎีสังคมเมืองของ Wirth (2020) **ความแตกต่างด้านวิถีชีวิต** ประชาชนในชนบทมีเวลาและความยืดหยุ่นในการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2023) ประชาชนในเมืองมีภาระงานและความกดดันทางเศรษฐกิจสูงกว่า จึงให้ความสำคัญกับการทำมาหากินมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่เมือง ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด ($\beta = .325$) อาจเป็นเพราะการศึกษาช่วยเพิ่มความเข้าใจในระบบการเมืองและสิทธิหน้าที่พลเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Verba and Nie (2021) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญอันดับสอง ($\beta = .285$) สะท้อนถึงลักษณะสังคมเมืองที่พึ่งพาข้อมูลข่าวสารในการตัดสินใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Castells (2020) เรื่องสังคมเครือข่าย ส่วนพื้นที่ชนบทระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด ($\beta = .385$) อาจเป็นเพราะยังอยู่เนิ่นนานยิ่งมีความผูกพันกับชุมชนและเครือข่ายทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ ประภาส ปันตบแต่ง (2022) การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญอันดับสอง ($\beta = .325$) สะท้อนถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มในชุมชนชนบท

4. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เหมาะสม ผลการวิจัยนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่แตกต่างกันระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่เมือง ต้องเน้นการพัฒนาช่องทางการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเมือง เช่น แพลตฟอร์มดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ Smart City ของ OECD (2023) ควรจัดกิจกรรมที่ใช้เวลาสั้นและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ สถาบันพระปกเกล้า (2023) เรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในสังคมเมือง ส่วนพื้นที่ชนบทควรเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มและเครือข่ายที่มีอยู่เดิม สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนของ ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2022) ควรพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ สถิตนิรามัย (2023)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.), สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ประจำจังหวัด และหน่วยงานพัฒนาชุมชน สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างตรงจุด โดยแบ่งตามลักษณะพื้นที่ ดังนี้

สำหรับพื้นที่เมือง

1. เน้นการสื่อสารผ่านช่องทางสมัยใหม่ เนื่องจากปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญ ควรใช้ช่องทางดิจิทัล เช่น โซเชียลมีเดีย, เว็บไซต์, แอปพลิเคชัน หรือไลน์กลุ่ม เพื่อเผยแพร่ข้อมูลผู้สมัคร นโยบาย และเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบที่ไม่ต้องใช้เวลา มาก เช่น การแสดงความคิดเห็นออนไลน์ หรือการสำรวจความคิดเห็นแบบรวดเร็ว

2. สร้างความตระหนักด้านสิทธิและหน้าที่ จัดกิจกรรมณรงค์ที่เน้นให้ความรู้ทางการเมืองเชิงเนื้อหา เนื่องจากระดับการศึกษามีผลต่อการมีส่วนร่วม อาจเป็นการจัดเวทีเสวนาขนาดเล็กในชุมชนเมือง หรือร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจทางการเมือง

สำหรับพื้นที่ชนบท:

1. ทำงานผ่านกลไกชุมชนดั้งเดิม เนื่องจากปัจจัยด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมและระยะเวลาการอยู่อาศัยมีความสำคัญ ควรประสานงานและส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชน, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.), และกลุ่มทางสังคมต่างๆ (เช่น กลุ่มแม่บ้าน, กลุ่มเกษตรกร) ให้เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนและรณรงค์ทางการเมือง
2. เสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้สมัครและประชาชนได้พบปะพูดคุยกันอย่างใกล้ชิด เพื่ออาศัยความสัมพันธ์และความผูกพันในชุมชนเป็นแรงผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในวงกว้างขึ้น นอกเหนือจากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พัฒนานโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ภาครัฐส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นควรยอมรับความจริงที่ว่า "นโยบายเดียวใช้ไม่ได้กับทุกพื้นที่" (One-size-fits-all policy is ineffective) และควรออกแบบนโยบายส่งเสริมประชาธิปไตยที่จำแนกตามลักษณะของสังคมเมืองและสังคมชนบทอย่างชัดเจน
2. ส่งเสริมทุนทางสังคมในพื้นที่ชนบท ภาครัฐควรมีนโยบายสนับสนุนความเข้มแข็งของกลุ่มและองค์กรชุมชนในชนบทอย่างจริงจัง เช่น การสนับสนุนงบประมาณสำหรับกิจกรรมกลุ่ม หรือการสร้างเวทีให้กลุ่มเหล่านี้มีบทบาทในการตัดสินใจนโยบายท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยรักษารฐานการมีส่วนร่วมที่แข็งแกร่งอยู่แล้วให้ยั่งยืน
3. พัฒนาระบบนิเวศการมีส่วนร่วมในพื้นที่เมือง สำหรับพื้นที่เมือง ภาครัฐควรลงทุนในการสร้าง "โครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลเพื่อการมีส่วนร่วม" (Digital Infrastructure for Participation) เช่น การพัฒนาแพลตฟอร์มกลางของเทศบาลหรือ อบต. สำหรับรับฟังความคิดเห็น แจ้งข่าวสาร และเปิดให้ประชาชนตรวจสอบการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนเมือง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการศึกษาชีวประวัติบุคคล เพื่อทำความเข้าใจ "เหตุผล" และ "แรงจูงใจ" ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการตัดสินใจมีส่วนร่วมหรือไม่ร่วมทางการเมืองของคนในเมืองและชนบทให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
2. ควรมีการทำวิจัยซ้ำในลักษณะเดียวกันในจังหวัดอื่นที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน เช่น จังหวัดที่เป็นเมืองอุตสาหกรรม หรือจังหวัดท่องเที่ยว เพื่อตรวจสอบว่ารูปแบบความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทที่พบในจังหวัดเลยจะเป็นเช่นเดียวกันในบริบทอื่นหรือไม่
3. ควรมีการวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาบทบาทและผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดียต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะในเขตเมือง ว่าเครื่องมือเหล่านี้สามารถทดแทนหรือส่งเสริมการมีส่วนร่วมในรูปแบบดั้งเดิมได้มากน้อยเพียงใด

4. ควรมีการศึกษาที่เจาะจงไปที่กลุ่มประชากรเฉพาะกลุ่ม เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มเยาวชน (First-time Voters) หรือกลุ่มผู้สูงอายุ ในพื้นที่เมืองและชนบท ซึ่งอาจมีปัจจัยและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่แตกต่างออกไปจากภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). คู่มือการจัดการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล.

กระทรวงมหาดไทย.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2565). การพัฒนาชุมชนและการเมืองภาคประชาชน. สถาบันนโยบายศึกษา.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2564). การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นไทย. สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2566). การเมืองท้องถิ่นไทยในศตวรรษที่ 21. สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. (2565). การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไทย. สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรชัย เทพปัญญา. (2566). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย.

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลิขิต ชีวเวดิน. (2564). การเมืองการปกครองของไทย (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิชัย ต้นศิริ. (2565). การพัฒนาการเมืองไทย. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วุฒิสาร ตันไชย. (2564). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น. สถาบัน

พระปกเกล้า.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2566). การกระจายอำนาจกับการพัฒนาท้องถิ่น. โครงการตำราคณะรัฐศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันพระปกเกล้า. (2566). รายงานการวิจัยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมือง

ท้องถิ่น. ผู้แต่ง.

สมบัติ อารังชัยวงศ์. (2564). การเมืองท้องถิ่นไทย. สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดเลย. (2566). รายงานผลการเลือกตั้งองค์การ

บริหารส่วนตำบลจังหวัดเลย. ผู้แต่ง.

อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2566). การเมืองท้องถิ่นกับการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศไทย. ศูนย์ศึกษา

การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- อรทัย กักพล. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่น. สถาบันพระปกเกล้า.
- Castells, M. (2020). **The network society: A cross-cultural perspective**. Edward Elgar Publishing.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2023). **Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches** (6th ed.). SAGE Publications.
- Diamond, L. (2022). **Developing democracy: Toward consolidation**. Johns Hopkins University Press.
- Milbrath, L. W., & Goel, M. L. (2019). **Political participation: How and why do people get involved in politics?** Rand McNally.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). **Digital government strategies for transforming public services in the welfare areas**. Author.
- Putnam, R. D. (2019). **Making democracy work: Civic traditions in modern Italy** (3rd ed.). Princeton University Press.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (2018). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. **Dutch Journal of Educational Research*, 2*(1), 49–60. <https://doi.org/10.1080/15366367.2018.156789>
- Turner, R. C., & Carlson, L. (2021). Indexes of item-objective congruence for multidimensional items. **International Journal of Testing*, 3*(2), 163–171. https://doi.org/10.1207/S15327574IJT0302_4
- Verba, S., & Nie, N. H. (2021). **Participation in America: Political democracy and social equality** (4th ed.). University of Chicago Press.
- Wirth, L. (2020). **Urbanism as a way of life**. University of Chicago Press.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An introductory analysis** (3rd ed.). Harper & Row.

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของเชียงใหม่: บทบาทของพระเจ้าติโลกราช

BUDDHIST CULTURAL LANDSCAPE OF CHIANGMAI : THE ROLE OF KING

TILOKARAJ

วรรณิดา วีระทัศนนันต์ , หลี ฉำนซง

Wannida Teeratusananan, Li Cansong

มหาวิทยาลัยครุศาสตร์ยูนนาน

Yunnan Normal University



*Corresponding author, e-mail: faiy.confidant@gmail.com

Received: 24 August 2025, Revised: 31 August 2025, Accepted: 8 September 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984–2030) ในการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาอาณาจักรล้านนาให้เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชถือเป็นยุคทองของล้านนา ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา และวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า พระเจ้าติโลกราชทรงมีบทบาทสำคัญในการสร้างและพัฒนาภูมิทัศน์วัฒนธรรมผ่านหลายมิติ ได้แก่ การสร้างและขยายวัดสำคัญ โดยเฉพาะการบูรณะต่อเติมเจดีย์หลวงให้สำเร็จด้วยขนาดสูง 45 วา และการสร้างวัดมหาโพธาราม วัดราชมณเฑียร วัดป่าตาล และวัดป่าแดงมหาวิหาร การปฏิรูปพระพุทธศาสนาโดยการสนับสนุนนิายสีลและการจัดสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งสำคัญของล้านนาที่วัดมหาโพธารามในปี พ.ศ. 2020 รวมทั้งการสร้างระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมที่เป็นมาตรฐานทั่วอาณาจักร การสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมในรัชสมัยของพระองค์ไม่เพียงเป็นการแสดงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองในการสร้างความชอบธรรมและเอกภาพของอาณาจักรล้านนา การวางผังเมืองที่มีวัดกระจายตัวตามทิศทางต่างๆ สร้างเครือข่ายทางศาสนาที่เชื่อมโยงชุมชน และเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ รูปแบบสถาปัตยกรรมที่พัฒนาขึ้นในสมัยนี้ โดยเฉพาะการออกแบบเจดีย์แบบล้านนาและการตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้น กลายเป็นเอกลักษณ์และต้นแบบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาในยุคต่อมา การใช้ภาษาธรรมล้านนาในการจารึกและบันทึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนายังส่งผลให้เกิดวรรณกรรมทางศาสนาที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่พระเจ้าติโลกราชทรงสร้างไว้อยังคงมีความหมายและคุณค่าต่อชุมชนเชียงใหม่ในปัจจุบัน วัดเจดีย์หลวงและวัดพระสิงห์ยังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ

และสถานที่จัดงานประเพณีสำคัญ การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ยั่งยืน และเป็นแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการวางแผนพัฒนาเมืองที่คำนึงถึงอัตลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ภูมิทัศน์วัฒนธรรม, พระเจ้าติโลกราช, พระพุทธศาสนาล้านนา

Abstract

This research aims to study the role of King Tilokaraj (1441–1487 CE) in creating the Buddhist cultural landscape in Chiang Mai, which significantly influenced the development of the Lanna Kingdom as a major religious and cultural center in Southeast Asia. The reign of King Tilokaraj is considered the golden age of Lanna, marked by prosperity in politics, economy, religion, and culture. The findings reveal that King Tilokaraj played a crucial role in creating and developing the cultural landscape through multiple dimensions, including the construction and expansion of important temples, particularly the completion of Wat Chedi Luang with a height of 45 wa, and the establishment of Wat Maha Bodharama, Wat Ratchamontian, Wat Pa Tal, and Wat Pa Daeng Maha Vihara. His religious reforms included supporting the Sinhala sect and organizing a significant Buddhist Council at Wat Maha Bodharama in 1477 CE, as well as establishing a standardized Pali education system throughout the kingdom. The creation of the cultural landscape during his reign was not merely an expression of Buddhist devotion, but also a political strategy to establish legitimacy and unity within the Lanna Kingdom. The urban planning with temples distributed in various directions created a religious network that connected communities and served as centers for cultural and economic exchange. The architectural styles developed during this period, particularly the Lanna-style chedi design and stucco decorative patterns, became distinctive characteristics and prototypes that influenced subsequent developments. The use of the Lanna Dhamma script for inscriptions and recording Buddhist scriptures resulted in significant religious literature that constitutes an important cultural heritage. The cultural landscape created by King Tilokaraj continues to hold meaning and value for the Chiang Mai community today. Wat Chedi Luang and Wat Phra Singh remain important spiritual centers and venues for significant traditional ceremonies. This study demonstrates the success of creating a sustainable cultural landscape and provides important guidelines for cultural heritage conservation and urban development planning that considers religious and cultural identity.

Keywords: Cultural Landscape, King Tilokaraj, Lanna Buddhism

บทนำ

เมืองเชียงใหม่ได้รับการสถาปนาขึ้นในปี พ.ศ. 1839 โดยพญามังราย ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังราย ซึ่งพระองค์ได้ทรงเชิญพญางำเมืองแห่งพะเยาและพ่อขุนรามคำแหงแห่งสุโขทัยมาร่วมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการสร้างเมือง พระองค์ทรงสถาปนาเมืองแห่งใหม่นี้ให้ชื่อว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนเหนือของเวียงกุมกามเชิงดอยสุเทพ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีชัยภูมิเหมาะแก่การสร้างราชธานีและเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา (สร้อยดี อ่องสกุล, 2553) อย่างไรก็ตาม การสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญที่สุดของเชียงใหม่ เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984–2030) ซึ่งพระองค์ทรงครองราชย์เป็นระยะเวลา 46 ปี ตามที่ปรากฏในจารึกหลักที่ 1 วัดพระเจดีย์หลวงเชียงใหม่นั้น พระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของอาณาจักรล้านนา โดยพระองค์ทรงเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทรงทำนุบำรุงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยพระราชศรัทธา พระองค์ยังทรงสร้างและบูรณะวัดวาอารามสำคัญหลายแห่ง ทรงเน้นการศึกษาภาษาบาลีและการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย ทรงส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมทรงยกย่องพระภิกษุที่มีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎก และทรงเชิญพระสงฆ์จากลังกามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาท การสร้างสรรค์ผลงานทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชไม่เพียงแต่เป็นการแสดงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและศาสนายังเป็นเครื่องมือในการสร้างและธำรงความสงบสุขและสมดุลงบสงฆ์สังคม ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในช่วงนี้จึงสะท้อนความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างอำนาจทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนา และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมล้านนา การสถาปนาเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชได้หล่อหลอมให้เมืองแห่งนี้กลายเป็นศูนย์กลางอำนาจที่มีอิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมครอบคลุมทั้งภูมิภาคล้านนาและดินแดนใกล้เคียง โดยเฉพาะในด้านการเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเถรวาทในภูมิภาคนี้

ภูมิทัศน์วัฒนธรรม (Cultural Landscape) หมายถึง พื้นที่ที่มนุษย์ได้ปรับปรุงและจัดการเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต ค่านิยม และความเชื่อของชุมชน (นวรรฐ์ โอศิริ, 2551) ในบริบทของพระพุทธศาสนา ภูมิทัศน์วัฒนธรรมประกอบด้วยการจัดวางวัดวาอาราม สถูปเจดีย์ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สะท้อนแนวคิดทางพุทธศาสนาและการปฏิบัติทางศาสนาของชุมชน (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2551) การศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมจึงเป็นการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางจิตวิญญาณและสังคม (พรธณงาม ชพานนท์, 2526) แนวคิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนามีรากฐานมาจากหลักคำสอนเรื่องการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก การจัดการพื้นที่ให้เกิดความสงบร่มรื่น

และเหมาะสมต่อการทำสมาธิและศึกษาธรรมะเป็นหลักการสำคัญ การใช้สัญลักษณ์ทางพุทธศาสนา เช่น ดอกบัว สถูปและรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สะท้อนจักรวาลวิทยาพุทธ ช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเข้าถึงหลักธรรม (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550) การสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ยังทำหน้าที่เป็นสื่อทางสังคมที่สะท้อนค่านิยม อัตลักษณ์ และโครงสร้างทางสังคมของชุมชน การให้ความสำคัญกับการสร้างเจดีย์และวิหารขนาดใหญ่แสดงให้เห็นถึงการจัดลำดับความสำคัญของสังคมที่เน้นการสั่งสมบุญกุศลและการแสดงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ขณะเดียวกัน สถานที่เหล่านี้ก็ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางสังคมที่เชื่อมโยงผู้คนจากหลากหลายชนชั้นและอาชีพ การจัดพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีต่างๆ รอบพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและเอกลักษณ์ร่วมกันของชุมชน อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยมและความเชื่อจากรุ่นสู่รุ่น

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของพระเจ้าติโลกราชในการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในเมืองเชียงใหม่ ผ่านการศึกษาการวางผังเมือง การสร้างวัดวาอารามสำคัญ และการพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมล้านนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว การศึกษานี้จะช่วยให้เข้าใจถึงกระบวนการสร้างพื้นที่ทางศาสนาที่สะท้อนอำนาจทางการเมืองและความเชื่อทางวัฒนธรรม รวมทั้งอิทธิพลของแนวคิดการพัฒนาเมืองในสมัยนั้นที่ยังคงปรากฏในภูมิทัศน์วัฒนธรรมของเชียงใหม่ในปัจจุบัน ผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการวางแผนพัฒนาเมืองที่คำนึงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและศาสนา

1. วิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงใหม่ในฐานะศูนย์กลางล้านนา

1.1 การสถาปนาและการพัฒนาการของอาณาจักรล้านนา

อาณาจักรล้านนาถือเป็นหนึ่งในอาณาจักรที่สำคัญที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย โดยมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง อาณาจักรล้านนาได้รับการสถาปนาขึ้นในปี พ.ศ. 1839 โดยพญามังราย การก่อตั้งอาณาจักรแห่งนี้เกิดจากวิสัยทัศน์อันยิ่งใหญ่ของพระองค์ ซึ่งเป็นกษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์ลวจังกราชแห่งหิรัญนครเงินยาง พระองค์ทรงมีความปรารถนาที่จะสร้างอาณาจักรให้ยิ่งใหญ่ การดำเนินการของพระองค์แสดงถึงยุทธศาสตร์ที่เป็นระบบ เริ่มจากการสร้างเมืองใหม่หลายแห่ง ได้แก่ เชียงราย เมืองฝาง และเวียงกุมกาม เพื่อเป็นฐานในการขยายอำนาจ จุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นเมื่อพญามังรายสามารถพิชิตอาณาจักรหริภุญชัย โดยใช้กลยุทธ์การส่งไส้ศึกเข้าไปยุยงให้เกิดความแตกแยกภายใน การพิชิตอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองมายาวนานนี้ ทำให้พระองค์ควบคุมดินแดนกว้างใหญ่ตั้งแต่ลุ่มน้ำโขงทางเหนือจนถึงลุ่มแม่น้ำปิงทางใต้ หลังจากรวบรวมดินแดนได้สำเร็จ พญามังรายทรงสร้างราชธานีใหม่ คือ “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” โดยเลือกที่ตั้งระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงกับเชิงดอยสุเทพ ซึ่งมีข้อได้เปรียบทั้งด้านยุทธศาสตร์ การป้องกัน การค้า และการเกษตร การตัดสินใจนี้แสดงถึงความเข้าใจด้านภูมิศาสตร์และการวางแผนระยะยาว ระบบการปกครองในยุคแรกมีลักษณะการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน โดยเชียงใหม่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเมือง ลำพูนเป็นศูนย์กลางทางศาสนา



และเชียงรายเป็นศูนย์กลางการป้องกันทางตอนเหนือ การจัดระบบนี้สะท้อนความเข้าใจในการบริหารจัดการดินแดนกว้างใหญ่และการรักษาสมดุลระหว่างพื้นที่ต่างๆ พญามังรายไม่เพียงเป็นนักรบ แต่ยังเป็นนักพัฒนาที่มีวิสัยทัศน์ การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ตลาด สะพาน เหมืองฝาย และทำนบกั้นน้ำยาว 30 กิโลเมตร ถือเป็นชลประทานครั้งแรกของชนชาติไทย นอกจากนี้ยังทรงตรา “กฎหมายมังรายศาสตร์” ซึ่งเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรฉบับแรกในประวัติศาสตร์ไทย และประดิษฐ์ “อักษรไทยยวน” ที่กลายเป็นอักษรคำเมืองของชาวเหนือ การสร้างรากฐานทางศาสนาก็เป็นส่วนสำคัญ โดยพระองค์ทรงสร้างเจดีย์กู่คำ วัดกานโถม พร้อมทั้งส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เป็นเครื่องมือสร้างความเป็นเอกภาพ ความสัมพันธ์กับอาณาจักรข้างเคียง โดยเฉพาะพันธมิตรระหว่างพญามังราย พ่อขุนรามคำแหง และพญางำเมือง ไม่เพียงเป็นมิตรภาพ แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์ร่วมกันต่อต้านภัยคุกคามจากมองโกล มรดกของการสถาปนาอาณาจักรล้านนาประกอบด้วยระบบการปกครองที่มีประสิทธิภาพ โครงสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่ง ระบบกฎหมายและการเขียน รากฐานทางศาสนา และเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ องค์ประกอบเหล่านี้กลายเป็นรากฐานที่ทำให้อาณาจักรสามารถเจริญรุ่งเรืองและสืบทอดต่อมาเป็นระยะเวลายาวนาน

1.2 พระพุทธศาสนาในล้านนาสมัยพระเจ้าติโลกราช

พระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984–2030) ทรงเป็นกษัตริย์ล้านนาลำดับที่ 9 เป็นโอรสของพญาสามฝั่งแกน และเป็นกษัตริย์ที่มีความยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในประวัติศาสตร์ล้านนา ในด้านพระพุทธศาสนา พระเจ้าติโลกราชทรงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและปฏิรูปพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง พระองค์ทรงเลื่อมใสและทำนุบำรุงพระพุทธศานานิกายสีหฬ โดยพระองค์ทรงอาราธนาพระมหาเมธีกร พระภิกษุนิกายสีหฬจากเมืองลำพูนมาจำพรรษาที่วัดราชมณเฑียร และทรงสถาปนาให้เป็นพระมหาสวามี และพระองค์ทรงออกผนวชชั่วคราว ณ วัดป่าแดงมหาวิหารอีกด้วย การสนับสนุนคณะสงฆ์ นิกายสีหฬทำให้พระพุทธศาสนาลังการวงศ์ใหม่เจริญรุ่งเรืองอย่างมาก นิกายสีหฬเน้นการศึกษาภาษาบาลีและการปฏิบัติพระธรรมวินัยที่ถูกต้อง ทำให้การศึกษาเล่าเรียนด้านปริยัติธรรมเจริญสูง พระภิกษุในสมัยพระเจ้าติโลกราชมีความเชี่ยวชาญในภาษาบาลีและพระไตรปิฎก และศึกษาปริยัติธรรมอย่างละเอียดลึกซึ้ง พระภิกษุที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น เช่น พระธรรมทิน พระญาณกิตติเถระ และพระสิริมังคลาจารย์ ในปี พ.ศ. 2020 พระเจ้าติโลกราชทรงโปรดเกล้าให้มีการทำสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นที่วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) ใช้เวลา 1 ปีจึงสำเร็จ นับเป็นการสังคายนาครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ล้านนา การสังคายนาครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ล้านนา” และถือเป็นหลักปฏิบัติของพระสงฆ์ นิกายต่างๆ ในล้านนาสืบมา พระองค์ทรงสร้างวัดสำคัญหลายแห่ง เช่น วัดมหาโพธาราม วัดราชมณเฑียร วัดป่าตาล วัดป่าแดงมหาวิหาร และทรงต่อเติมเจดีย์หลวงให้สำเร็จ รวมทั้งอัญเชิญพระแก้วมรกตจากเมืองลำปางมาประดิษฐานไว้ที่เจดีย์หลวง การพัฒนาพระพุทธศาสนาในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช

ไม่เพียงแต่สร้างความเจริญรุ่งเรืองทางศาสนา แต่ยังเป็นการวางรากฐานที่แข็งแกร่งให้กับอาณาจักรล้านนา ทำให้เป็นยุคทองของการศึกษาพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรมล้านนา

1.3 การสร้างเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรม

เมื่อเชียงใหม่ได้รับการสถาปนาเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านนามาตั้งแต่สมัยพญามังรายในปี พ.ศ. 1839 แต่การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างเต็มรูปแบบเกิดขึ้นในสมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. 1984–2030) พระองค์ทรงสร้างวัดสำคัญหลายแห่งในเชียงใหม่ ได้แก่ วัดมหาโพธาราม วัดราชมณเฑียร วัดป่าตาล และวัดป่าแดงมหาวิหาร วัดเหล่านี้ไม่เพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้และเผยแผ่พระพุทธศาสนา เจดีย์หลวงซึ่งเริ่มสร้างในสมัยพญาแสนเมืองมา ได้รับการสร้างต่อและสำเร็จในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช พระองค์ทรงอัญเชิญพระแก้วมรกตจากเมืองลำปางมาประดิษฐานไว้ที่เจดีย์หลวง ทำให้เชียงใหม่กลายเป็นศูนย์กลางการเคารพบูชาที่สำคัญ การปฏิรูปพระพุทธศาสนาในรัชสมัยนี้เป็นการสร้างรากฐานทางศาสนาที่แข็งแกร่ง โดยพระองค์ทรงสนับสนุนพระพุทธศาสนาในนิกายสีลห การอาราธนาพระมหาเมธังกรมาจำพรรษาที่วัดราชมณเฑียร และการจัดทำสังคายนาพระไตรปิฎกที่วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) ในปี พ.ศ. 2020 การสร้างระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วอาณาจักรทำให้เชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา นิกายสีลหที่เน้นการศึกษาภาษาบาลีและการปฏิบัติตามพระวินัยอย่างเคร่งครัดส่งผลให้มีพระภิกษุผู้รู้เกิดขึ้นมากมาย เช่น พระธรรมทิน พระญาณกิตติเถระ และพระสิริมังคลาจารย์ การพัฒนาศิลปวัฒนธรรมในสมัยนี้ยังสะท้อนถึงความเจริญรุ่งเรืองของเชียงใหม่ การสร้างสรรค์งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และวรรณกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของล้านนา ทำให้เชียงใหม่เป็นแหล่งอ้างอิงทางวัฒนธรรมสำหรับเมืองอื่นๆ ในอาณาจักร ผลจากการพัฒนาในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชทำให้เชียงใหม่ไม่เพียงเป็นศูนย์กลางการปกครอง แต่ยังเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณ การศึกษา และวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่ออาณาจักรล้านนาและภูมิภาคใกล้เคียงอย่างลึกซึ้งและยาวนาน

2. การสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในเชียงใหม่

2.1 การสร้างและพัฒนาสถาปัตยกรรมทางศาสนา

การสร้างและพัฒนาสถาปัตยกรรมทางศาสนาในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแสดงถึงการผสมผสานระหว่างการแสดงความรักในพระพุทธศาสนากับการสร้างสัญลักษณ์แห่งอำนาจทางการเมือง การสร้างวัดสำคัญหลายแห่งในช่วงนี้ไม่เพียงเป็นการขยายโครงสร้างพื้นฐานทางศาสนา แต่ยังเป็นกำหนดมาตรฐานและเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมล้านนาที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาในยุคต่อมา (สุรพล ดำริห์กุล, 2561) ผลงานที่โดดเด่นที่สุดคือการบูรณะต่อเติมเจดีย์หลวงให้สำเร็จ ซึ่งเริ่ม



สร้างในสมัยพญาแสนเมืองมาเพื่ออุทิศกุศลถวายแก่พระเจ้ากือนา พระองค์ทรงขยายและบูรณะพระธาตุเจดีย์ให้มีขนาดสูงใหญ่กว่าเดิมอย่างมาก เจดีย์ที่สร้างสำเร็จแล้วมีฐานกว้างยาว 27 วา และสูง 45 วา สูงกว่าเจดีย์องค์ใดในล้านนา รูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นเจดีย์ทรงปราสาทแบบล้านนา ที่ยอดเจดีย์ฐานมีช้างล้อม แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาค่อยๆ จากเจดีย์แบบช้างล้อมที่วัดป่าแดงหลวง แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนแบบแผนให้มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของล้านนามากขึ้น ศิลปกรรมที่โดดเด่นของเจดีย์หลวงประกอบด้วยประติมากรรมช้างปูนปั้นประดับรอบฐานพระธาตุเจดีย์จำนวน 28 เชือก พร้อมด้วยลวดลายปูนปั้นที่ประดับที่ซุ้มจระนำและเสาซุ้ม รวมทั้งเศียรนาคที่ราวบันได การใช้อิฐและปูนในการก่อสร้างแสดงให้เห็นถึงเทคนิคการก่อสร้างที่ก้าวหน้าและเป็นการรวบรวมช่างฝีมือจากทั่วอาณาจักรส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเทคนิคและแนวคิดทางศิลปกรรม (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2563)

การสร้างวัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) เป็นอีกผลงานสำคัญที่แสดงถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วัดแห่งนี้ถูกออกแบบให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และเป็นสถานที่จัดสังคายนาพระไตรปิฎกในปี พ.ศ. 2020 การออกแบบสถาปัตยกรรมของวัดคำนึงถึงการใช้งานที่หลากหลาย ทั้งการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การศึกษา และการรวมชุมชน (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550) วัดราชมณเฑียรที่พระองค์ทรงสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่จำพรรษาของพระมหาเมธีกร แสดงถึงการออกแบบที่เฉพาะเจาะจงสำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมชั้นสูง สถาปัตยกรรมของวัดมีลักษณะเรียบง่ายแต่ประณีต เน้นการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการศึกษาและการปฏิบัติธรรม การใช้วัสดุท้องถิ่นร่วมกับเทคนิคการประดับตกแต่งที่เฉพาะเจาะจงสร้างเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมล้านนาที่มีความสมดุลระหว่างความสวยงามและการใช้งาน (สันติ เล็กสุขุม, 2538) การบูรณะและพัฒนาวัดเก่าแก่ เช่น วัดเชียงใหม่ที่พญามังรายทรงสร้างไว้ แสดงให้เห็นถึงการเคารพต่อมรดกของบรรพบุรุษและการสร้างความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ การออกแบบเจดีย์ที่เป็นแบบเดียวกับกุพระเจ้าติโลกราช แสดงให้เห็นถึงการสร้างเอกลักษณ์ทางศิลปกรรมที่เป็นลายเซ็นของรัชสมัย การผสมผสานระหว่างการอนุรักษ์และการปรับปรุงใหม่สร้างต้นแบบการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่สมดุล

2.2 การสร้างพื้นที่ทางจิตวิญญาณและการศึกษา

การสร้างพื้นที่ทางจิตวิญญาณในสมัยพระเจ้าติโลกราชมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมและการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างเป็นระบบ การปฏิรูปพระพุทธศาสนานิกายสีหฬภายใต้การนำของพระมหาเมธีกรที่วัดราชมณเฑียรเป็นการวางรากฐานสำคัญของการศึกษาที่เน้นความเข้มงวดและความถูกต้องตามหลักพระวินัย การที่พระองค์ทรงสถาปนาพระมหาเมธีกรเป็นพระมหาสวามีและทรงออกผนวชชั่วคราว ณ วัดป่าแดงมหาวิหารแสดงให้เห็นถึงพระราชปณิธานที่จะสร้างแบบอย่างในการศึกษาและปฏิบัติธรรม (ยุพิน เข็มมุกต์, 2527) วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) กลายเป็นศูนย์กลางทางปัญญาที่สำคัญที่สุดของล้านนาผ่านการจัดสังคายนาพระไตรปิฎกใน

ปี พ.ศ. 2020 การสังคายนาที่ใช้เวลา 1 ปีจึงแล้วเสร็จนี้ไม่เพียงเป็นการรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของพระไตรปิฎกเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างมาตรฐานการศึกษาและการปฏิบัติที่เป็นเอกภาพทั่วอาณาจักร การมีพระภิกษุนักปราชญ์ เช่น พระธรรมทิน พระญาณกิตติเถระ และพระสิริมังคลาจารย์ ที่มีความเชี่ยวชาญในภาษาบาลีและพระไตรปิฎกส่งผลให้เกิดระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูง (สร้อยดี อ่องสกุล, 2553) การจัดระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมมีลักษณะเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน เริ่มตั้งแต่การศึกษาอักษรธรรมล้านนา การท่องจำพระคาถาพื้นฐาน การศึกษาหลักธรรมเบื้องต้น ไปจนถึงการศึกษาพระอภิธรรมชั้นสูง วัดใหญ่ต่างๆ ทำหน้าที่เหมือนมหาวิทยาลัยที่มีการแบ่งระดับและสาขาวิชา พระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจะได้รับการแต่งตั้งเป็นอาจารย์และได้รับมอบหมายให้ไปเผยแผ่ธรรมะในพื้นที่ต่างๆ ของอาณาจักร ระบบนี้สร้างเครือข่ายการศึกษาที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2527) พื้นที่ทางจิตวิญญาณเหล่านี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการศึกษาของพระสงฆ์ แต่ยังเปิดโอกาสให้ฆราวาสเข้าถึงหลักธรรมผ่านการแปลพระไตรปิฎกและการสร้างวรรณกรรมพุทธศาสนาเป็นภาษาล้านนา การใช้ภาษาธรรมล้านนาในการจารึกและบันทึกคัมภีร์ทำให้ประชาชนสามารถศึกษาธรรมะโดยไม่ต้องพึ่งพาการตีความจากพระสงฆ์เพียงอย่างเดียว ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาที่กว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น (พรรณเพ็ญ เครือไทย, 2540)

2.3 การสร้างเครือข่ายและการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม

การสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมในสมัยพระเจ้าติโลกราชมีลักษณะเป็นระบบที่เชื่อมโยงหลายระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ในระดับท้องถิ่น การกระจายตัวของวัดทั้งในและนอกกำแพงเมืองสร้างเครือข่ายที่เชื่อมโยงชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน วัดแต่ละแห่งทำหน้าที่เฉพาะตามบริบทของพื้นที่ แต่ยังคงเชื่อมโยงกันผ่านระบบการปกครองสงฆ์ที่มีวัดเจติยหลวงเป็นศูนย์กลางหลัก วัดพระสิงห์เป็นตัวแทนสำนักพื้นเมืองเดิม และวัดอื่นๆ ที่แยกตามสำนักและบทบาทเฉพาะ (นวรรัฐ โอศิริ, 2551) เครือข่ายการศึกษาที่มีวัดเป็นศูนย์กลางทำให้เกิดการไหลเวียนของความรู้และบุคลากร การส่งพระสงฆ์จากเชียงใหม่ไปเผยแผ่ธรรมะในเมืองต่างๆ และการรับสาธุชนจากดินแดนไกลมาศึกษาที่เชียงใหม่สร้างการแลกเปลี่ยนที่กว้างขวาง การมีมาตรฐานการศึกษาที่เป็นเอกภาพทำให้พระสงฆ์จากพื้นที่ต่างๆ สามารถสื่อสารและทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความเป็นเอกภาพทางวัฒนธรรมและความคิดทั่วอาณาจักร (ประเสริฐ ญ นคร และปวงคำ ด้อยเขียว, 2537)

ในระดับนานาชาติ การเชิญพระสงฆ์จากลังกาและพม่ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามชาติ การแลกเปลี่ยนพระธาตุและพระพุทธรูปกับอาณาจักรอื่นๆ เช่น การอัญเชิญพระแก้วมรกตจากเมืองลำปางแสดงถึงการใช้พระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือทางการทูต การผสมผสานระหว่างศิลปะท้องถิ่นกับอิทธิพลจากภายนอกผ่านกิจกรรมทางศาสนาส่งผลให้เกิดรูปแบบศิลปกรรมที่มีเอกลักษณ์แต่ไม่โดดเดี่ยวจากกระแสโลก (วิโรจน์ อินทนนท์, 2553) การเชื่อมโยงระหว่าง



กิจกรรมทางศาสนากับกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นอีกมิติหนึ่งของเครือข่ายวัฒนธรรม วัดที่ตั้งอยู่ใกล้ศูนย์การค้าทำหน้าที่เป็นศูนย์แลกเปลี่ยนข่าวสารและสนับสนุนกิจกรรมพาณิชย์ การจัดงานประเพณีรอบวัดต่างๆ สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน ขณะเดียวกันก็เสริมสร้างเอกลักษณ์และความสามัคคีของชุมชน การพัฒนาหัตถกรรมและการผลิตที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำเครื่องเคลือบดินเผา การทอผ้า และงานช่างไม้แกะสลัก กลายเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากกิจกรรมทางวัฒนธรรม (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2551) การสร้างและการถ่ายทอดประเพณีผ่านเครือข่ายวัดวามารามยังช่วยรักษาความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม พิธีกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นรอบวัดเป็นการสร้างจุดรวมของชุมชนและการส่งผ่านค่านิยมจากรุ่นสู่รุ่น การใช้ดนตรีและการแสดงในพิธีกรรมทางศาสนาไม่เพียงสร้างความไพเราะและศักดิ์สิทธิ์ แต่ยังเป็นการพัฒนาและสืบทอดศิลปะการแสดงท้องถิ่น เครือข่ายวัฒนธรรมที่พระเจ้าติโลกราชทรงสร้างขึ้นจึงมีลักษณะเป็นระบบที่ครอบคลุมและยั่งยืน เชื่อมโยงทุกมิติของชีวิตในสังคมและสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งให้กับอัตลักษณ์วัฒนธรรมล้านนาที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (พรธนาม ชพานนท์, 2526)

2.4 การสืบทอดภูมิทัศน์วัฒนธรรม

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาที่พระเจ้าติโลกราชทรงสร้างไว้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางและยาวนานต่อการพัฒนาของเชียงใหม่และภูมิภาคล้านนา โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายมิติที่สำคัญ ทั้งด้านสถาปัตยกรรม การศึกษา วัฒนธรรม และการจัดการเมือง รูปแบบสถาปัตยกรรมที่พัฒนาขึ้นในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชกลายเป็นต้นแบบมาตรฐานสำหรับการสร้างวัดในภูมิภาคล้านนาในศตวรรษต่อมา การออกแบบวิหารที่มีหลังคาชั้นซ้อนและการตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นแบบล้านนาได้รับการสืบทอดและพัฒนาต่อไปในรัชสมัยของกษัตริย์องค์ต่อๆ มา เทคนิคการก่อสร้างเจดีย์แบบล้านนาที่ผสมผสานกับอิทธิพลจากลังกาและพม่าแพร่กระจายไปยังเมืองต่างๆ ในอาณาจักรล้านนา เช่น ลำปาง น่าน และเชียงราย การใช้วัสดุท้องถิ่นในการก่อสร้าง เช่น อิฐและไม้สัก ร่วมกับเทคนิคการประดับตกแต่งที่เฉพาะเจาะจงสร้างลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมล้านนาที่สามารถเห็นได้ในวัดที่สร้างในศตวรรษที่ 16-18 (สุรพล ดำริห์กุล, 2561) การวางผังวัดที่มีการจัดองค์ประกอบต่างๆ ตามหลักการที่พัฒนาขึ้นในสมัยนี้ยังคงเป็นแนวทางในการออกแบบวัดใหม่จนถึงยุคปัจจุบัน การศึกษาสถาปัตยกรรมล้านนาในปัจจุบันยังคงอ้างอิงถึงผลงานในสมัยพระเจ้าติโลกราชเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์และพัฒนาต่อยอด การที่เจดีย์หลวงยังคงเป็นไอคอนของเมืองเชียงใหม่แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของความสำเร็จทางสัญลักษณ์ที่สืบทอดมากกว่า 500 ปี ด้านการศึกษาและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมที่พระองค์ทรงวางรากฐานไว้กลายเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาการศึกษาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การจัดสังคายนาพระไตรปิฎกที่วัดมหาโพธารามสร้างประเพณีการทบทวนและการตรวจสอบคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาที่ยังคงปฏิบัติในชุมชนพระพุทธศาสนาล้านนาจนถึงปัจจุบัน การใช้ภาษาธรรมล้านนาในการจารึกและการบันทึกคัมภีร์ทาง

พระพุทธศาสนาส่งผลให้เกิดวรรณกรรมทางศาสนาที่สำคัญและเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ (พรรณเพ็ญ เครือไทย, 2540)

มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดคือการสร้างเอกลักษณ์ทางศาสนาของเชียงใหม่ที่ผสมผสานระหว่างพระพุทธศาสนาเถรวาทกับความเชื่อพื้นบ้านท้องถิ่น ประเพณีการบูชาพระธาตุและการจัดงานประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบวัดเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์วัฒนธรรมเชียงใหม่ที่คงอยู่จนถึงปัจจุบัน วัดเจดีย์หลวงและวัดพระสิงห์ยังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณที่สำคัญและเป็นสถานที่จัดงานประเพณีสำคัญต่างๆ เช่น งานสงกรานต์ งานวิสาขบูชา และงานลอยกระทง การจัดงานเทศกาลต่างๆ รอบวัดเหล่านี้ยังคงดึงดูดทั้งชาวเชียงใหม่และนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของวัฒนธรรมและความสำคัญของพื้นที่เหล่านี้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550) การอนุรักษ์และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ใช้หลักการที่สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมจากสมัยพระเจ้าติโลกราช การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนโดยรอบ การควบคุมความสูงของอาคารเพื่อไม่ให้บดบังทิวทัศน์ของเจดีย์สำคัญ และการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประเพณีดั้งเดิม การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเชียงใหม่ยังคงอาศัยภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สร้างขึ้นในสมัยนั้นเป็นจุดดึงดูดหลัก (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2551) การศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมล้านนายังคงใช้วัดและสถาปัตยกรรมจากสมัยพระเจ้าติโลกราชเป็นกรณีศึกษาสำคัญ การรักษาและการส่งผ่านความรู้เกี่ยวกับช่างฝีมือดั้งเดิม เทคนิคการก่อสร้าง และศิลปกรรมล้านนายังคงดำเนินต่อไปผ่านสถาบันการศึกษาและชุมชนช่างฝีมือ ผลงานเหล่านี้จึงไม่เพียงแต่เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ แต่ยังเป็นแหล่งแรงบันดาลใจและความรู้สำหรับการสร้างสรรค์ในยุคปัจจุบันอีกด้วย ความต่อเนื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่ไม่เพียงตอบสนองความต้องการในยุคที่สร้าง แต่ยังสามารถปรับตัวและให้ความหมายใหม่ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

3. วัดสำคัญที่สะท้อนภูมิทัศน์วัฒนธรรม

3.1 วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร: สัญลักษณ์แห่งอำนาจและศรัทธา

วัดเจดีย์หลวงเป็นวัดที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน โดยเริ่มสร้างขึ้นครั้งแรกในสมัยพระเจ้าแสนเมืองมา เพื่ออุทิศกุศลถวายแก่พระเจ้ากือนา พระราชบิดา เจดีย์ที่สร้างขึ้นครั้งแรกมีขนาดสูงเพียง 39 วา บทบาทสำคัญของพระเจ้าติโลกราชคือการขยายและบูรณะพระธาตุเจดีย์ให้ใหญ่ขึ้นกว่าเดิมอย่างมาก พระองค์ทรงให้ก่อสร้างขยายเจดีย์เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและประดิษฐานพระพุทธรูปมหาเมธีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) ที่อัญเชิญจากเมืองลำปาง พระธาตุเจดีย์ที่ได้รับการบูรณะครั้งนี้มีขนาดสูงใหญ่ ฐานกว้างยาว 27 วา และสูง 45 วา สูงกว่าเจดีย์องค์ใดในล้านนา จึงได้ชื่อว่า “มหาเจดีย์หลวง” รูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นเจดีย์ทรงปราสาทแบบล้านนา ที่ยอดเจดีย์ฐานมีช้างล้อม แสดง



ให้เห็นถึงการพัฒนาค่อยๆออกจากเจดีย์แบบช้างล้อมที่วัดป่าแดงหลวง แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนแบบแผนให้มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของล้านนามากขึ้น ศิลปกรรมที่โดดเด่นของเจดีย์ ได้แก่ ประติมากรรมช้างปูนปั้นประดับรอบฐานพระธาตุเจดีย์หลวงจำนวนทั้งสิ้น 28 เชือก พร้อมด้วยลวดลายปูนปั้นที่ประดับที่ซุ้มจระนำและเสาศิลาฐาน รวมทั้งเศียรนาครที่ราวบันได การใช้อิฐและปูนในการก่อสร้างแสดงให้เห็นถึงเทคนิคการก่อสร้างที่ก้าวหน้า และเป็นการรวบรวมช่างฝีมือจากทั่วอาณาจักร ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเทคนิคและแนวคิดทางศิลปกรรม วัดเจดีย์หลวงสะท้อนภูมิทัศน์วัฒนธรรมในฐานะศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของเชียงใหม่ที่เชื่อมโยงแนวคิดทางพุทธศาสนากับอำนาจทางการเมือง การวางตำแหน่งของเจดีย์ทางทิศตะวันตกของพระราชวังสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องทิศแห่งการตายและการเกิดใหม่ ส่วนขนาดใหญ่ที่สูงใหญ่ที่สุดในล้านนาแสดงถึงความปรารถนาที่จะสร้าง "ภูเขามะรุ" เทียบบนผืนแผ่นดิน เจดีย์แห่งนี้จึงเป็นทั้งสัญลักษณ์แห่งศรัทธา แกนกลางของจักรวาลวิทยาพุทธ และการแสดงอำนาจทางการเมืองที่เชื่อมโยงกับความศักดิ์สิทธิ์ ความสำคัญนี้ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันที่เจดีย์หลวงยังคงเป็นไอคอนของเมืองเชียงใหม่และจุดรวมของกิจกรรมทางศาสนาสำคัญต่างๆ

3.2 วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร: ศูนย์กลางของสำนักพื้นเมืองเดิม

วัดพระสิงห์มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน โดยเริ่มสร้างในสมัยพระเจ้าผายู เดิมชื่อ "วัดพระเชียง" หรือ "วัดลีเชียงพระ" เนื่องจากตั้งอยู่หน้าลี (ตลาด) วัดแห่งนี้มีความสำคัญเป็นพิเศษในฐานะศูนย์กลางของพุทธศาสนาสำนักพื้นเมืองเดิมที่สืบทอดมาจากแคว้นหริภุญชัย พระเจ้าติโลกราชทรงให้ความสำคัญกับวัดพระสิงห์และทรงสนับสนุนให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรมและการสืบทอดวัฒนธรรมล้านนา แม้ว่าในระยะหลังพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์สำนักรามัญ(ศูนย์กลาง ที่วัดสวนดอก) และสำนักสีหล (ศูนย์กลางที่วัดป่าแดงหลวง) จะเข้ามาแพร่หลาย แต่วัดพระสิงห์ก็ยังคงเป็นศูนย์กลางของสำนักพื้นเมืองเดิม วัดพระสิงห์ยังเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสิงห์ (พระสิงห์) ซึ่งมีเรื่องเล่าที่น่าสนใจว่า เจ้ามหาพรหมจากเชียงรายได้อัญเชิญมาจากกำแพงเพชรเพื่อถวายพระเจ้าแสนเมืองมา แต่เมื่อผ่านมาถึงสนามหน้าวัดลีเชียง คานราชรถหัก ถือเป็นลางบอกให้ประดิษฐานที่วัดแห่งนี้ จึงเปลี่ยนชื่อเป็น "วัดพระสิงห์" ตั้งแต่นั้นมา วัดพระสิงห์สะท้อนภูมิทัศน์วัฒนธรรมในมิติของการสืบทอดและการต่อรองทางวัฒนธรรม วัดแห่งนี้เป็นสัญลักษณ์ของการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์พื้นถิ่นท่ามกลางการเข้ามาของลัทธิใหม่จากภายนอก การที่พระเจ้าติโลกราชทรงให้ความสำคัญกับวัดนี้แสดงถึงภาวะผู้นำที่เข้าใจความสำคัญของความสมดุลทางวัฒนธรรม ตำแหน่งของวัดในใจกลางเมืองและการเป็นศูนย์กลางของชุมชนพ่อค้าสะท้อนการเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับการปฏิบัติทางศาสนา วัดพระสิงห์จึงเป็นตัวแทนของภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่หลอมรวมระหว่างความศักดิ์สิทธิ์กับชีวิตประจำวันระหว่างประเพณีเก่าแก่กับการปรับเปลี่ยนตามกาลเวลา

3.3 วัดเชียงใหม่: มรดกจากพญามังรายและการบูรณะของพระเจ้าติโลกราช

วัดเชียงใหม่เป็นวัดโบราณที่พญามังรายทรงให้สร้างขึ้นในบริเวณหนองของพระองค์ที่สร้างขึ้นเป็นที่ประทับระหว่างการสร้างเมืองเชียงใหม่ วัดนี้ตั้งอยู่ภายในเมืองเชียงใหม่ บทบาทสำคัญของพระเจ้าติโลกราชต่อวัดเชียงใหม่คือการบูรณะพระธาตุเจดีย์ครั้งใหญ่ พระธาตุเจดีย์วัดเชียงใหม่เป็นเจดีย์ทรงปราสาทแบบล้านนาซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับเจดีย์หลวง คือ มีช้างประดับที่ส่วนฐานโดยรอบ และมีระเบียงอื่นๆ ที่เป็นแบบเดียวกับ “กู๋พระเจ้าติโลกราช” เนื่องจากเป็นเจดีย์ที่สำคัญมากองค์หนึ่งของล้านนา จึงมีการบูรณปฏิสังขรณ์มาทุกยุคทุกสมัย รวมถึงการบูรณะโดยพญาแสนหลวง วัดเชียงใหม่สะท้อนภูมิทัศน์วัฒนธรรมในฐานะสะพานเชื่อมระหว่างอดีตกับปัจจุบัน การที่พระเจ้าติโลกราชทรงบูรณะวัดที่พญามังรายทรงสร้างแสดงถึงการเคารพต่อมรดกของบรรพบุรุษและการสร้างความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ ตำแหน่งของวัดที่เชื่อมโยงกับจุดเริ่มต้นของเมืองเชียงใหม่ทำให้เป็นสัญลักษณ์แห่งรากเหง้าและต้นกำเนิด การออกแบบเจดีย์ที่เป็นแบบเดียวกับกู๋พระเจ้าติโลกราช แสดงให้เห็นถึงการสร้างเอกลักษณ์ทางศิลปกรรมที่เป็นลายเซ็นของรัชสมัย วัดเชียงใหม่จึงเป็นตัวแทนของภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เน้นความเป็นสืบสานและการสร้างมาตรฐานทางศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของล้านนา

3.4 วัดสวนดอก: มรดกทางวัฒนธรรมและศิลปกรรม

วัดสวนดอกมีประวัติและความสำคัญในฐานะศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาลังกาวงศ์สำนักรามัญในสมัยพระเจ้าติโลกราช ชื่อ “สวนดอก” มีที่มาจากการที่บริเวณรอบวัดเต็มไปด้วยสวนดอกไม้ที่ชาวบ้านปลูกเพื่อนำมาถวายพระและใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา วัดสวนดอกมีบทบาทเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่อาศัยอยู่รอบเมือง และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาศิลปกรรมต่างๆ เช่น การปั้นเครื่องเคลือบดินเผาและการทอผ้า สถาปัตยกรรมของวัดมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ผสมผสานระหว่างศิลปะล้านนากับอิทธิพลจากลังกาและพม่า โดยเฉพาะในการตกแต่งวิหารด้วยลายไม้แกะสลักที่ประณีต วัดสวนดอกสะท้อนภูมิทัศน์วัฒนธรรมในมิติของการเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมข้ามชาติ การเป็นศูนย์กลางของสำนักรามัญแสดงให้เห็นถึงนโยบายการเปิดรับและการบูรณาการวัฒนธรรมจากภายนอกของพระเจ้าติโลกราช ชื่อวัดที่สัมพันธ์กับ “สวนดอก” สะท้อนความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างชุมชนกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา การพัฒนาเป็นศูนย์กลางหัตถกรรมและการผลิตแสดงถึงการเชื่อมโยงระหว่างความเชื่อทางศาสนากับการดำรงชีวิต วัดสวนดอกจึงเป็นตัวแทนของภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากกิจกรรมทางศาสนา และการเป็นสะพานเชื่อมวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

3.5 วัดอื่นๆ ที่สะท้อนภูมิทัศน์วัฒนธรรม

นอกจากวัดหลักทั้ง 4 แห่งแล้ว พระเจ้าติโลกราชยังทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดที่มีอยู่เดิมและทรงสนับสนุนการสร้างวัดใหม่อีกหลายแห่งตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น วัดป่าแดงหลวง ซึ่งเป็น



ศูนย์กลางของสังฆาวาสสำนักสีหลใหม่ และวัดอื่นๆ ที่กระจายตัวอยู่ทั้งในและนอกกำแพงเมือง แต่ละวัดมีบทบาทและลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับชุมชนที่รับใช้และตำแหน่งที่ตั้ง การกระจายตัวของวัดเหล่านี้สร้างเครือข่ายทางศาสนาที่ครอบคลุมพื้นที่กว้างขวาง เชื่อมโยงชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกันผ่านกิจกรรมทางศาสนาและการศึกษา ระบบการบริหารจัดการวัดในสมัยนี้มีลักษณะเป็นเครือข่ายแบบลำดับชั้นที่เชื่อมโยงกัน โดยมีวัดเจดีย์หลวงเป็นศูนย์กลางหลัก วัดพระสิงห์เป็นศูนย์กลางสำนักพื้นเมืองเดิม วัดสวนดอกเป็นศูนย์กลางสำนักรามัญ และวัดป่าแดงหลวงเป็นศูนย์กลางสำนักสีหลใหม่ วัดอื่นๆ ทำหน้าที่เฉพาะตามบทบาท เช่น วัดที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์การค้าทำหน้าที่เป็นศูนย์การแลกเปลี่ยนข่าวสารและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ วัดในชุมชนเกษตรกรรมทำหน้าที่เป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร และวัดที่อยู่ห่างไกลจากความเร่งรีบของเมืองทำหน้าที่เป็นสถานที่เน้นการปฏิบัติธรรม การเชื่อมโยงนี้ทำให้เกิดระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมทุกด้านของชีวิตในสังคมล้านนา สะท้อนภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เน้นการบูรณาการระหว่างกิจกรรมทางศาสนากับความต้องการของชุมชนในแต่ละพื้นที่อย่างเป็นระบบ

4. ผลกระทบต่อภูมิทัศน์วัฒนธรรมเชียงใหม่

4.1 การสร้างเอกลักษณ์ทางศาสนา

การสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมในสมัยพระเจ้าติโลกราชได้หล่อหลอมเอกลักษณ์ทางศาสนาของเชียงใหม่ที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่นในอาณาจักรล้านนา การผสมผสานระหว่างพระพุทธศาสนาเถรวาทกับความเชื่อพื้นบ้านท้องถิ่นสร้างรูปแบบการปฏิบัติทางศาสนาที่เป็นเอกลักษณ์ (วิโรจน์ อินทนนท์, 2553) การสร้างวัดที่มีการจัดวางตามหลักโหราศาสตร์และภูมิศาสตร์ศักดิ์สิทธิ์ทำให้เกิดระบบความเชื่อที่เชื่อมโยงกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ประเพณีการบูชาพระธาตุและการจัดงานประเพณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบวัดเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์วัฒนธรรมเชียงใหม่ที่คงอยู่จนถึงปัจจุบัน การใช้ภาษาธรรมล้านนาในการจารึกและการบันทึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนายังช่วยสร้างเอกลักษณ์ทางภาษาและวรรณกรรม การแปลพระไตรปิฎกและการสร้างวรรณกรรมพุทธศาสนาในภาษาท้องถิ่นทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงหลักธรรมได้ง่ายขึ้น และช่วยสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันในศาสนาและวัฒนธรรม (พรรณเพ็ญ เครือไทย, 2540) การพัฒนาดนตรีและการแสดงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การแสดงละครดอกไม้และการขับลำทางพุทธศาสนา ยังคงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของเชียงใหม่

4.2 อิทธิพลต่อสถาปัตยกรรมยุคต่อมา

รูปแบบสถาปัตยกรรมที่พัฒนาขึ้นในสมัยพระเจ้าติโลกราชกลายเป็นต้นแบบมาตรฐานสำหรับการสร้างวัดในภูมิภาคล้านนาในศตวรรษต่อมา การออกแบบวิหารที่มีหลังคาชั้นซ้อนและการตกแต่งด้วยลวดลายปูนปั้นแบบล้านนาได้รับการสืบทอดและพัฒนาต่อไปในรัชสมัยของกษัตริย์องค์ต่อๆ มา

(สันติ เล็กสุขุม, 2538) เทคนิคการก่อสร้างเจดีย์แบบล้านนาที่ผสมผสานกับอิทธิพลจากลังกาและพม่าแพร่กระจายไปยังเมืองต่างๆ ในอาณาจักรล้านนา เช่น ลำปาง น่าน และเชียงราย การใช้วัสดุท้องถิ่นในการก่อสร้าง เช่น อิฐและไม้สัก ร่วมกับเทคนิคการประดับตกแต่งที่เฉพาะเจาะจง สร้างลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมล้านนาที่สามารถเห็นได้ในวัดที่สร้างในศตวรรษที่ 16-18 การวางผังวัดที่มีการจัดองค์ประกอบต่างๆ ตามหลักการที่พัฒนาขึ้นในสมัยนี้ยังคงเป็นแนวทางในการออกแบบวัดใหม่จนถึงยุคปัจจุบัน (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2563) การศึกษาสถาปัตยกรรมล้านนาในปัจจุบันยังคงอ้างอิงถึงผลงานในสมัยพระเจ้าติโลกราชเป็นแบบอย่างในการอนุรักษ์และพัฒนาต่อยอด

4.3 มรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดถึงปัจจุบัน

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้าติโลกราชยังคงมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของชาวเชียงใหม่ในปัจจุบัน วัดเจดีย์หลวงและวัดพระสิงห์ยังคงเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณที่สำคัญและเป็นสถานที่จัดงานประเพณีสำคัญต่างๆ เช่น งานสงกรานต์ งานวิสาขบูชา และงานลอยกระทง (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2550) การจัดงานเทศกาลต่างๆ รอบวัดเหล่านี้ยังคงดึงดูดทั้งชาวเชียงใหม่และนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของวัฒนธรรมและความสำคัญของพื้นที่เหล่านี้

การอนุรักษ์และการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ใช้หลักการที่สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างภูมิทัศน์วัฒนธรรมจากสมัยพระเจ้าติโลกราช การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนโดยรอบ การควบคุมความสูงของอาคารเพื่อไม่ให้บดบังทิวทัศน์ของเจดีย์สำคัญ และการส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับประเพณีดั้งเดิม (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2551) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเชียงใหม่ยังคงอาศัยภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สร้างขึ้นในสมัยนั้นเป็นจุดดึงดูดหลัก

การศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมล้านนายังคงใช้วัดและสถาปัตยกรรมจากสมัยพระเจ้าติโลกราชเป็นกรณีศึกษาสำคัญ การรักษาและการส่งผ่านความรู้เกี่ยวกับช่างฝีมือดั้งเดิม เทคนิคการก่อสร้าง และศิลปกรรมล้านนายังคงดำเนินต่อไปผ่านสถาบันการศึกษาและชุมชนช่างฝีมือ (สุรพล ดำริห์กุล, 2561) ผลงานเหล่านี้จึงไม่เพียงแต่เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ แต่ยังเป็นแหล่งแรงบันดาลใจและความรู้สำหรับการสร้างสรรค์ในยุคปัจจุบันอีกด้วย

บทสรุป

การศึกษาภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาของเชียงใหม่ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของกษัตริย์ในการสร้างสรรค์พื้นที่ทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลอย่างยาวนาน การสร้างวัดวาอารามสำคัญต่างๆ ไม่เพียงแต่เป็นการแสดงความเลื่อมใสใน



พระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองในการสร้างความชอบธรรมและเอกภาพของอาณาจักรล้านนา การวางผังเมืองที่มีพระราชวังเป็นศูนย์กลางและล้อมรอบด้วยวัดสำคัญตามทิศทางต่างๆ สะท้อนแนวคิดทางพุทธศาสนาที่ผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่น วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร และวัดพระสิงห์วรมหาวิหารที่สร้างขึ้นในช่วงนี้กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจทางการเมืองและจิตวิญญาณที่เชื่อมโยงชุมชนเข้าด้วยกัน ความสำเร็จที่โดดเด่นในรัชสมัยของพระองค์คือการจัดสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ล้านนาที่วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) ในปี พ.ศ. 2020 ซึ่งใช้เวลา 1 ปีจึงแล้วเสร็จ การสังคายนาครั้งนี้ไม่เพียงเป็นการรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของพระไตรปิฎกเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างมาตรฐานการศึกษาและการปฏิบัติที่เป็นเอกภาพทั่วอาณาจักร และกลายเป็นหลักปฏิบัติของพระสงฆ์ในภายหลัง ในล้านนาสืบมา การพัฒนาศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมในรัชสมัยของพระองค์สร้างเอกลักษณ์ของล้านนาที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น และกลายเป็นต้นแบบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาในยุคต่อมา การสร้างเครือข่ายการศึกษาที่เป็นระบบผ่านวัดต่างๆ ทำให้เกิดการไหลเวียนของความรู้และบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการแบ่งระดับและสาขาวิชาที่ชัดเจน ตั้งแต่การศึกษาอักษรธรรมล้านนาขั้นพื้นฐานไปจนถึงการศึกษาพระอภิธรรมชั้นสูง ระบบการศึกษานี้ไม่เพียงจำกัดอยู่ที่พระสงฆ์เท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ฆราวาสเข้าถึงหลักธรรมผ่านการแปลพระไตรปิฎกและการสร้างวรรณกรรมพุทธศาสนาเป็นภาษาล้านนา ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่พระเจ้าติโลกราชทรงสร้างไว้ยังคงมีความหมายและคุณค่าต่อชุมชนเชียงใหม่ในปัจจุบัน วัดวาอารามที่สร้างในสมัยนั้นยังคงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณและการศึกษา แนวคิดการจัดการพื้นที่ที่เชื่อมโยงระหว่างสถานที่ศักดิ์สิทธิ์กับชุมชนได้รับการสืบทอดและพัฒนาต่อเนื่อง การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นในการวางแผนพัฒนาเมืองที่เหมาะสมและยั่งยืน รวมทั้งเป็นแนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อการสร้างอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2527). *ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาและองค์การศาสนาต่างๆ ในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา.
- กรมศิลปากร. (2540). *ชินกาลมาลีปกรณ์*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2551). *ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อุษาคเนย์.
- นวรวิฐ โธศิริ. (2551). *ภูมิทัศน์วัฒนธรรมเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ ณ นคร และปวงคำ ตัญเชียว. (2537). *ตำนานมูลศาสนาเชียงใหม่และเชียงตุง*.

- กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- พรณเพ็ญ เครือไทย. (2540). *วรรณกรรมพุทธศาสนาในล้านนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
ตรัสวิน.
- พรณงาม ชพานนท์. (2526). *ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2550). *แนวทางการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์
พริ้นติ้งพับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน).
- ยุพิน เข้มมุกด์. (2527). *พระพุทธศาสนาในล้านนาไทยสมัยราชวงศ์มังราย พ.ศ.1849 – 2101*.
กรุงเทพมหานคร: สภาวิจัยแห่งชาติ.
- วิโรจน์ อินทนนท์. (2556). “มั่งคั่งดั่งที่ป็น” ใน ตามรอยพระสิริมงคลอาจารย์สังฆปราชญ์ล้านนา.
เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่
- สรวิศ อ่องสกุล. (2553). *ประวัติศาสตร์ล้านนา*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.
- สันติ เล็กสุขุม. (2538). *ศิลปะภาคเหนือ: ทรัพยากรชัย – ล้านนา*. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
- สุรพล ดำริห์กุล. (2545). *อาณาจักรล้านนา*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- สุรพล ดำริห์กุล. (2561). *ประวัติศาสตร์และศิลปะล้านนา*. นนทบุรี: เมืองโบราณ.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2563). *คู่มือนำชม ศิลปกรรมโบราณในล้านนา*. นนทบุรี: เมืองโบราณ.

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาการสอน
BUILDING PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITIES (PLC)
TO DEVELOP TEACHING PRACTICES

พระมหาโยธิน มหาวิโร (มาศสุข)

PhramahaYothin Mahawiro (Massuk)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

Mahamakut Buddhist University; Srithammasokkraraj Campus



*Corresponding author, e-mail: yithin.mas@mbu.ac.th

Received: 11 August 2025, Revised: 25 August 2025, Accepted: 10 September 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอแนวคิด หลักการ และกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อพัฒนาการสอนของครู โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า PLC เป็นกระบวนการสร้าง การเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มครูที่มาร่วมมือร่วมใจกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียน องค์ประกอบสำคัญของ PLC ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ร่วม ที่มีส่วนร่วมแรงร่วมใจ ภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ และชุมชนกัลยาณมิตร กระบวนการ PLC มีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพปัญหา การ กำหนดเป้าหมายร่วมกัน การออกแบบนวัตกรรม การนำสู่การปฏิบัติและสังเกตผล การสะท้อนผลการ ปฏิบัติงาน และการสรุปผลและพัฒนาต่อยอด การประยุกต์ใช้ PLC ในบริบทประเทศไทยมีหลาย รูปแบบ ทั้งการพัฒนาครูประจำการ การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การวิจัยในชั้นเรียน การใช้ Lesson Study และการสร้างเครือข่าย PLC ระหว่างโรงเรียน ความสำเร็จของ PLC ขึ้นอยู่กับปัจจัย สำคัญ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การจัดสรรเวลาและทรัพยากร การสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจ และการมีเป้าหมายที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ยังมีอุปสรรคหลายประการ เช่น ภาระงานของครูที่มาก ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน การขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร และวัฒนธรรมการทำงานแบบต่างคน ต่างทำ ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขเพื่อให้การดำเนินงาน PLC เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในระบบ การศึกษาไทย

คำสำคัญ: ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การพัฒนาวิชาชีพครู, การพัฒนาการสอน

Abstract

This academic article presents the concepts, principles, and processes of building Professional Learning Communities (PLC) to develop teaching practices, based on theoretical frameworks and research studies from both Thailand and international contexts. The study finds that PLC is a transformative process that involves teachers' collaborative learning from practice, knowledge sharing, and continuous improvement of instructional practices, with the ultimate goal of enhancing student learning. Key components of PLC include shared vision, collaborative teamwork, shared leadership, professional learning and development, and caring community. The PLC process consists of important steps: analyzing problems, establishing shared goals, designing innovations, implementing and observing, reflecting on practice, and summarizing results for further development. The application of PLC in the Thai context has taken various forms, including in-service teacher development, active learning implementation, classroom research, lesson study, and inter-school PLC networks. The success of PLC depends on key factors such as administrative leadership, time and resource allocation, building a culture of trust, and having clear goals. However, there are several challenges including teachers' workload, misconceptions about PLC, lack of administrative support, and individualistic working culture, which need to be addressed to ensure the effectiveness and sustainability of PLC in the Thai educational system.

Keywords: Professional Learning Community, Teacher Professional Development, Teaching Practice Development

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้แนวทางการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม การจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียนเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป ผู้เรียนในยุคปัจจุบันต้องการทักษะที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการสร้างนวัตกรรม และทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Trilling & Fadel, 2009) วิชาชีพครูในฐานะวิชาชีพชั้นสูงที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ในอดีต การพัฒนาวิชาชีพครูมักอยู่ในรูปแบบของการอบรม สัมมนา หรือการศึกษาต่อ ซึ่งมักเป็นการพัฒนาแบบแยกส่วนจากบริบทการทำงานจริง และไม่ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการจัดการ



เรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Darling-Hammond & Richardson, 2009) นอกจากนี้ ครูยังมักทำงานในลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนผลการปฏิบัติงานร่วมกัน ทำให้ขาดโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (วิจารณ์ พานิช, 2558)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดเรื่องชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในวงการศึกษาทั่วโลก เนื่องจากเป็นกระบวนการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม (DuFour, 2004; Hord, 1997) การวิจัยในต่างประเทศพบว่า โรงเรียนที่มีการดำเนินงาน PLC อย่างเข้มแข็งส่งผลให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอน มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเอง และที่สำคัญคือผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น (Vescio et al., 2008; Louis & Marks, 1998)

PLC เป็นการรวมตัวกันของครูเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) หลักการสำคัญของ PLC คือการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการทำงานของครู จากการทำงานแบบต่างคนต่างทำ มาเป็นการทำงานแบบร่วมมือร่วมใจ มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (DuFour et al., 2010)

สำหรับประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยใช้กระบวนการ PLC เป็นนโยบายสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาระบบการผลิตและพัฒนาครูที่มีคุณภาพและมาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ในปี พ.ศ. 2560 สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู โดยให้ครูทุกคนจัดทำแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล (Individual Development Plan: ID Plan) และเข้าร่วมกระบวนการ PLC อย่างน้อย 50 ชั่วโมงต่อปีการศึกษา รวมทั้งสามารถนำผลงานที่เกิดจากการพัฒนาผ่านกระบวนการ PLC ไปใช้ในการขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะได้ นอกจากนี้ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) ยังได้จัดทำหลักสูตรและดำเนินการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ PLC และสามารถนำไปขับเคลื่อนในสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การขับเคลื่อน PLC ในประเทศไทยมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับห้องเรียนผ่านการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม การดำเนินงาน PLC ในบริบทประเทศไทยยังประสบกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการของ PLC ภาระงานของครูที่มาก การขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร และวัฒนธรรมการทำงานแบบต่างคนต่างทำที่ฝังรากลึกในระบบการศึกษาไทย (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560; มนตรี แยมกลีกร, 2559) จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และกระบวนการ

ของ PLC อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวคิด หลักการ และกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อพัฒนาการสอนของครู รวมถึงการประยุกต์ใช้ในบริบทประเทศไทย โดยวิเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพครูและยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

แนวคิดและความเป็นมาของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

แนวคิดเรื่องชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) พัฒนามาจากแนวคิดเรื่ององค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ของ Peter Senge ที่เสนอไว้ในหนังสือ "The Fifth Discipline" ในปี ค.ศ. 1990 โดย Senge เชื่อว่าองค์กรที่ประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 คือองค์กรที่สามารถกระตุ้นและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Senge, 1990) แนวคิดนี้ได้รับการนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทการศึกษาโดย Shirley Hord ซึ่งได้ศึกษาโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและพบว่า โรงเรียนเหล่านั้นมีลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (Hord, 1997)

ในช่วงทศวรรษ 1990 นักการศึกษาอย่าง McLaughlin และ Talbert (1993) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและพบว่า ครูที่มีโอกาสได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และแก้ปัญหาร่วมกัน มีแนวโน้มที่จะพัฒนาวิธีการสอนได้ดีกว่าครูที่ทำงานโดยลำพัง นอกจากนี้ Richard DuFour และคณะ (2010) ยังได้พัฒนาแนวคิด PLC อย่างเป็นระบบและกว้างขวางในสถานศึกษาทั่วสหรัฐอเมริกา โดยเน้นการทำงานร่วมกันของครูที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำหรับประเทศไทย แนวคิดเรื่อง PLC เริ่มปรากฏชัดเจนในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาหลายท่าน เช่น ศาสตราจารย์ นายแพทย์ วิจารณ์ พานิช (2555) ได้นำเสนอแนวคิดนี้ผ่านการเขียนหนังสือและบทความวิชาการ รวมถึงการอบรมให้ความรู้แก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้นำแนวคิด PLC มากำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการพัฒนาครูทั่วประเทศอย่างเป็นระบบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา (เลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ความหมายและความสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ความหมายของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

นักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพไว้หลากหลาย ดังนี้



Hord (1997) ให้ความหมายว่า PLC คือ การรวมตัวกันของครูและผู้บริหารในโรงเรียนเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลการปฏิบัติ และร่วมมือกันในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

DuFour (2004) กล่าวว่า PLC เป็นการรวมตัวกันของครูที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยร่วมกันทำงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของตนเองและเพื่อนร่วมงานอย่างสม่ำเสมอ

วิจารณ์ พานิช (2555) ให้ความหมายว่า PLC เป็นการรวมตัวกันของครูในโรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการจัดการเรียนการสอน และร่วมกันพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

สุรพล ธรรมรัตน์ และคณะ (2553) ให้ความหมายว่า PLC เป็นการรวมตัวกันของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อร่วมกันเรียนรู้ แก้ปัญหา และพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) หมายถึง การรวมตัวกันของครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนผลการปฏิบัติงาน และร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

ความสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาในหลายประการ ดังนี้

1. การพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง PLC เป็นกระบวนการพัฒนาครูที่เกิดขึ้นในบริบทการทำงานจริง (Job-embedded Professional Development) ทำให้ครูได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจากการปฏิบัติงานและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ (Darling-Hammond & Richardson, 2009)

2. การลดความโดดเดี่ยวในวิชาชีพครู โดยปกติครูมักทำงานเพียงลำพังในห้องเรียน ทำให้ขาดโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และรับข้อเสนอแนะจากเพื่อนร่วมงาน PLC ช่วยสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน ลดความโดดเดี่ยว และเสริมสร้างกำลังใจในการทำงาน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

3. การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน การวิจัยพบว่า โรงเรียนที่มีการดำเนินงาน PLC อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น และเกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (Vescio et al., 2008)

4. การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา PLC ช่วยส่งเสริมให้ครูได้ร่วมกันคิดค้นและพัฒนา นวัตกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการของผู้เรียน (มนตรี แยมกสิกร, 2559)

5. การเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมมือ PLC ช่วยปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานในโรงเรียนจากการทำงานแบบต่างคนต่างทำ มาเป็นการทำงานแบบร่วมมือร่วมใจ ซึ่งส่งผลดี ต่อบรรยากาศการทำงานและความผูกพันในองค์กร (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2560)

องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยของนักการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ได้ดังนี้

1. วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision)

วิสัยทัศน์ร่วมเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของ PLC เนื่องจากการกำหนดเป้าหมาย และทิศทางการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินงานที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (Hord, 1997) วิสัยทัศน์ร่วมในบริบทของ PLC มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (DuFour & Eaker, 1998) ในประเทศไทย วิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่า ครูในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพต้องมีความเชื่อร่วมกันว่า "ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้" และ "ครูมีความสามารถในการช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้"

2. ทีมร่วมแรงร่วมใจ (Collaborative Teamwork)

การทำงานเป็นทีมเป็นหัวใจสำคัญของ PLC โดยครูต้องร่วมกันทำงาน วางแผน ออกแบบ การเรียนการสอน และแก้ปัญหาาร่วมกัน (DuFour, 2004) การร่วมแรงร่วมใจกันทำงานจะช่วยให้เกิดการระดมความคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มากกว่าการทำงานเพียงลำพัง (สุรพล ธรรมรัตน์ และคณะ, 2553) ทั้งนี้ ชูชาติ พวงสมจิตร (2560) ระบุว่า ทีมร่วมแรงร่วมใจในบริบทของโรงเรียนไทยอาจจัดได้หลายรูปแบบ เช่น ทีมครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน ทีมครูที่สอนในระดับชั้นเดียวกัน หรือทีมครูที่มีความสนใจในประเด็นการพัฒนาเดียวกัน

3. ภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership)

ภาวะผู้นำร่วมหมายถึงการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในชุมชนแสดงบทบาทผู้นำตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของตน โดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะผู้บริหารหรือหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เท่านั้น (Sergiovanni, 1994) การส่งเสริมภาวะผู้นำร่วมจะช่วยให้ครูรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการพัฒนา (มนตรี แยมกสิกร, 2559) ในบริบทของไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้เสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษาปรับบทบาทจากการเป็น "ผู้สั่งการ" มาเป็น "ผู้อำนวยความสะดวก" (Facilitator) เพื่อส่งเสริมให้เกิดภาวะผู้นำร่วมในโรงเรียน



4. การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Learning and Development)

การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพเป็นหัวใจสำคัญของ PLC โดยครูต้องมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากการอ่าน การวิจัย การทดลองปฏิบัติ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ (Darling-Hammond & Richardson, 2009) ในบริบทของประเทศไทย วิจารณ์ พานิช (2555) ได้เสนอแนวคิด "การเรียนรู้จากการปฏิบัติ" (Learning from Action) โดยเน้นให้ครูเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในห้องเรียน และนำมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนร่วมงานเพื่อพัฒนาต่อยอด

5. ชุมชนกัลยาณมิตร (Caring Community)

ชุมชนกัลยาณมิตรหมายถึงการสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ เคารพ และยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้สมาชิกในชุมชนกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เปิดเผยปัญหา และรับฟังข้อเสนอแนะจากเพื่อนร่วมงาน (Hord, 1997) สำหรับบริบทของสังคมไทย ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560) ได้เน้นย้ำความสำคัญของการสร้างวัฒนธรรม "กัลยาณมิตรนิเทศ" ที่เน้นการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช่การจับผิดหรือตำหนิ ซึ่งจะช่วยให้ครูรู้สึกปลอดภัยและพร้อมที่จะเปิดรับการพัฒนา

กระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

การดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีขั้นตอนสำคัญที่ได้รับการพัฒนาและปรับใช้ในบริบทต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการ

ขั้นตอนแรกของกระบวนการ PLC คือการที่ครูร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียน โดยอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือปัญหาที่พบในชั้นเรียน (DuFour et al., 2010) ในบริบทของประเทศไทย วิจารณ์ พานิช (2558) แนะนำให้ครูใช้คำถามสำคัญ 3 ข้อในการวิเคราะห์ ได้แก่ (1) เราต้องการให้นักเรียนเรียนรู้อะไร (2) เราจะรู้ได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ และ (3) เราจะทำอย่างไรหากนักเรียนไม่เกิดการเรียนรู้ตามที่คาดหวัง

2. การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน

หลังจากวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการกำหนดเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาผู้เรียน โดยเป้าหมายควรมีลักษณะเฉพาะเจาะจง วัดได้ บรรลุได้ มีความเกี่ยวข้อง และมีกรอบเวลาที่ชัดเจน (SMART Goals) (DuFour & Eaker, 1998) เป้าหมายอาจเกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ทั้งนี้ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560) เสนอว่า การกำหนดเป้าหมายควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน หลักสูตร และความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. การออกแบบนวัตกรรมและแผนการจัดการเรียนรู้

เมื่อกำหนดเป้าหมายร่วมกันแล้ว ทีม PLC จะร่วมกันออกแบบนวัตกรรมหรือแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (Vescio et al., 2008) ในขั้นตอนนี้ ครูจะได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการบูรณาการความรู้และการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ (มนตรี แยมกสิกร, 2559) ในประเทศไทย สุทธิภรณ์ ขนอม (2562) ได้เสนอแนวทางการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผ่านกระบวนการ PLC ซึ่งเน้นการออกแบบกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและสร้างความรู้ด้วยตนเอง

4. การนำสู่การปฏิบัติและสังเกตผล

หลังจากออกแบบนวัตกรรมหรือแผนการจัดการเรียนรู้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำไปปฏิบัติจริงในชั้นเรียน โดยอาจใช้วิธีการสอนร่วมกัน (Team Teaching) หรือการสังเกตการสอน (Classroom Observation) ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ครูได้เรียนรู้จากการปฏิบัติและการสังเกตการสอนของเพื่อนร่วมงาน (Lewis et al., 2006) ในบริบทของประเทศไทย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้เสนอรูปแบบการสังเกตการสอนที่เรียกว่า "การเยี่ยมชั้นเรียน" (Classroom Visitation) ซึ่งเน้นการสังเกตและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าการประเมินการสอนของครู

5. การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน

การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (Reflection) เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยให้ครูได้ทบทวน วิเคราะห์ และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของตนเอง รวมถึงรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากเพื่อนร่วมงาน (Stoll et al., 2006) การสะท้อนผลควรมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร มีปัจจัยใดที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ และจะปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างไรในครั้งต่อไป (วิจารณ์ พานิช, 2555) ในประเทศไทย มีการนำแนวคิด "After Action Review (AAR)" มาใช้ในการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน โดยเน้นการตั้งคำถามสำคัญ 3 ข้อ ได้แก่ (1) สิ่งที่ดีคาดหวังคืออะไร (2) สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร และ (3) จะปรับปรุงอย่างไรในครั้งต่อไป (ชูชาติ พวงสมจิตร, 2560)

6. การสรุปผลและพัฒนาต่อยอด

ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการ PLC คือการสรุปผลการดำเนินงานและพัฒนาต่อยอด โดยนำผลการสะท้อนคิดมาสรุปเป็นบทเรียนสำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไป หรือขยายผลไปยังกลุ่มอื่น ๆ (DuFour et al., 2010) ในขั้นตอนนี้ ครูอาจจัดทำเป็นรายงานการวิจัยในชั้นเรียน คู่มือการจัดการเรียนรู้ หรือการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวทีต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่และแบ่งปันความรู้กับเพื่อนร่วมวิชาชีพ (มนตรี แยมกสิกร, 2559) ในประเทศไทย มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำ "วิธีปฏิบัติที่ดี" (Best Practice) เพื่อเป็นแบบอย่างและแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับครูท่านอื่น ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)



การประยุกต์ใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในบริบทประเทศไทย

การประยุกต์ใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในบริบทประเทศไทยมีรูปแบบและแนวทางที่หลากหลาย ดังนี้

1. การพัฒนาครูประจำการผ่านกระบวนการ PLC

การพัฒนาครูประจำการผ่านกระบวนการ PLC เป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการ ในการปฏิรูปการศึกษา โดยมีการกำหนดให้ครูทุกคนเข้าร่วมกระบวนการ PLC อย่างน้อย 50 ชั่วโมงต่อปีการศึกษา และสามารถนำผลงานที่เกิดจากกระบวนการ PLC ไปใช้ในการขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) การดำเนินงาน PLC ในโรงเรียนไทยมักจัดในรูปแบบของกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มระดับชั้น หรือกลุ่มตามความสนใจ โดยมีการจัดตารางเวลาเฉพาะ (PLC Time) ให้ครูได้มาร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560)

2. การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านกระบวนการ PLC

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นแนวทางสำคัญในการปฏิรูปการเรียนการสอน ในประเทศไทย ซึ่งสามารถพัฒนาได้ผ่านกระบวนการ PLC โดยครูร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดวิเคราะห์ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง (สุทธิภรณ์ ขนอม, 2562) ตัวอย่างเช่น โครงการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ส่งเสริมให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านกระบวนการ PLC โดยมีครูพี่เลี้ยงและผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยเป็นที่ปรึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

3. การวิจัยในชั้นเรียนผ่านกระบวนการ PLC

การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนของครูไทย ซึ่งสามารถดำเนินการผ่านกระบวนการ PLC ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ออกแบบนวัตกรรม ทดลองใช้ เก็บรวบรวมข้อมูล และสรุปผลการวิจัยร่วมกัน (มนตรี แยมกสิกร, 2559) ตัวอย่างเช่น โครงการวิจัยและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูของสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างยั่งยืนที่ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนผ่านกระบวนการ PLC โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) (สุรพล ธรรมมดี และคณะ, 2553)

4. การใช้ "Lesson Study" ในกระบวนการ PLC

"Lesson Study" เป็นรูปแบบหนึ่งของ PLC ที่มีต้นกำเนิดจากประเทศญี่ปุ่น และได้รับการนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในการพัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2558) กระบวนการ Lesson Study ประกอบด้วย การวางแผน การสอนร่วมกัน (Plan) การสอนและสังเกตชั้นเรียน (Do) และการสะท้อนผลและปรับปรุงบทเรียน (See) ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมมือของครูไทย

5. การสร้างเครือข่าย PLC ระหว่างโรงเรียน

การสร้างเครือข่าย PLC ระหว่างโรงเรียนเป็นการขยายขอบเขตการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครูให้กว้างขวางขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรระหว่างโรงเรียน (Stoll et al., 2006) ในประเทศไทย มีการจัดตั้งเครือข่าย PLC ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เครือข่ายโรงเรียนในสังกัดเดียวกัน เครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง หรือเครือข่ายโรงเรียนที่มีความสนใจในประเด็นการพัฒนาเดียวกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ตัวอย่างเช่น เครือข่ายครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ส่งเสริมให้ครูจากโรงเรียนต่าง ๆ มาร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคในการดำเนินงาน PLC

ปัจจัยความสำเร็จ

1. **ภาวะผู้นำของผู้บริหาร** ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิด PLC ในโรงเรียน ทั้งในด้านการนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร และการสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมมือ (Hord, 1997) ในประเทศไทย ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560) พบว่า โรงเรียนที่ผู้บริหารเข้าใจและให้ความสำคัญกับ PLC มักประสบความสำเร็จในการดำเนินงานมากกว่าโรงเรียนที่ผู้บริหารไม่ให้ความสนใจ

2. **การจัดสรรเวลาและทรัพยากร** การจัดสรรเวลาและทรัพยากรที่เพียงพอเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ครูสามารถเข้าร่วมกิจกรรม PLC ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (DuFour, 2004) ในบริบทของประเทศไทย การกำหนด "ชั่วโมง PLC" ไว้ในตารางสอนของครู และการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน PLC เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

3. **การสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจและการทำงานร่วมกัน** การสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจและการทำงานร่วมกันเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินงาน PLC เนื่องจากจะช่วยให้ครูกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เปิดเผยปัญหา และรับฟังข้อเสนอแนะจากเพื่อนร่วมงาน (Stoll et al., 2006) ในประเทศไทย วิจารณ์ พานิช (2555) เสนอแนวทางการสร้างวัฒนธรรม "กัลยาณมิตรนิเทศ" ที่เน้นการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ ไม่ใช้การจับผิดหรือตำหนิ

4. **การมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมุ่งเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียน** การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและมุ่งเน้นที่การเรียนรู้ของผู้เรียนจะช่วยให้การดำเนินงาน PLC มีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน (DuFour & Eaker, 1998) ในบริบทของประเทศไทย มนตรี แยมกสิกร (2559) พบว่า โรงเรียนที่กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนมักประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน PLC มากกว่าโรงเรียนที่ไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน

อุปสรรคและแนวทางแก้ไข



1. ภาระงานของครูที่มาก ครูไทยมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนค่อนข้างมาก ทั้งงานธุรการ งานโครงการต่าง ๆ และงานประเมิน ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการเข้าร่วมกิจกรรม PLC (ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2560) แนวทางแก้ไขคือ การจัดสรรเวลาเฉพาะสำหรับกิจกรรม PLC ในตารางสอนของครู และการลดภาระงานอื่น ๆ ที่ไม่จำเป็น

2. ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับ PLC ครูและผู้บริหารบางส่วนยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับ PLC โดยมองว่าเป็นเพียงการประชุมหรือการอบรม ไม่ใช่กระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) แนวทางแก้ไขคือ การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการของ PLC แก่ครูและผู้บริหาร

3. การขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร ในบางโรงเรียน ผู้บริหารอาจไม่เห็นความสำคัญหรือไม่ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน PLC อย่างเพียงพอ (มนตรี แยมกสิกร, 2559) แนวทางแก้ไขคือ การสร้างความตระหนักแก่ผู้บริหารเกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของ PLC ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมถึงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารในการสนับสนุนกระบวนการ PLC

บทสรุป

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความสอดคล้องกับบริบทและความต้องการในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย PLC เป็นการรวมตัวกันของครูเพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

องค์ประกอบสำคัญของ PLC ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ร่วม ทีมร่วมแรงร่วมใจ ภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ และชุมชนกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงาน PLC ประสบความสำเร็จ กระบวนการ PLC มีขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพปัญหา การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน การออกแบบนวัตกรรม การนำสู่การปฏิบัติและสังเกตผล การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และการสรุปผลและพัฒนาต่อยอด

การประยุกต์ใช้ PLC ในบริบทประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการพัฒนาครูประจำการ การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning การวิจัยในชั้นเรียน การใช้ Lesson Study และการสร้างเครือข่าย PLC ระหว่างโรงเรียน ความสำเร็จของการดำเนินงาน PLC ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การจัดสรรเวลาและทรัพยากร การสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจและการทำงานร่วมกัน และการมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมุ่งมั่นที่การเรียนรู้ของผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงาน PLC ในประเทศไทยยังประสบกับอุปสรรคหลายประการ เช่น ภาระงานของครูที่มาก ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับ PLC การขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร

และวัฒนธรรมการทำงานแบบต่างคนต่างทำ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน

ในอนาคต การพัฒนา PLC ในประเทศไทยควรมุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการและกระบวนการของ PLC การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารในการสนับสนุนกระบวนการ PLC การสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบร่วมมือ และการบูรณาการ PLC เข้ากับระบบการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงาน PLC เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แนวทางการขับเคลื่อนกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) "ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ" สถานศึกษา*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชูชาติ พวงสมจิตร. (2560). ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพและแนวทางการนำมาใช้ในสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 10(1), 34-41.
- มนตรี แย้มกสิกร. (2559). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(1), 1-12.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2558). *การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด: นวัตกรรมพัฒนาวิชาชีพครู และการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืน*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). *เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: PLC สู่การสร้างความสำเร็จของวิชาชีพครู*. มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แนวทางการพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). *คู่มือแนวทางการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) สถานศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุธีภรณ์ ขนอม. (2562). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 19(2), 67-77.
- สุรพล ธรรมมดี และคณะ. (2553). *อาศรมศิลป์วิจัย: การวิจัยและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้แนวจิตตปัญญา*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Darling-Hammond, L., & Richardson, N. (2009). Teacher learning: What matters? *Educational Leadership*, 66(5), 46-53.



- DuFour, R. (2004). What is a "professional learning community"? *Educational Leadership*, 61(8), 6–11.
- DuFour, R., & Eaker, R. (1998). *Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement*. Bloomington, IN: National Educational Service.
- DuFour, R., DuFour, R., Eaker, R., & Many, T. (2010). *Learning by doing: A handbook for professional learning communities at work* (2nd ed.). Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Hord, S. M. (1997). *Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement*. Austin, TX: Southwest Educational Development Laboratory.
- Lewis, C., Perry, R., & Murata, A. (2006). How should research contribute to instructional improvement? The case of lesson study. *Educational Researcher*, 35(3), 3–14.
- McLaughlin, M. W., & Talbert, J. E. (1993). *Contexts that matter for teaching and learning: Strategic opportunities for meeting the nation's educational goals*. Stanford, CA: Center for Research on the Context of Secondary School Teaching.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York, NY: Doubleday.
- Sergiovanni, T. J. (1994). *Building community in schools*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Stoll, L., Bolam, R., McMahon, A., Wallace, M., & Thomas, S. (2006). Professional learning communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change*, 7(4), 221–258.
- Vescio, V., Ross, D., & Adams, A. (2008). A review of research on the impact of professional learning communities on teaching practice and student learning. *Teaching and Teacher Education*, 24(1), 80–91.

ปรัชญาจิตวิญญาณนิยมกับการเยียวยาวิกฤตความหมายในสังคมร่วมสมัย
SPIRITUALISM PHILOSOPHY AND HEALING THE CRISIS OF MEANING IN
CONTEMPORARY SOCIETY

พระครูโสภณกิตติสาร (กิตติสารโร)

PhraKru Sophonkittisarn Kittisaro

วัดป่าศรีบุรี, ประเทศไทย

Wat Pasriburi, Thailand



*Corresponding author, e-mail: phraselcsrrlch@gmail.com

Received: 5 August 2025, Revivsed: 12 August 2025, Accepted: 23 August 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาบทบาทของปรัชญาจิตวิญญาณนิยม (Spiritualism) ในฐานะแนวทางทางเลือกในการเยียวยาวิกฤตความหมาย (Crisis of Meaning) ที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมสมัย ภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่รวดเร็ว ความรู้สึกแปลกแยกไร้จุดหมาย และความว่างเปล่าทางจิตใจกลายเป็นสภาวะร่วมของผู้คนจำนวนมาก โดยเฉพาะในสังคมที่โครงสร้างทางสังคมดั้งเดิมถูกสั่นคลอน และระบบทุนนิยมบริโภคนิยมกลายเป็นอำนาจหลักในการนิยามชีวิต ปรัชญาจิตวิญญาณนิยมซึ่งเน้นการตระหนักรู้ตนเอง ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ และการแสวงหาความหมายเชิงลึก จึงถูกเสนอเป็นแนวทางสำคัญในการฟื้นฟูสมดุลของมนุษย์ในระดับจิตใจและสังคม

บทความวิเคราะห์แนวคิดนี้ทั้งในเชิงปรัชญาและการประยุกต์ใช้ โดยเน้นการบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ เช่น วิทยาศาสตร์ จิตวิทยา และการศึกษา ตลอดจนการประยุกต์ในบริบทไทยผ่านหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังนำเสนอข้อวิพากษ์และข้อจำกัดของจิตวิญญาณนิยม เช่น การถูกทำให้เป็นสินค้าทางจิตวิญญาณในระบบตลาด หรือการใช้เพื่อสนองความต้องการเฉพาะตนโดยไม่ตระต้องปัญหาเชิงโครงสร้าง บทความสรุปว่า การเยียวยาวิกฤตความหมายอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับจิตสำนึกส่วนบุคคล ชุมชน และโครงสร้างสังคม โดยการบูรณาการจิตวิญญาณนิยมต้องมีความลุ่มลึก ยึดหยุ่น และตอบสนองต่อบริบท เพื่อสร้างสังคมที่สมดุลระหว่างความเจริญทางวัตถุกับความมั่นคงทางจิตวิญญาณ

คำสำคัญ: จิตวิญญาณนิยม, วิกฤตความหมาย, การบูรณาการ, สังคมร่วมสมัย, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This article examines the role of spiritualism as an alternative philosophical framework for healing the “crisis of meaning” in contemporary society. Amidst rapid changes in economy, technology, and culture, many individuals experience a sense of alienation, purposelessness, and spiritual emptiness. As traditional social structures weaken and consumerist capitalism dominates how life is defined, spiritualism—which emphasizes self-awareness, deep connection with nature, and the pursuit of existential meaning—has re-emerged as a potential path toward restoring balance at both the personal and collective levels.

The article explores spiritualism through both theoretical and practical lenses, focusing on its integration with modern disciplines such as science, psychology, and education. It also highlights how spiritualism is being contextualized within Thai society through the integration of Buddhist principles and local wisdom. Furthermore, the paper addresses critiques and limitations of spiritualism, such as its commodification under market capitalism and its tendency to overlook systemic issues when reduced to personal practice. The article concludes that resolving the crisis of meaning in a sustainable manner requires transformation at multiple levels: individual consciousness, community engagement, and structural change. Effective spiritual integration must be context-sensitive, reflective, and flexible in order to support a society where material advancement is harmonized with spiritual well-being.

Keywords: spiritualism, crisis of meaning, integration, contemporary society, sustainable development

บทนำ

โลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะนำพาความเจริญก้าวหน้ามากมาย แต่กลับก่อให้เกิดภาวะหนึ่งที่นักปรัชญาและนักสังคมศาสตร์เรียกว่า “วิกฤตความหมาย” (Crisis of Meaning) ซึ่งเป็นสถานะที่มนุษย์รู้สึกว่างเปล่าทางจิตใจ ขาดเป้าหมายที่แท้จริง และขาดความเชื่อมโยงกับโลกโดยรอบ แม้อยู่ท่ามกลางความมั่งคั่งและความเชื่อมโยงทางเทคโนโลยีอย่างไม่เคยมีมาก่อน (พระไพศาล วิสาโล, 2560)

ปรากฏการณ์นี้มีใช้เรื่องเฉพาะบุคคล แต่เป็นภาพสะท้อนของโครงสร้างสังคมที่ส่งผลต่อความรู้สึกของผู้คนในวงกว้าง ระบบทุนนิยมบริโภคนิยม ได้เบี่ยงเบนเป้าหมายของชีวิตจาก “ความดี”

และ “ความจริง” ไปสู่ “ความสำเร็จ” และ “การมี” ดังที่ ชีรยุทธ บุญมี (2557) อธิบายว่า สังคมไทยร่วมสมัยกำลังถูกรอบงำด้วยแรงขับเคลื่อนจากการบริโภค ซึ่งแม้จะเติมเต็มความต้องการทางวัตถุ แต่กลับทวีความรู้สึกไม่พอใจทางจิตใจ เอริก ฟรอมม์ (Fromm, 1976) ก็ได้วิเคราะห์ไว้อย่างเฉียบคมว่า มนุษย์ยุคใหม่กำลังหลงใหลใน “การมี” (Having) จนหลงลืม “การเป็น” (Being) ซึ่งเป็นแก่นแท้ของความสุขและการตระหนักรู้ตนเอง

นอกจากนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งเชื่อมผู้คนเข้าหากันในระดับโลก กลับสร้างปรากฏการณ์ย้อนแย้งที่เรียกว่า “ความโดดเดี่ยวในโลกที่เชื่อมต่อ” (Connected Isolation) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้ผู้คนจะมีปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลมากมาย แต่ความสัมพันธ์กลับตื้นเขินและไร้ความหมาย (Csikszentmihalyi, 2014) งานวิจัยของ กนกรัตน์ ยศโกธ (2563) พบว่า คนรุ่นใหม่ไทยจำนวนมากมีความรู้สึกว่าตนเอง “ไร้อัตน” ในโลกโซเชียล และไม่ได้รับการเข้าใจในเชิงลึก

ในอีกด้านหนึ่ง การอ่อนตัวของสถาบันดั้งเดิม เช่น ครอบครัว ชุมชน และศาสนา ได้ส่งผลให้มนุษย์ขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ Appadurai (2013) วิเคราะห์ว่า โลกาภิวัตน์แม้จะเปิดกว้างทางวัฒนธรรม แต่กลับทำให้คนรุ่นใหม่หลงทิศทางการนิยามตนเอง ท่ามกลางค่านิยมที่หลากหลายและขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในปัจจุบัน สุริชัย หวันแก้ว (2561) เสริมว่า สังคมไทยกำลังอยู่ในภาวะเปลี่ยนผ่าน โดยไม่มีกรอบอ้างอิงทางคุณค่าที่ชัดเจนและยั่งยืน

ยิ่งไปกว่านั้น “วิกฤตความหมาย” ยังชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของกระบวนทัศน์ทางความรู้ที่เน้นความเป็นวิทยาศาสตร์และวัตถุนิยมมากเกินไป (Positivism & Scientific Materialism) แนวคิดที่ครอบงำโลกตะวันตกตั้งแต่ยุค Enlightenment ได้ลดทอนมนุษย์ให้เหลือเพียงกลไกทางชีวภาพและเศรษฐกิจ โดยละเลยมิติทางจิตวิญญาณซึ่งเป็นแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ Charles Taylor (2007) ในงาน *A Secular Age* ชี้ว่า การขาดความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติและการปิดบังมิติทางจิตวิญญาณได้ทำให้คนยุคใหม่รู้สึกว่างเปล่าแม้จะมีเสรีภาพมากขึ้น ขณะที่ Ken Wilber (2017) เรียกภาวะนี้ว่า “ความแตกแยกทางกระบวนทัศน์” (Paradigmatic Dissociation) ที่แยกศาสตร์ต่างๆ ออกจากกัน ทำให้การมองชีวิตขาดความเป็นองค์รวม (holistic)

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา เราได้เห็นกระแสฟื้นคืนมิติทางจิตวิญญาณในหลากหลายสาขาวิชา เช่น จิตวิทยาเชิงบูรณาการ (integral psychology), การศึกษาเชิงปัญญา, และแม้แต่วิทยาศาสตร์สมอง ซึ่งชี้ว่ามนุษย์มิใช่เพียงกลไกทางชีวภาพ แต่เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีมิติของจิตวิญญาณด้วย (Karmman & Siegelman, 2018)

จากบริบททั้งหมดนี้ ปรัชญาจิตวิญญาณนิยม (Spiritualism) จึงกลับมาได้รับความสนใจในฐานะทางเลือกใหม่ในการตอบสนองต่อวิกฤตความหมาย ปรัชญานี้ไม่ได้เพียงเสนอความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเท่านั้น หากแต่เน้นการตระหนักรู้ถึงมิติทางจิตใจ การแสวงหาความหมายในชีวิต และการเชื่อมโยงตนเองกับสิ่งที่สูงกว่าตัวตน พิมลพรรณ ไชยนันท์ (2562) เสนอว่า จิตวิญญาณนิยมใน



บริบทไทยสามารถบูรณาการกับหลักพุทธธรรม เช่น ความไม่ยึดติด การเจริญสติ และการมีเมตตา ซึ่งล้วนสามารถปรับใช้เพื่อรับมือกับความซับซ้อนของโลกยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งศึกษา บทบาทของปรัชญาจิตวิญญาณนิยมในการเยียวยาวิกฤตความหมายในสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะในบริบทของสังคมไทย ผ่านการวิเคราะห์ทั้งในเชิงแนวคิดและแนวปฏิบัติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการจิตวิญญาณเข้ากับการพัฒนาสังคมในมิติใหม่อย่างสมดุล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยั่งยืน และสร้างคุณภาพชีวิตที่ลึกซึ้งและมีความหมายในระดับปัจเจกและสังคมโดยรวม

วิกฤตความหมายในสังคมร่วมสมัย: สาเหตุและปรากฏการณ์

1. ความแปลกแยกในยุคสมัยใหม่: ผลพวงของการสูญเสียโครงสร้างความหมาย หนึ่งในมิติสำคัญของวิกฤตความหมายในสังคมยุคใหม่คือความรู้สึก “แปลกแยก” (Alienation) ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างรวดเร็วทั้งในระดับเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เอมีล เดอร์ไคม์ (Durkheim, 1897/1951) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่อง “อโนมี” (Anomie) ซึ่งหมายถึงภาวะไร้ระเบียบหรือไร้บรรทัดฐานทางสังคม โดยเฉพาะเมื่อบรรทัดฐานเดิมสูญสลาย แต่บรรทัดฐานใหม่ยังไม่ปรากฏอย่างมั่นคง ส่งผลให้มนุษย์รู้สึกว้าเหว่ขาดทิศทาง ขาดความมั่นคงทางคุณค่า และไม่สามารถระบุความหมายของการดำรงอยู่ได้อย่างชัดเจน

ในบริบทสังคมไทย ชูศักดิ์ วิทยาภัก (2565) วิเคราะห์ว่าคนรุ่นใหม่จำนวนมากเผชิญกับภาวะ “ระหว่างสองโลก” กล่าวคือ โลกแห่งค่านิยมดั้งเดิมซึ่งเน้นความสัมพันธ์ เครือญาติ และจริยธรรมทางศาสนา กำลังถูกท้าทายด้วยโลกสมัยใหม่ที่ยึดถือความสำเร็จ ความเร็ว และผลประโยชน์เป็นสำคัญ ส่งผลให้เกิดภาวะสับสนทางอัตลักษณ์ และไม่สามารถสร้างความหมายที่มั่นคงให้กับชีวิตได้

2. การลดทอนคุณค่าของชีวิตในระบบทุนนิยม: เมื่อชีวิตถูกกลืนด้วยกลไกตลาด ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมสมัยใหม่ ซึ่งเน้นการผลิต การบริโภค และการเติบโตอย่างไม่หยุดยั้ง ได้เปลี่ยนมนุษย์จาก “ผู้แสวงหาความหมาย” เป็นเพียง “ผู้บริโภค” เฮอเบิร์ต มาร์คูเซ (Marcuse, 1964/1991) นักปรัชญาแห่งสำนักแฟรงก์เฟิร์ต ระบุว่า ระบบทุนนิยมร่วมสมัยได้ครอบงำจินตนาการของมนุษย์ด้วยเทคโนโลยีและการตลาด ทำให้ชีวิตถูกนิยามด้วย “สิ่งที่มี” แทน “สิ่งที่เป็น” มนุษย์จึงตกอยู่ในวงจรของการแสวงหาความพึงพอใจแบบฉาบฉวยที่ไม่มีวันจบสิ้น

ในสังคมไทย นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2553) ชี้ว่าโลกาภิวัตน์ในบริบททุนนิยมทำให้เกิดการเปลี่ยนผ่านจาก “ชีวิตที่มีความหมาย” ไปสู่ “ชีวิตที่มีมูลค่า” โดยคุณค่าทางวัฒนธรรม จิตวิญญาณ และความสัมพันธ์ถูกรีดรอนลง เหลือเพียงสิ่งที่สามารถแลกเปลี่ยนหรือคำนวณเป็นตัวเลขได้

3. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและภาวะโดดเดี่ยวท่ามกลางการเชื่อมต่อ แม้เทคโนโลยีสมัยใหม่จะเปิดโลกของการสื่อสารให้กว้างไกลยิ่งกว่าเดิม แต่กลับไม่สามารถชดเชยช่องว่างทางจิตใจ

ได้อย่างแท้จริง ชิคมุนด์ เบาแมน (Bauman, 2000) ใช้คำว่า “ความทันสมัยที่เหลว” (Liquid Modernity) เพื่ออธิบายลักษณะของความสัมพันธ์ในสังคมปัจจุบันที่เปราะบาง ชั่วคราว และเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เคยมีความมั่นคง เช่น ครอบครัว เพื่อน และชุมชน ถูกแทนที่ด้วยปฏิสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัลที่แม้จะรวดเร็ว แต่ขาดความลึกซึ้งและความผูกพันที่แท้จริง

พิชญา พิริยะสงวนพงศ์ (2564) ได้ศึกษาผลกระทบของการใช้โซเชียลมีเดียในหมู่คนไทย และพบว่า การเสพติดเครือข่ายออนไลน์นำไปสู่ความเครียด ความว้าวุ่น และความรู้สึกโดดเดี่ยว แม้จะมีผู้ติดตามจำนวนมาก แต่กลับรู้สึกว่ามีใคร “เข้าใจ” อย่างแท้จริง

สรุป

ทั้งสามประเด็นข้างต้นชี้ให้เห็นว่า “วิกฤตความหมาย” มิใช่เพียงปัญหาทางจิตวิทยาส่วนบุคคล หากแต่เป็นผลสืบเนื่องจากโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างลึกซึ้ง การขาดความมั่นคงทางคุณค่า การลดทอนชีวิตให้เหลือเพียงกลไกของตลาด และการขาดการเชื่อมโยงที่แท้จริงกับผู้อื่น ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกว่างเปล่าและไร้ความหมาย ซึ่งจำเป็นต้องมองหาแนวทางการเยียวยาอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะแนวทางที่สามารถฟื้นฟูมิติทางจิตวิญญาณของมนุษย์ให้กลับมาเป็นศูนย์กลางของการดำรงอยู่ในโลกสมัยใหม่

การบูรณาการจิตวิญญาณนิยมในบริบทสังคมร่วมสมัย

1. การผสมผสานวิทยาศาสตร์กับจิตวิญญาณ: การก้าวข้ามความขัดแย้งสมัยใหม่ ในอดีต แนวคิดทางวิทยาศาสตร์มักถูกวางอยู่ตรงข้ามกับศาสนาและจิตวิญญาณ โดยเฉพาะภายใต้กระบวนทัศน์แบบปฏิฐานนิยม (positivism) ซึ่งเชื่อในความรู้ที่ได้จากการพิสูจน์และทดลองเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แนวโน้มในช่วงหลังของศตวรรษที่ 20 จนถึงปัจจุบันเริ่มมีการตั้งคำถามต่อความจำกัดของวิทยาศาสตร์เชิงกลไก และเปิดรับความเป็นองค์รวม (holism) ที่มีรากฐานในแนวคิดตะวันออกและจิตวิญญาณนิยม ฟรีดจอฟ คาปรา (Capra & Luisi, 2014) เสนอว่า ทฤษฎีระบบ ระบบนิเวศ และฟิสิกส์ควอนตัมได้ท้าทายแนวคิดแบบแยกส่วนของยุคเดส์การ์ต (Cartesian worldview) และเสนอโลกทัศน์ใหม่ที่มองจักรวาลเป็นระบบที่มีชีวิต มีการเชื่อมโยง และมีความสัมพันธ์ระหว่างจิต-กาย-โลกในระดับลึก ขณะที่ในบริบทไทย สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ (2562) เสนอว่าการเข้าใจธรรมชาติของชีวิตตามแนวพุทธ เช่น อนิจจังและปฏิจจสมุปบาท มีความสอดคล้องกับแนวคิดทางฟิสิกส์ยุคใหม่ ซึ่งสามารถบูรณาการเข้ากับวิทยาศาสตร์ได้โดยไม่ขัดแย้ง

การผสมผสานนี้ยังขยายไปถึงสาขาอย่างประสาทวิทยา (neuroscience) และจิตวิทยา ที่เริ่มศึกษาการทำงานของสมองขณะฝึกสมาธิหรือการภาวนา ซึ่งพบว่าการปฏิบัติเหล่านี้มีผลต่อการพัฒนาความ

ตระหนักรู้ การลดความเครียด และเสริมสร้างสุขภาวะโดยรวม จึงถือเป็นการเชื่อมโยงวิทยาศาสตร์กับจิตวิญญาณอย่างเป็นรูปธรรม

2. การประยุกต์ใช้ในการศึกษาและการพัฒนามนุษย์: การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและเปลี่ยนผ่าน ในยุคที่ระบบการศึกษาถูกวิพากษ์ว่ามุ่งเน้นเพียงทักษะทางวิชาชีพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา แต่ละเลยการพัฒนาคุณภาพภายในของผู้เรียน แนวทาง “จิตตปัญญาศึกษา” จึงได้รับความสนใจมากขึ้นในฐานะเครื่องมือสร้างสมดุลระหว่างความรู้ภายนอกกับความรู้ภายใน

พาร์คเกอร์ พาล์มเมอร์ (Palmer, 2004) เสนอว่า การศึกษาไม่ควรเป็นเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องเป็นพื้นที่ของการ “เปิดใจ” และ “ยอมให้ตัวตนที่แท้จริงปรากฏ” เขาเห็นว่า การฟังอย่างลึกซึ้ง ความเจียบ และการตั้งคำถามเชิงจิตวิญญาณเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาปัญญาที่สมบูรณ์

ในประเทศไทย จุมพล พูลภัทรชีวิน (2563) ได้วางรากฐานของ “จิตตปัญญาศึกษา” ผ่านการทดลองในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง โดยให้ความสำคัญกับการฝึกสติ การสะท้อนตนเอง (reflection) และการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง (experiential learning) เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในมิติที่ลึกซึ้งกว่าเดิม ได้แก่ ความเมตตา ความตระหนักรู้ในตนเอง ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และจริยธรรม

3. การสร้างชุมชนจิตวิญญาณและเครือข่ายทางสังคม: ทางเลือกของสังคมที่มีหัวใจ ภายใต้บริบทของความโดดเดี่ยวในเมืองใหญ่และการล่มสลายของเครือข่ายชุมชนแบบดั้งเดิม การสร้าง “ชุมชนจิตวิญญาณ” (spiritual communities) จึงกลายเป็นแนวทางใหม่ในการเยียวยาทั้งในระดับบุคคลและโครงสร้างทางสังคม โดยชุมชนเหล่านี้มิใช่เพียงกลุ่มศาสนา หากแต่เป็นพื้นที่ของการ “อยู่ร่วม” ด้วยคุณค่า ความสัมพันธ์ และเป้าหมายที่ลึกซึ้งร่วมกัน

ชาร์ลส เพียร์ซ (Pierce, 2007) ชี้ว่า ชุมชนเชิงจิตวิญญาณที่เกิดขึ้นทั่วโลกนั้นมักมีลักษณะร่วมคือ การเน้นความยั่งยืน การดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย การใช้พลังงานหมุนเวียน การแบ่งปันทรัพยากร และการดูแลกันและกันอย่างเท่าเทียม ซึ่งกลายเป็นต้นแบบของ “วิถีชีวิตใหม่” ที่ตอบสนองต่อทั้งวิกฤตความหมายและวิกฤตสิ่งแวดล้อม

ในประเทศไทย ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2557) พบว่า การฟื้นฟูชุมชนโดยอิงหลักพุทธธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ชุมชนพุทธเศรษฐกิจในภาคเหนือ หรือกลุ่มวิถีเกษตรยั่งยืนในภาคอีสาน เป็นตัวอย่างของการผสานแนวคิดจิตวิญญาณกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างสังคมที่ไม่เพียงอยู่รอด แต่ยังอยู่ได้อย่างมีความหมาย

สรุป: จิตวิญญาณนิยมในฐานะสะพานเชื่อมยุคสมัย

การบูรณาการจิตวิญญาณนิยมในสังคมร่วมสมัยจึงไม่ใช่การย้อนกลับไปสู่ศรัทธาแบบเดิม แต่เป็นการสร้าง “สะพานเชื่อม” ระหว่างองค์ความรู้สมัยใหม่กับคุณค่าลึกซึ้งของการดำรงชีวิต การผสานวิทยาศาสตร์กับจิตวิญญาณ การศึกษาแบบองค์รวม และการสร้างชุมชนที่มีคุณค่า ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการฟื้นฟู “ความหมาย” ให้กลับมาสู่ชีวิตมนุษย์อีกครั้ง

วิพากษ์และข้อพิจารณา

แม้จิตวิญญาณนิยมจะได้รับการยกย่องว่าเป็นหนึ่งในแนวทางสำคัญในการเยียวยาวิกฤตความหมายในสังคมร่วมสมัย แต่แนวคิดนี้ก็เผชิญกับข้อวิพากษ์และข้อจำกัดจำนวนมาก ทั้งในเชิงปรัชญา ปฏิบัติการ และการปรับใช้กับระบบสังคมที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบด้าน

1. ข้อวิพากษ์เชิงอุดมการณ์: จิตวิญญาณนิยมในฐานะสินค้าหรือเครื่องมือกล่อมเกล่า หนึ่งในข้อวิพากษ์สำคัญต่อแนวจิตวิญญาณนิยม โดยเฉพาะในโลกตะวันตก คือ การกลายสภาพของแนวคิดนี้ให้เป็น “สินค้าทางจิตวิญญาณ” (Spiritual Commodity) ซึ่งถูกปรับแต่งให้อยู่ในรูปแบบที่บริโภคได้ง่าย เข้าถึงได้ไว และสอดคล้องกับรสนิยมของตลาด เทอร์รี อีเกิลตัน (Eagleton, 2014) ชี้ว่าจิตวิญญาณนิยมสมัยใหม่หลายรูปแบบถูกทำให้เป็น “ส่วนเสริม” ของวิถีชีวิตทุนนิยม โดยขาดการตั้งคำถามถึงสาเหตุเชิงโครงสร้างของความทุกข์ เช่น ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรม หรือการแยกดมนุษย์ออกจากธรรมชาติ

สลาวยอ ซิเซค (Žižek, 2012) ก็เตือนว่าจิตวิญญาณนิยมในบางรูปแบบกลับกลายเป็นเพียง “ยาหล่อมประสาทเชิงอุดมการณ์” ที่ช่วยให้มนุษย์อยู่รอดในระบบที่เป็นพิษ มากกว่าที่จะท้าทายหรือเปลี่ยนแปลงระบบนั้น ตัวอย่างเช่น การฝึกสมาธิหรือโยคะที่เน้นความสงบส่วนบุคคลอาจทำให้ผู้คนหลีกเลี่ยงการเผชิญกับความอยุติธรรมในระดับสังคม และกลายเป็นการ “ปลีกวิเวก” จากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง

2. ข้อจำกัดทางวัฒนธรรมและการตีความในสังคมไทย ในบริบทสังคมไทย แนวจิตวิญญาณนิยมมักถูกเชื่อมโยงกับศาสนา พิธีกรรม และความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งมีทั้งพลังในการฟื้นฟูคุณค่า และความเสี่ยงในการกลายเป็นความงมงาย ไซยนต์ รัชชกุล (2561) ชี้ว่า การฟื้นฟูพิธีกรรมบางประเภทในสังคมไทย โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์ ความเชื่อเรื่องโชคลาง หรือการเสริมดวง อาจกลายเป็นเพียงการระบายความกลัวและความไม่มั่นคงทางจิตใจโดยไม่มีการพัฒนาปัญญาหรือการเข้าใจชีวิตตามหลักพุทธธรรมอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงต่อการแสวงหาผลประโยชน์จากความศรัทธา เช่น การจัดคอร์สพัฒนาจิตในเชิงธุรกิจ หรือการใช้เครื่องมือทางจิตวิญญาณเพื่อเสริมภาพลักษณ์ของชนชั้นนำ ซึ่งทำให้

แนวคิดจิตวิญญาณนิยมถูกใช้เพื่อรองรับอำนาจและความเหลื่อมล้ำ แทนที่จะเป็นพลังในการทำทลายหรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม

3. ความท้าทายในการบูรณาการกับความหลากหลายและความเปลี่ยนแปลง แนวคิดจิตวิญญาณนิยมดั้งเดิมหลายรูปแบบมีรากฐานอยู่ในวัฒนธรรมเฉพาะ เช่น พุทธศาสนาแบบเถรวาท ฮินดู เตวะ หรือปรัชญาแบบตะวันตก ทำให้การนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้ในบริบทใหม่ต้องอาศัยการตีความและปรับให้สอดคล้องกับพลวัตของสังคม เจอร์ลด์ อาร์เดน (Ardent, 2009) จึงเสนอว่าการบูรณาการจิตวิญญาณนิยมควรหลีกเลี่ยงการยึดหลักการตายตัว แต่ควรส่งเสริม “จิตวิญญาณเชิงบริบท” (Contextual Spirituality) ที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลง

ในประเทศไทย ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ (2559) ชี้ว่า การฟื้นฟูคุณค่าทางจิตวิญญาณในสังคมไทยต้องเผชิญกับแรงต้านจากระบบการศึกษาแบบวิชาการนิยม การเมืองที่ไม่เปิดพื้นที่สาธารณะทางจิตใจ และการบริโภควัฒนธรรมตะวันตกอย่างเร่งรีบ ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนามิติภายในของมนุษย์อย่างยั่งยืน

4. แนวทางการพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน เพื่อตอบสนองต่อวิกฤตความหมายอย่างแท้จริง แนวคิดจิตวิญญาณนิยมจำเป็นต้องถูกพัฒนาให้สามารถเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งในระดับปัจเจก ชุมชน และโครงสร้างระบบ โจแอนนา เมซี (Macy & Brown, 2014) เสนอแนวคิด *The Great Turning* ว่าการเปลี่ยนแปลงโลกภายนอกจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่เริ่มจาก “การตื่นรู้ภายใน” ของมนุษย์ โดยเสนอว่าเราต้องเปลี่ยนจากวัฒนธรรมที่เน้นการแข่งขัน มาเป็นวัฒนธรรมของความร่วมมือ ความกรุณา และการมีส่วนร่วม

ประเวศ วะสี (2560) สะท้อนแนวคิดเดียวกันโดยเสนอการปฏิรูปที่ยึดฐานรากจากชุมชนท้องถิ่นและจิตตปัญญาของประชาชน โดยไม่รอคอยการเปลี่ยนแปลงจากรัฐหรืออำนาจส่วนกลาง แนวทางนี้มุ่งสร้างพลเมืองที่มีสติ มีปัญญา และสามารถใช้ชีวิตอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งเป็นรากฐานของสังคมที่ยั่งยืน

สรุป

จิตวิญญาณนิยมในฐานะแนวทางเยียวยาวิกฤตความหมาย มีศักยภาพทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ แต่จะมีพลังอย่างแท้จริงก็ต่อเมื่อสามารถตั้งอยู่บนฐานของปัญญา วิจัยญาณ และจิตสำนึกทางสังคม การพัฒนาแนวคิดนี้จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการกลายเป็นเครื่องมือของทุนนิยม การตลาด หรืออำนาจนิยม และหันมาเป็นพลังสร้างสรรค์ที่ช่วยให้มนุษย์กลับมารู้จักตัวเอง เชื่อมโยงกับผู้อื่น และสร้างระบบที่มีความเป็นธรรม สมดุล และมีความหมายในระดับลึก

บทสรุป

ปรัชญาจิตวิญญาณนิยมได้แสดงศักยภาพที่สำคัญในการเยียวยาวิกฤตความหมาย (Crisis of Meaning) ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาเชิงลึกของสังคมร่วมสมัย ด้วยการฟื้นคืนมิติทางจิตวิญญาณของมนุษย์ที่ถูกกลืนหายจากระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ แนวคิดนี้เปิดพื้นที่ให้กับการแสวงหาความหมายของชีวิต การเชื่อมโยงกับสิ่งที่อยู่เหนือปัจเจก และการกลับคืนสู่ความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับธรรมชาติและชุมชน

อย่างไรก็ตาม การนำจิตวิญญาณนิยมไปบูรณาการในบริบททางสังคมที่มีความซับซ้อนหลากหลาย และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ย่อมเผชิญกับข้อจำกัดและความท้าทาย ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงในการถูกทำให้เป็นสินค้าเชิงบริโภคนิยม การลดทอนให้เป็นแนวคิดส่วนบุคคลที่ละเลยโครงสร้างสังคม หรือความยากในการตีความและปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทวัฒนธรรมที่แตกต่าง การบูรณาการจิตวิญญาณนิยมในโลกสมัยใหม่จึงจำเป็นต้องดำเนินการด้วยความลุ่มลึก ยืดหยุ่น และวิจารณ์ญาณเชิงบริบท

ในบริบทสังคมไทย การฟื้นฟูมิติทางจิตวิญญาณจำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะหลักพุทธธรรมที่ให้ความสำคัญกับสติ การไม่ยึดติด และการเข้าใจธรรมชาติของทุกข์ ควบคู่กับการเปิดรับแนวคิดร่วมสมัยจากสาขาต่าง ๆ เช่น จิตวิทยา การศึกษา และนิเวศวิทยา เพื่อสร้างกระบวนการทัศน์แบบองค์รวมที่สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายของสังคมได้อย่างยั่งยืน

การแก้ไขวิกฤตความหมายอย่างแท้จริงจะต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับจิตสำนึกส่วนบุคคล ระดับชุมชน และระดับโครงสร้างทางสังคม โดยมุ่งสู่การสร้างสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย มีความสัมพันธ์ที่กลมกลืนกับธรรมชาติ และเปิดพื้นที่ให้มนุษย์ได้เติบโตทั้งภายนอกและภายในในฐานะส่วนหนึ่งของโลกที่เชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้ง อันจะนำไปสู่สังคมที่มีความเป็นธรรม สันติสุข และการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2563). *จิตตปัญญาศึกษา: การเรียนรู้เพื่อเข้าถึงความจริงภายใน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2557). การฟื้นฟูชุมชนโดยใช้คุณค่าทางจิตวิญญาณเป็นฐาน. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 40(2), 77–92.
- ชูศักดิ์ วิทยาภัก. (2565). ภาวะอนิมีในคนรุ่นใหม่ไทย. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*, 42(1), 55–76.



- ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ. (2559). วิกฤตจิตวิญญาณในยุคโลกาภิวัตน์. ใน *จิตวิญญาณใหม่ในสังคมไทย* (น. 13–36). กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2553). *รัฐไทยกับการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- พิมลพรรณ ไชยนันท์. (2562). *จิตวิญญาณร่วมสมัยในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชญา พิริยะสงวนพงศ์. (2564). โศกเศร้ามีเดียกับความเปราะบางของความสัมพันธ์ในคนรุ่นใหม่. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 39(2), 112–130.
- พระไพศาล วิสาโล. (2560). *จิตวิญญาณในโลกสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: สอนโมกข์กรุงเทพ.
- ประเวศ วะสี. (2560). *การพัฒนาทางจิตวิญญาณเพื่อสังคมที่เป็นธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สิริเพ็ญ พิริยจิตรกรกิจ. (2562). การบูรณาการพุทธธรรมกับวิทยาศาสตร์: พื้นที่ใหม่ของการเรียนรู้. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 16(2), 1–22.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2561). *ค่านิยม ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิวิถีทาง.
- ไชยันต์ รัชชกูล. (2561). ศาสนา พิธีกรรม และการตลาดในสังคมไทย. *วารสารศาสนาและสังคม*, 13(1), 21–39.
- Appadurai, A. (2013). *The future as cultural fact: Essays on the global condition*. Verso.
- Bauman, Z. (2000). *Liquid modernity*. Polity Press.
- Capra, F., & Luisi, P. L. (2014). *The systems view of life: A unifying vision*. Cambridge University Press.
- Csikszentmihalyi, M. (2014). *The meaning of things: Domestic symbols and the self*. Harcourt Brace.
- Durkheim, E. (1951). *Suicide: A study in sociology* (J. A. Spaulding & G. Simpson, Trans.). The Free Press. (Original work published 1897)
- Eagleton, T. (2014). *Culture and the death of God*. Yale University Press.
- Fromm, E. (1976). *To have or to be?* Harper & Row.
- Grof, S. (1985). *Beyond the brain: Birth, death, and transcendence in psychotherapy*. State University of New York Press.
- Karmman, J., & Siegelman, E. (2018). *Spirituality and science: Reintegrating meaning into scientific inquiry*. Springer.

- Marcuse, H. (1991). *One-dimensional man: Studies in the ideology of advanced industrial society*. Beacon Press. (Original work published 1964)
- Macy, J., & Brown, M. (2014). *Coming back to life: The updated guide to the work that reconnects*. New Society Publishers.
- Palmer, P. (2004). *A hidden wholeness: The journey toward an undivided life*. Jossey-Bass.
- Pierce, C. S. (2007). *Collected papers of Charles Sanders Peirce*. Harvard University Press.
- Taylor, C. (2007). *A secular age*. Belknap Press of Harvard University Press.
- Wilber, K. (2017). *The religion of tomorrow: A vision for the future of the great traditions*. Shambhala Publications.
- Žižek, S. (2012). *The year of dreaming dangerously*. Verso.

ภาคผนวก

หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้เขียน เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการจินตาสิต

สถานที่ติดต่อ

วารสารวิชาการจินตาสิต (ออนไลน์)

เลขที่ 31/17 ถนนร่วมใจ ตำบลกุดป่อง

อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย 42000

E-mail: Chintasit.journal@gmail.com

โทรศัพท์ 089 622 4068

<https://so19.tci-thaijo.org/index.php/Chintasit>

ISSN XXXX-XXXX (Online)

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์เผยแพร่ (Scope and Publication Policies)

วารสารมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศีลศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการด้านสังคมศาสตร์โดยเริ่มดำเนินการตีพิมพ์เผยแพร่มาตั้งแต่ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2566 เป็นต้นมา ซึ่งมีกำหนดเผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม), ฉบับที่ 2 (เมษายน - มิถุนายน), ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม - กันยายน) และฉบับที่ 4 (ตุลาคม - ธันวาคม) สำหรับประเภทของบทความ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ บทความวิจัย และบทความวิชาการ รับผิดชอบบทความทั้งบทความภาษาไทยและบทความภาษาอังกฤษ และมีกระบวนการพิจารณาคุณภาพบทความตามหลักเกณฑ์การพิจารณาของวารสาร และคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความวารสาร (Peer Review) อย่างเข้มข้นเช่นเดียวกันทุกฉบับ ทั้งนี้ วารสารไม่มีค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์เผยแพร่

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ (Consideration and selection of articles)

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความ (Peer Reviewer) จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยสองท่าน โดยบทความจะได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีใช้หน่วยงานเดียวกันกับผู้พิมพ์และมีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบัน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์เผยแพร่ ทั้งนี้ จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้พิมพ์บทความและผู้พิมพ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา

บทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review) และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้อง ตามข้อกำหนดของวารสาร ทั้งนี้ บทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารหรือ สิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาเสนอขอตีพิมพ์ในวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อกองบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์ สำหรับ ทศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้ เป็นของผู้นิพนธ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สวณประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการจินตาสิต ตีพิมพ์เผยแพร่บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลวิจัยที่น่าเสนอผลลัพธ์จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

1.2 ผู้เขียน (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 สังกัดผู้เขียน (Author Affiliation) ให้ระบุสังกัดผู้นิพนธ์ทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษ

1.4 อีเมล ให้พิมพ์อีเมลของผู้เขียนหลักหรือผู้ประสานงานบทความ หลังข้อความ
*Corresponding author, e-mail: “ผู้เขียนหลัก”

1.5 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 750 คำ

1.6 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล โดยคำสำคัญแต่ละคำคั่นด้วย เครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ

1.7 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้

ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้พิมพ์ด้วย จุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ (Author, /Year of Publication) หรือ (Author & Author/Year of Publication) เช่น Bunkhrong (2022 หรือ (Bunkhrong, 2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้พิมพ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตาม ด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al. / (Year of Publication) หรือ (Author/et al. /Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022)

1.8 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

1.9 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) (ถ้ามี) เป็นการบอกทิศทางในการศึกษาค้นคว้า เป็นโครงสร้างที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ตัวแปร และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย ช่วยให้เห็นภาพรวมของงานวิจัยได้อย่างชัดเจน และเป็นประโยชน์ในการวางแผนการวิจัยและการนิพนธ์บทความ

1.10 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษา เช่น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา วิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้และการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือสัตว์ (ถ้ามี) วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยมีความเหมาะสมและคุณภาพ รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล เป็นต้น

1.11 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง หรือแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิตามความเหมาะสม

1.12 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) อภิปรายผลโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนำข้อค้นพบของงานวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

1.13 ความรู้ใหม่ (New Knowledge) (ถ้ามี) นำเสนอข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่จากงานวิจัย เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ สำหรับเป็นแนวทางที่มีคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ โดยแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยผังความคิด หรือแผนภาพ และมีการบรรยายในเนื้อเรื่อง ตามความเหมาะสม

1.14 ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.15 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้รูปแบบการอ้างอิงให้ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

2.2 ผู้เขียน (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.3 สังกัดผู้เขียน (Author Affiliation) ให้ระบุสังกัดผู้เขียนทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษ

2.4 อีเมล ให้พิมพ์อีเมลของผู้เขียนหลักหรือผู้ประสานงานบทความ หลังข้อความ *Corresponding author, e-mail: “ผู้เขียนหลัก”

2.5 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 750 คำ

2.6 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นการค้นหาข้อมูล โดยคำสำคัญแต่ละคำคั่นด้วย เครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ

2.7 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษา ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้อง ที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุล

ผู้พิมพ์ด้วย จุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ (Author,/Year of Publication) หรือ (Author & Author/Year of Publication) เช่น Bunkhrong (2022 หรือ (Bunkhrong, 2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้พิมพ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตาม ด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al.,/(Year of Publication) หรือ (Author/et al.,/Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022)

2.8 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อย ๆ และการจัดเรียงลำดับ เป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา เสนอผลการศึกษาที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการศึกษา ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง หรือแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม มีนำเสนอข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดความรู้ใหม่จากงานวิจัย เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ สำหรับเป็นแนวทางที่มีคุณค่าและสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ โดยแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยผังความคิด หรือแผนภาพ และมีการบรรยายในเนื้อเรื่อง ตามความเหมาะสม

2.9 บทสรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา หากมีข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้ และข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป จะเกิดประโยชน์ต่อผู้ศึกษา

2.10 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยที่มีความทันสมัยและความถูกต้องที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ โดยเป็นการอ้างอิงแบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้รูปแบบการอ้างอิงให้ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหัวข้อการเขียนเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการจินตาสิตต้องส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/Chintasit> ตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนดเป็นไฟล์เวิร์ด (Word file) เท่านั้น

รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดต้นฉบับ ขนาดหน้ากระดาษ A4 โดยให้ใช้ไฟล์ดาวน์โหลดจากรูปแบบบทความ (Article Format) ที่วารสารกำหนดเท่านั้น

1.2 รูปแบบการพิมพ์ เนื้อหาบทความในทุกส่วนจัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เท่านั้น

1.3 ใช้รูปแบบตัวอักษร TH Niramit AS พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด

1.4 หัวกระดาษ เป็นส่วนของรายละเอียดตามที่วารสารกำหนดเพื่อความชัดเจนของการศึกษา และอ้างอิงสำหรับผู้สนใจ

1.5 ชื่อเรื่อง ทั้งชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.6 ชื่อผู้เขียนทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล ไม่ต้องมีคำนำหน้า เว้น 1 เคาะระหว่างชื่อและนามสกุล ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ชื่อผู้เขียนแต่ละคนคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตำแหน่งชิดขอบด้านขวากระดาษได้ชื่อเรื่อง

1.7 สังกัดผู้เขียนและผู้เขียนหลัก ให้เขียนไว้ด้านใต้ชื่อผู้เขียน ให้ระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้เขียน ขนาดตัวอักษร 14 ชนิดตัวธรรมดา ทั้งนี้ การระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้เขียนนั้น ผู้เขียนต้องระบุทั้งภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษ ด้วย รวมถึงระบุผู้เขียนหลัก (Corresponding Author) มีเครื่องหมาย * กำกับไว้บนนามสกุลผู้เขียน เพื่อระบุอีเมลสำหรับติดต่อประสานงาน ตำแหน่งชิดขอบขวากระดาษโดยระบุได้ชื่อผู้เขียน

1.8 หัวข้อของบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.9 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 7 ตัวอักษรจากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ส่วนเนื้อหาบทความที่อยู่หน้าที่สองเป็นต้นไปให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เช่นกัน ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 750 คำ และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์

1.10 หัวข้อคำสำคัญภาษาไทยและอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 14 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุดำสำคัญที่นำไปใช้เป็นคำค้น คำสำคัญแต่ละคำคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร

1.11 หัวข้อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.12 หัวข้อย่อ ย่อ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุนามเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลข

1.13 จำนวนต้นฉบับ ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-15 หน้า โดยนับรวมตาราง รูปภาพ แผนภูมิ และเอกสารอ้างอิง (กรณีที่เกิดขึ้น อยู่ในดุลยพินิจของบรรณาธิการ เป็นกรณีๆไป)

1.14 การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา (In-text Citation) และการระบุแหล่งที่มา โดยเป็นการอ้างอิง แบบนามปีที่ใช้ระบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) คือ การอ้างอิงเอกสารไว้ส่วนหน้าหรือส่วนหลังของข้อความนั้น ๆ ให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้หากการอ้างอิงเอกสารเป็นภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้พิมพ์ด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบดังนี้ Author/(Year of Publication) หรือ (Author,Year of

Publication) หรือ (Author & Author/Year of Publication) เช่น Bunkhrong (2022 หรือ (Bunkhrong, 2022) หรือ (Bunkhrong & Supsin, 2022) เป็นต้น หากผู้นิพนธ์มีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อคนที่ 1 แล้วตามด้วยคำว่า และคณะ หรือ et al. ตามรูปแบบดังนี้ Author/et al./ (Year of Publication) หรือ (Author/et al./Year of Publication) เช่น Bunkhrong et al. (2022) หรือ (Bunkhrong et al., 2022)

1.15 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ กรณีเป็นตารางให้ชื่อตารางอยู่ด้านบน กรณีที่เป็นรูปภาพหรือ แผนภูมิ ให้ระบุชื่อรูปภาพหรือแผนภูมิอยู่ด้านล่าง ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย

ตารางที่ 1 รายละเอียดรูปแบบการเตรียมต้นฉบับบทความ

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้เขียน (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดขวา	ตัวธรรมดา
หน่วยงานที่สังกัด (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดขวา	ตัวธรรมดา
Corresponding Author	16	ชิดขวา	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
คำสำคัญ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อหลักตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อย่อย	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
เนื้อหาตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ตาราง			
ชื่อตาราง (ตารางที่ : จัดไว้บนตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อตาราง (พิมพ์ต่อจากชื่อตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
รูปภาพ/แผนภูมิ			
ชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
(ภาพ/แผนภูมิที่ : จัดไว้ใต้รูปภาพ/แผนภูมิ)			
รายละเอียดชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
(พิมพ์ต่อจากชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ)			
การอ้างอิงแทรกในเนื้อหา : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบนามปี โดยใช้ได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทั้งผู้นิพนธ์ที่เป็นชาวไทยและต่างประเทศ			
เอกสารอ้างอิง : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) โดยการอ้างอิงเอกสารให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ ทั้งนี้			

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
หากการอ้างอิงเอกสารเป็น ภาษาอังกฤษให้ระบุเฉพาะนามสกุลผู้พิมพ์ด้วยจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ (ค.ศ.) ตามรูปแบบ			
จำนวนต้นฉบับ : ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-15 หน้า			

2. การเขียนเอกสารอ้างอิงทำยบบทความ

2.1 การเขียนเอกสารอ้างอิงให้ใช้ตามรูปแบบของ APA Style version 7th Edition (American Psychological Association Citation Style) โดยการอ้างอิงเอกสารให้ใช้ได้ทั้งภาษาไทยและหรือภาษาอังกฤษ หากผู้พิมพ์มีมากกว่า 1 คน ให้ใส่ชื่อผู้พิมพ์ให้ครบทุกคน โดยคั่นด้วยจุลภาค (,) ระหว่างผู้ นพณ์ แล้วตามด้วยคำว่า “และ” ในภาษาไทย หรือตามด้วยคำว่า “&” ในภาษาอังกฤษ ก่อนผู้ นพณ์คน สุดท้าย โดยจัดเรียงตามพญชนะ สระ ตามรูปแบบการอ้างอิงตามลำดับก่อนหลังให้ถูกต้อง

2.2 การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงทำยบบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้ นพณ์ โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้เริ่มต้นด้วยรายชื่อเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อน และต่อด้วยรายชื่อ เอกสารอ้างอิงภาษาต่างประเทศ และชื่อผู้ นพณ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการ อ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

2.3 ในกรณีที่อ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย หากต้องการอ้างอิงเป็นภาษาอังกฤษ ให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษเพิ่มเติม และปีพุทธศักราชให้ปรับเป็นปีคริ สตศักราช โดยนำไปต่อท้ายรายการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย และชื่อผู้ นพณ์ให้อ้างนามสกุลก่อน โดยเขียนตามรูปแบบ เดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษ

3. รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงทำยบบทความ

3.1 หนังสือในรูปแบบเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์

3.1.1 หนังสือในรูปแบบเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีเลข DOI

1) ผู้แต่ง 1 คน

ชื่อ/สกุล./(ปีพิมพ์)./ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)./สำนักพิมพ์./(URL) (ถ้ามี)

Surname./Name./(Year of Publication)./Title/(Edition)./Publisher./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี. (2560). การเมืองการปกครองท้องถิ่นเปรียบเทียบ. บริหารศาสตร์.
Mertens, D. M. (2014). *Research and evaluation in education and psychology: Integrating diversity with quantitative, qualitative, and mixed methods* (4th ed.). Sage.

2) ผู้แต่ง 2 คน

ชื่อ/สกุล, /และชื่อ/สกุล. / (ปีพิมพ์). /ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่). /สำนักพิมพ์. / (URL) (ถ้ามี)
Surname, /Name, /& Surname, /Name. / (Year of Publication). / Title / (Edition). / Publisher. / (URL) (if any)

ตัวอย่าง

วันชัย สุขตาม, และ เสกสรรค์ สนวา. (2562). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. สำนักพิมพ์สถาบันวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น.

ไพบรมา อิศรเสนา ณ อยุธยา, และ ชูจิต ตรีรัตนพันธ์. (2560). *การคิดเชิงออกแบบ: เรียนรู้ด้วยการลงมือทำ*. ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC). <http://resource.tcdc.or.th/ebook/Design.Thinking.Learning.by.Doing.pdf>

Svendsen, S., & Løber, L. (2020). *The big picture/Academic writing: The one hour guide* (3rd digital ed.). Hans Reitzel Forlag. [https://hansreitzel.dk/soeg/the-big-picture-\(i-bog\)-i-bog-53615-9788741280615](https://hansreitzel.dk/soeg/the-big-picture-(i-bog)-i-bog-53615-9788741280615)

3) ผู้แต่ง 3 คน

ชื่อ/สกุล, /ชื่อ/สกุล, /และชื่อ/สกุล. / (ปีพิมพ์). /ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่). /สำนักพิมพ์. / (URL) (ถ้ามี)
Surname, /Name /, Surname, /Name, /& Surname, /Name. / (Year of Publication). / Title / (Edition). / Publisher. / (URL) (if any)

ตัวอย่าง

วันชัย สุขตาม, จิรายุ ทรัพย์สิน, และ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2564). *รัฐศาสตร์ แนวคิดพื้นฐานสู่การปฏิบัติในยุคดิจิทัล*. โฟร์เพช.

Ary, D., Jacobs, L. C., Irvine, A. K. S., & Walker, D. A. (2018). *Introduction to research in education*. Cengage Learning.

3.1.2 หนังสือในรูปแบบเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่มีเลข DOI

ชื่อ/สกุล. / (ปีพิมพ์). /ชื่อเรื่อง/ (พิมพ์ครั้งที่). /สำนักพิมพ์. / <https://doi.org/เลข DOI>
Surname, /Name. / (Year of Publication). / Title / (Edition). / Publisher. / <https://doi.org/DOI number>

ตัวอย่าง

Jackson, L. M. (2019). *The psychology of prejudice: From attitudes to social action* (2nd ed.). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000168-000>

3.2 วารสาร

1) บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีเลข DOI

ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า.

Surname,/Name./(Year of Publication)/Article title./Journal name,/Year number(Issue number),/Page number.

ตัวอย่าง

ณัฐวดี บุญครอง, อธิมาตร เพิ่มพูน, และวันชัย สุขตาม. (2565). ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการจัดตั้งวิสาหกิจ ชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านทุ่งโก. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6(1), 27–40.

Chawla, L. (1994). Editor's note. *Children's Environment*, 2(11), 3. Sillick, T. J., & Schutte, N. S. (2006). Emotional intelligence and self-esteem mediate between perceived early parental love and adult happiness. *E-Journal of Applied Psychology*, 2(2), 38–48. <http://ojs.lib.swinedu.au/index.php/ejap>

2) บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่มีเลข DOI

ชื่อ/สกุล/(ปีพิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/เลขของปีที่(เลขของฉบับที่)/เลขหน้า./https://doi.org/เลข DOI

Surname,/Name./(Year of Publication)/Article title./Journal name,/Year number(Issue number),/Page number./https://doi.org/DOI number

ตัวอย่าง

ปรเมษฐ์ ลีจันทา, วีรพงษ์ นิทะรัมย์, และ อลิสา สุวรรณัง. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหลังจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 บ้านใหม่ ตำบลตระแสง อำเภอมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*, 1(1), 45–56. <https://doi.org/10.14456/jasrru.2023.4>

Herbst-Damm, K. L., & Kulik, J. A. (2005). Volunteer support, marital status, and the survival times of terminally ill patients. *Health Psychology*, 24, 225–229. <https://doi.org/10.1037/0278-6133.24.2.225>

3.3 หนังสือพิมพ์และหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ชื่อ/สกุล/(ปี,/วันที่/เดือน). ชื่อคอลัมน์/ชื่อหนังสือพิมพ์/เลขหน้า/(URL) (ถ้ามี)

Surname,/Name./(Year,/Date/Month). Column name./Newspaper name,/Page number./(URL) (if any)

ตัวอย่าง

พงษ์พรรณ บุญเลิศ. (2561, 15 สิงหาคม). เติลนิวิธส์ว่าไรต์: 'สื่อพิพธิภันท์' เชื่อมยุคสมัย เข้าถึงด้วย
'มิติ ใหม่' อินเทอร์เน็ต. *เติลนิวิธส์*, 4. [http://lib.edu.chula.ac.th/
fileroom/cu_formclipping/drawer006/general/data0013/00013005.pdf](http://lib.edu.chula.ac.th/fileroom/cu_formclipping/drawer006/general/data0013/00013005.pdf)

Brody, J. E. (2007, December 11). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com>

3.4 วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต

1) วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์

ชื่อ/สกุล./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์ หรือ
วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]./ชื่อมหาวิทยาลัย.
Surname,/Name./(Year published)./Thesis title/[Unpublished doctoral dissertation or Unpublished
master's thesis]/University name.

ตัวอย่าง

รัฐธรรมนุญ รุ่งเรือง. (2561). *บทบาทที่เหมาะสมของกำนันและผู้ใหญ่บ้านในการส่งเสริมประชาธิปไตย
ในชุมชน เขตอำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์*[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์].
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Jung, M. S. (2014). *A structural equation model on core competence of nursing students*
[Unpublished doctoral dissertation]. Choong–Ang University.

2) วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์

ชื่อ/สกุล./(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อวิทยานิพนธ์/[วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, /ชื่อมหาวิทยาลัย]./ชื่อเว็บไซต์./URL
Surname,/Name./(Year published)./Thesis title/[Doctoral dissertation or Master's thesis, /University
name]/Website name./URL

ตัวอย่าง

วรารณณ์ โพธิ์ศรีประเสริฐ. (2545). *การพัฒนาโปรแกรมการปรับปรุงการพูดสำหรับครูปฐมวัยโดยใช้
เทคนิคการละคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn
University Intellectual Repository (CUIR). <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/302>

Ata, A. (2015). *Factor effecting teacher–child communication skill & self–efficacy beliefs: An
investigation on preschool teachers* [Master's thesis, Middle East Technical University].
Middle East Technical University Library.
<http://etd.lib.metu.edu.tr/upload/12619101/index.pdf>

3.5 รายงานการประชุมเชิงวิชาการที่มี Proceedings

ชื่อ/สกุล/(ปี)./ชื่อบทความ./ในชื่อบรรณาธิการ/(บ.ก.)./ชื่อหัวข้อการประชุม./ชื่อการประชุม/(น./เลขหน้า)./ฐานข้อมูล./https://doi.org/เลข DOI (ถ้ามี) หรือ (URL) (ถ้ามี)
Surname./Name./ (Year)./Article title./In/Editor's name/(Editor)./Conference topic title./Conference name/(Page number)./Database./https://doi.org/DOI number (if any) or (URL) (if any)

ตัวอย่าง

ภัทราภรณ์ แก้วกุล, ณัฐปภัสร ฉลาดมาก, และ อภิชากร ดวงแหว่งเพ็ญศิริกุล. (2563). รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาอาหารประเพณีประดอกระเทียมแค บ้านจารย์อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์. ใน จิรายุ ทรัพย์สิน (บ.ก.), *New Normal New Life : กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อสืบสานอัตลักษณ์สร้างสรรค์ภูมิปัญญาสู่การพัฒนาท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชา*. การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 3 (น. 815-524). คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

Katz, I., Gabayan, K., & Aghajan, H. (2007). A multi-touch surface using multiple cameras. In J. Blanc-Talon, W. Philips, D. Popescu, & P. Scheunders (Eds.), *Lecture notes in computer science: Vol. 4678. Advanced concepts for intelligent vision systems* (pp. 97-108). Springer-Verlag. https://doi.org/ 10.1007/978-3-540-74607-2_9

3.6 รายงาน

1) รายงานที่จัดทำโดยหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์/(URL) (ถ้ามี)
Agency name./ (Year published)./Title./Publisher./ (URL) (if any)

ตัวอย่าง

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2561). *รายงานประจำปี 2561*. 21 กันยายน.

https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc_annual_report_2561.pdf

National Cancer Institute. (2019). *Taking time: Support for people with cancer* (NIH Publication No. 18-2059). U.S. Department of Health and Human Services, National Institutes of Health. https://www.cancer.gov/publications/patient-education/takingtime.pdf

2) รายงานที่จัดทำโดยผู้เขียนรายบุคคลสังกัดหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรอื่น

ชื่อ/สกุล/(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สำนักพิมพ์/(URL) (ถ้ามี)
Surname./Name./ (Year published)./Title./Publisher./ (URL) (if any)

ตัวอย่าง

สุมาลี ตั้งคณานุรักษ์, อรทัย วิมลโนธ, และ เกรียงไกร นะจร. (2559). *การวิจัยและพัฒนา รูปแบบเพื่อการพัฒนาความรับผิดชอบ การควบคุมและควมมีวินัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

Lipsey, M. W., Farran, D. C., & Hofer, K. G. (2015). *A randomized control trial of a statewide voluntary prekindergarten program on children's skills and behaviors through third grade.* Vanderbilt University, Peabody Research Institute.

3.7 เว็บไซต์

ชื่อ/สกุล./(ปี,/วัน/เดือนที่เผยแพร่)./ชื่อบทความ./ชื่อเว็บไซต์./URL

Surname./Name./(Year,/Day/Month published)./Article title./Website name./URL

ตัวอย่าง

เอนอชฌา วัฒนบุรณนท. (2554, 27 เมษายน). *การจัดการเรียนรู้อุซซศึกษา.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Chulapedia). <http://www.chulapedia.chula.ac.th/index.php?title=การจัดการเรียนรู้อุซซศึกษา>
Centers for Disease Control and Prevention. (2018, August 22). *Preventing HPV associated cancers.* https://www.cdc.gov/cancer/hpv/basic_info/prevention.htm

3.8 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย./(ปี,/วัน/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/เลขเล่ม/ตอนที่/เลขตอน./หน้า/เลขหน้า.

Legal name./(Year,/Day/Month)./Government Gazette./Volume/Volume number/Section/Section number./Page/Page number.

ตัวอย่าง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.

พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561, 13 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 135 ตอนที่ 33 ก. หน้า 1-18.

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2505. (2505, 27 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา (ฉบับพิเศษ).* เล่ม 79 ตอนที่ 67. หน้า 24-31.

หมายเหตุ : ที่มาของรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงและศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่

ศูนย์นวัตกรรมทางการศึกษา สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

(สิงหาคม 2564). การอ้างอิงสารสนเทศตาม “Publication Manual of the American

Psychological Association” (7th Edition). Thaijo. <https://so02.tci>

[thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/153329/111738](https://so02.tci.thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/153329/111738)

[ชื่อเรื่องภาษาไทย]

[ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ]

[ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่1]

[ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่1]

[หน่วยงานที่สังกัดภาษาไทยผู้เขียนคนที่1]

[หน่วยงานที่สังกัดภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่1]

[ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่2]

[ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่2]

[หน่วยงานที่สังกัดภาษาไทยผู้เขียนคนที่2]

[หน่วยงานที่สังกัดภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่2]

และ[ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่3]

[ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่3]

[หน่วยงานที่สังกัดภาษาไทยผู้เขียนคนที่3]

And [หน่วยงานที่สังกัดภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่3]

*Corresponding author, e-mail: [ใส่อีเมลผู้เขียนหลัก]

บทคัดย่อ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

คำสำคัญ: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด] [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

Abstract

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

Keywords: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด], [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด],

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

บทนำ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

กรอบแนวคิดในการวิจัย (ถ้ามี)

[ดับเบิลคลิกเพื่อเพิ่มกรอบรูปภาพ]

รูปที่ 1 [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

การวิเคราะห์ข้อมูล

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

ผลการวิจัย

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

ตารางที่ 1 [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

DisplayText cannot span mo	DisplayText cannot span mo	DisplayText cannot span mo
DisplayText cannot span mo	DisplayText cannot span mo	DisplayText cannot span mo
DisplayText cannot span mo	DisplayText cannot span mo	DisplayText cannot span mo
DisplayText cannot span mo	DisplayText cannot span mo	DisplayText cannot span mo
DisplayText cannot span mo	DisplayText cannot span mo	DisplayText cannot span mo

ที่มา: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด] (ถ้ามี)

[\[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด\]](#)

สรุปและอภิปรายผล

[\[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด\]](#)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

[\[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด\]](#)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

[\[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด\]](#)

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

[\[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด\]](#)

เอกสารอ้างอิง

[\[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด\]](#)

[\[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด\]](#)

[\[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด\]](#)

[\[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด\]](#)

[ชื่อเรื่องภาษาไทย]

[ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ]

[ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่1]

[ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่1]

[หน่วยงานที่สังกัดภาษาไทยผู้เขียนคนที่1]

[หน่วยงานที่สังกัดภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่1]

[ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่2]

[ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่2]

[หน่วยงานที่สังกัดภาษาไทยผู้เขียนคนที่2]

[หน่วยงานที่สังกัดภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่2]

และ[ชื่อภาษาไทยผู้เขียนคนที่3]

[ชื่อภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่3]

[หน่วยงานที่สังกัดภาษาไทยผู้เขียนคนที่3]

And [หน่วยงานที่สังกัดภาษาอังกฤษผู้เขียนคนที่3]

*Corresponding author, e-mail: [ใส่อีเมลผู้เขียนหลัก]

บทคัดย่อ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

คำสำคัญ: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด] [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

Abstract

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

Keywords: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด], [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด],

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

บทนำ

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[เนื้อหาส่วนที่1ปูพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่จะกล่าวถึง]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[เนื้อหาส่วนที่2วิเคราะห์ข้อมูล/การโต้แย้งข้อเท็จจริง/การถกเถียง/การใช้เหตุผล/ใช้หลักฐานข้ออ้าง]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

ตารางที่ 1 [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

DisplayText cannot span more	DisplayText cannot span more	DisplayText cannot span more
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]
[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]	[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]
ที่มา: [คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด] (ถ้ามี)		

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[เนื้อหาส่วนที่3เสนอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

บทสรุป

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

เอกสารอ้างอิง

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

[คลิกที่นี่เพื่อพิมพ์รายละเอียด]

แบบฟอร์มการส่งบทความ

แบบฟอร์มส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์

วารสารวิชาการจินตาสิต
(กรุณาส่งมาพร้อมกับบทความ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี).....

หน่วยงาน.....คณะ.....

ขอส่งบทความ ☐ ภาษาไทย ☐ ภาษาอังกฤษ

ประเภท ☐ บทความวิจัย (Research Paper) ☐ บทความวิชาการ (Academic Paper)

ชื่อบทความ (ภาษาไทย)

.....

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ)

.....

.....

คำสำคัญ (ภาษาไทย)

.....

Keywords (ภาษาอังกฤษ)

.....

ที่อยู่ติดต่อ เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....

เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....โทรศัพท์มือถือ.....โทรสาร..... E-mail.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า บทความนี้ไม่เคยลงพิมพ์ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอ เพื่อพิจารณาตีพิมพ์
ในวารสารอื่น การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้า และข้าพเจ้าได้รับทราบและยอมรับข้อกำหนดและ
นโยบายการพิจารณาตีพิมพ์บทความของวารสารวิชาการจินตาสิตแล้ว

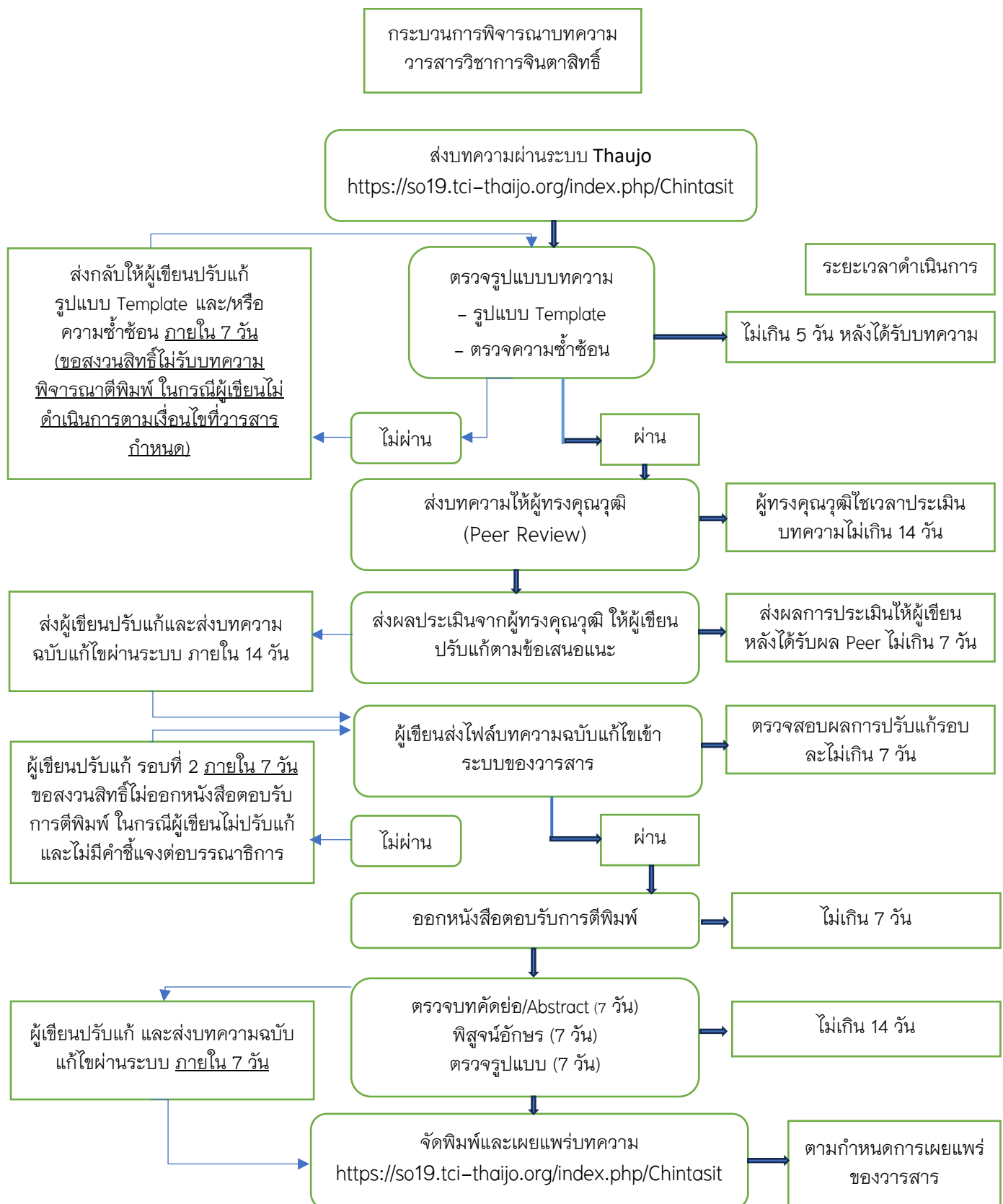
โปรดระบุ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

ลงนาม.....

(.....)

ขั้นตอนการทำงานของวารสาร



หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1 – 6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)

กระบวนการพิจารณาบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการจินตาสิต ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ส่งบทความผ่านระบบ Thaijo <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/Chintasit>
2. การตรวจสอบรูปแบบบทความเบื้องต้นโดยกองบรรณาธิการ (1 สัปดาห์):
บทความที่ถูกส่งเข้ามาจะได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์โดยกองบรรณาธิการ ดังนี้
 - รูปแบบการจัดหน้า
 - การใช้ภาษา
 - การคัดลอกเลียนแบบ (ไม่เกินร้อยละ 25)
 - ความเพียงพอและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการอ้างอิง
 - รูปแบบการเขียนอ้างอิง
 - ความซ้ำซ้อน

หากบทความดังกล่าวมีรูปแบบไม่เป็นไปตามที่วารสารฯ กำหนด หรือมีอัตราการซ้ำซ้อนสูงกว่าที่วารสารฯ กำหนด กองบรรณาธิการจะไม่รับบทความดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการพิจารณาซึ่งจะแจ้งผู้ประพันธ์ให้รับทราบต่อไป

3. ส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน (Peer Review) พิจารณาความถูกต้อง-เหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ (1-2 สัปดาห์):

บทความที่ผ่านการพิจารณาขั้นที่ 1 แล้ว กองบรรณาธิการจะพิจารณาคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2-3 ท่าน เพื่อพิจารณาบทความดังกล่าวในรูปแบบ Double-Blind ก่อนดำเนินการทบทวนและจัดส่งบทความแก่ผู้ทรงคุณวุฒิต่อไป โดยระดับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจะประกอบด้วย

- 3.1 สมควรได้รับการตีพิมพ์ (Accept)
- 3.2 สมควรได้รับการตีพิมพ์ โดยต้องมีการปรับแก้ไขเล็กน้อย (Accept with minor revision)
- 3.3 สมควรได้รับการตีพิมพ์ โดยต้องมีการปรับแก้ไขอย่างมาก (Accept with major revision)
- 3.4 ไม่สมควรได้รับการตีพิมพ์ (Reject)

4. ส่งผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ (1-2 สัปดาห์):

เมื่อกองบรรณาธิการได้รับผลการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิครบถ้วนแล้ว จะดำเนินการพิจารณาและสรุปผลอีกครั้ง โดยบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ ต้องได้รับผลเป็น Accept หรือ Accept with minor revision ส่วนบทความที่ได้รับผลเป็น Accept with major revision บรรณาธิการจะเป็นผู้พิจารณาซ้ำ และบทความที่ได้รับผลเป็น Reject จะไม่ได้รับการอนุมัติให้ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการจินตาสิต โดยจะส่งผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ผู้เขียนปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ ตามขั้นตอนดังนี้

- 4.1 ส่งผลการประเมินให้ผู้เขียนหลังได้รับผล Peer ไม่เกิน 7 วัน

4.2 ส่งผู้เขียนปรับแก้และส่งบทความฉบับแก้ไขผ่านระบบ ภายใน 14 วัน

5. ผู้เขียนส่งไฟล์บทความฉบับแก้ไขเข้าระบบของวารสาร (1-2 สัปดาห์):

บทความที่ได้รับการอนุมัติให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนดำเนินการปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และความคิดเห็นเพิ่มเติมจากกองบรรณาธิการ (ถ้ามี) โดยผู้เขียนต้องดำเนินการแก้ไขให้ครบถ้วน และชี้แจงการปรับแก้ แล้วส่งบทความที่ปรับแก้แล้ว และเอกสารชี้แจงการปรับแก้กลับมายังกองบรรณาธิการภายในเวลาที่กำหนด การพิจารณาบทความฉบับปรับแก้ ดังนี้

5.1 ตรวจสอบผลการปรับแก้รอบละไม่เกิน ไม่เกิน 7 วัน

5.2 ผู้เขียนปรับแก้ รอบที่ 2 ภายใน 7 วันขอสงวนสิทธิ์ไม่ออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ ในกรณีผู้เขียนไม่ปรับแก้และไม่มีคำชี้แจงต่อบรรณาธิการ

6. ออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์

เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความที่ปรับแก้แล้ว จะดำเนินการพิจารณาความถูกต้องอีกครั้ง หากบทความดังกล่าวได้รับการแก้ไขครบถ้วน จะรับรองการตีพิมพ์ และนำเข้าสู่กระบวนการจัดอาร์ตเวิร์คต่อไป ใช้เวลาดำเนินการไม่เกิน 7 วัน

7. ตรวจบทความย่อ/Abstract (1-2 สัปดาห์)

ก่อนดำเนินการจัดรูปเล่มเพื่อทำการเผยแพร่กองบรรณาธิการจะดำเนินการตรวจสอบบทความย่อ พิสูจน์อักษรและตรวจรูปแบบ ไม่เกิน 7 วัน และผู้เขียนปรับแก้และส่งบทความฉบับแก้ไขผ่านระบบฯ ภายใน 7 วัน

8. จัดพิมพ์และเผยแพร่บทความ

เมื่อบทความผ่านกระบวนการทั้งหมดที่วารสารกำหนดจะดำเนินการเผยแพร่ตามกระบวนการของแต่ละฉบับผ่าน วารสารวิชาการจินตาสิต